

Våga ta debatten för ett Sverige för oss alla!

Myter, halvsanningar och felaktigheter – här är fakta om invandring.

1. Invandringens konsekvenser för ekonomisk tillväxt

*Maria Eriksson
Stefan Fölster*

2. Vanliga påståenden om invandrare och invandring – vad säger forskningen?

Julia Boguslaw

3. Identitet och integration: om invandrades resurser

Lisa Pelling

Oss alla

Tankesmedjorna Reforminstitutet och Arena Idés analys utgår från regeringens lista över vanliga påståenden om invandrare och invandring. Rapporterna syftar till att bemöta utvalda påståenden med internationell empirisk forskning. Studierna utfördes i januari 2014.

Rapporterna i sin helhet går att ladda ned på www.ossalla.nu, www.mangfaldframgang.se och www.teskedsorden.se

Stiftelsen Teskedsorden är samarbetspartner till Oss alla. Postkodlotteriet har finansierat rapporterna inom ramarna för Hela Sverige – för Mångfald och Tolerans med syfte att bidra till ett öppnare och mer tolerant samhälle och näringsliv, lett av Margot Wallström.

För ytterligare information: www.ossalla.nu, info@ossalla.nu

Våga ta debatten för ett Sverige för oss alla!

Myter, halvsanningar och felaktigheter – här är fakta om invandring.

Oss alla

Stockholm, mars 2014

Oss alla

info@ossalla.nu www.ossalla.nu www.facebook.com/ossalla

© Oss alla och skribenterna

Denna rapport är producerad med stöd från Postkodlotteriet.

Teskedsorden är samarbetspartner till Oss alla.

Förord

Kring invandring cirkulerar många myter, halvsanningar och felaktigheter. Det bidrar till fördomar, främlingsfientlighet, intolerans och rasism.

Hur bekämpar vi rasismen och intoleransen? Genom att sprida kunskap om hur rasismens myter ser ut kan vi komma långt. Ett nästa steg är att visa att man inte ställer upp på rasism och intolerans. Att ta debatten varje dag: på tåget, vid fiket, på gatan och bland ens vänner.

Sveriges relativt höga invandring har gått hand i hand med en bra ekonomisk utveckling. Invandring leder till ökad export och ökat stöd för välfärdsstaten. Det visar de här rapporterna framtagna av tankesmedjorna Reforminstitutet och Arena Idé. I rapporterna bemöts fördomar med fakta genom att besvara några av de vanligaste påståendena om invandring.

Tankesmedjornas analys utgår från regeringens lista över vanliga påståenden om invandrare och invandring. Rapporterna syftar till att bemöta utvalda påståenden med internationell empirisk forskning. Studierna som utfördes i januari 2014 är en sammanställning av aktuell forskning kring invandring och dess effekter, på uppdrag av Oss alla och Postkodlotteriet.

Oss alla är ett initiativ startat av fem individer som tror på mångfald och allas lika värde. Vi är ett politiskt och religiöst obundet nätverk av människor som med fakta, empati och respekt vill visa vägen till ett Sverige för oss alla. Huvudsyftet med Oss alla är att med ett nationellt upprop markera stödet för mångfald och allas lika värde.

Jan Scherman, Katrin Ludvigsson, Ingela Edlund, Navid Modiri, Anna Ryott och Margot Wallström

Innehållsförteckning

Invandringens konsekvenser för ekonomisk tillväxt	11
<i>Maria Eriksson</i>	
<i>Stefan Fölster</i>	
Vanliga påståenden om invandrare och invandring – vad säger forskningen?	35
<i>Julia Boguslaw</i>	
Identitet och integration: om invandrades resurser	57
<i>Lisa Pelling</i>	

Sammanfattning

Ekonomiska påståenden

”Invandring utgör en förlust för mottagarländerna”

Det finns ett antal aktuella internationella studier som visar på positiva tillväxteffekter av invandring. För svensk del finns få studier gjorda, men en internationell studie uppskattar att Sverige utan invandring skulle se tre procent lägre löner på arbetsmarknaden.

Detta visar att det är alltför snävt perspektiv att bara fokusera på de statsfinansiella effekterna av invandring när det gäller att besvara frågan om hur ett lands ekonomi påverkas av invandring. De bredare tillväxteffekter som invandringen kan ge upphov till riskerar då att missas. Dessa effekter uppkommer bland annat av att invandring kan bidra till ökad export, ökad specialisering på arbetsmarknaden samt motverka kompetensbrist och mer allmän arbetskraftsbrist.

I Sverige beviljades till exempel 10 451 dataspecialister arbetstillstånd under åren 2009–2012. Invandring kan på så sätt fungera som en buffert på arbetsmarknaden och bidrar till att Riksbanken kan hålla lägre ränta när toppar i arbetskraftbrist undviks.

Drygt en tredjedel (36,6 procent) av samtliga invandrade i Sverige har en eftergymnasial utbildning, vilket är ungefär samma andel som befolkningen i sin helhet (36 procent).

Personer med utländsk bakgrund leder 13 procent av Sveriges befintliga småföretag. Var femte företag som startades 2012 leddes av en person med utländsk bakgrund. Företag som drivs av invandrade har något högre tillväxt än företag i allmänhet.

Bland bagare och konditorer är 41 procent invandrade från länder utanför EU och Norden. 34 procent av hotell- och kontorsstädarna är det också. Bland universitetslärare är 25 procent utrikes födda och för läkare är siffran 31 procent. Den stora delen utlandsfödda läkare minskar en del av den läkarbrist som länge varit ett problem i Sverige.

Forskningen visar att invandring bidrar till ökad export. Även på nationell nivå går det att se positiva effekter av invandring. Sverige handlar mer med stora invandrarländer. En tioprocentig ökning av antalet invandrade från ett land går att relatera till en sexprocentig ökning av exporten till samma land.

Sveriges invandring ger alltså svagt positiva effekter på ekonomisk tillväxt. Effekterna tycks kunna bli betydlig mer positiva om invandrings-, integrations-, samt arbetsmarknads- och tillväxtpolitiken utformas rätt.

Det finns dessutom teorier om att öppna och toleranta samhällen är mer uppfinningsrika, och Sverige ligger också i topp i flera internationella index över innovationsklimat.

”Invandring innebär en stor belastning på statsbudgeten”

Generellt är de statsfinansiella effekterna av invandring små och de påverkas i hög utsträckning av hur väl arbetsmarknaden tar emot invandrade. Det bekräftas både av svensk forskning och av en analys gjord av OECD. Den statsfinansiella effekten uppskattas till under en procent av BNP och huruvida den är positiv eller negativ beror på invandringens storlek, ålderssam-

mansättning och integration på arbetsmarknaden. OECD lyfter dessutom fram Sverige som ett av de OECD-länder som skulle vinna mest på ett ökat arbetsmarknadsdeltagande bland invandrade. Om invandrade hade samma sysselsättningsgrad som inrikesfödda skulle landets BNP öka med 0,5 procent.

”Alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag”

En stor del av dem som invandrar till Sverige kommer för att arbeta eller studera – många får uppehållstillstånd på grund av de har ett arbete i Sverige. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda män som bott i Sverige i minst 16 år och med asyl som grund för uppehållstillstånd är över 70 procent. En ny svensk studie visar att utrikes födda inte har högre risk att hamna i bidragsberoende än inrikes födda. Studien visar dessutom på en positiv utveckling över tid: sannolikheten att utrikes födda tar emot socialbidrag minskar ju längre tid de bott i Sverige.

Sveriges officiella statistik tenderar att underskatta sysselsättningsgraden bland invandrade. Orsaken är att flera personer som är registrerade som bosatta i Sverige har flyttat ut igen utan att anmäla det till Skatteverket.

Men det tar fortfarande alltför lång tid för nyanlända flyktingar att komma in på arbetsmarknaden. Att invandrade inte får de arbeten de är kvalificerade för – eller inget arbete alls – kan i delar förklaras med bristande språkkunskaper och bristande kunskaper i specifikt humankapital, liten eller ingen ingång till informella nätverk, men även diskriminering. Forskningen är tydlig i detta fall: att arbetssökande sorteras efter sina namn är väl känt och har belagts många gånger

”Invandringen leder till lönedumping och invandrarna tar jobben från svenskar”

Invandringen tycks ha liten eller obetydlig effekt på inföddas löner och arbetslöshet, enligt internationell forskning. En ny svensk studie visar att flyktinginvandringen inte har påverkat inrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden, däremot har den haft negativa effekter för sannolikheten att tidigare invandrade från låg- och medelinkomstländer har ett arbete.

En studie av amerikansk tillverkningsindustri visar också att infödd arbetskraft inte hotas av en ökad invandring. Tvärtom innebär en enprocentig ökning av andelen invandrade inom en bransch en ökning med närmare fyra procent av den totala sysselsättningen.

Påståenden om kriminalitet

”Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”

Majoriteten utrikes födda begår aldrig brott, precis som majoriteten inrikes födda. Det är människor med mindre resurser i mer utsatta situationer som begår flest brott. En mycket aktuell svensk studie visar att utrikes födda och deras barn är överrepresenterade i brottsstatistiken men om man tar hänsyn till socioekonomiska faktorer som utbildning och inkomst, samt bostadssegregation under barndomen så försvinner brottsgapet helt för kvinnor och till mycket stor del för män. Överrepresentationen bland utrikes födda i brottsstatistiken kan till viss del bero på att individer med utländsk bakgrund diskrimineras i flera av rättskedjans led. Det går därför inte att säga att invandringen i sig har lett till en våg av kriminalitet. Om oron gäller ökad kriminalitet i samhället så bör fokus riktas mot de faktorer som kan påverka sannolikheten att en individ begår brott som t.ex. utbildning, inkomst och bostad.

Påståenden om integration och identitet

”Sverige kan inte ha ett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla”

Det går att kombinera ett samhälle med omfattande sociala skyddsnät och en öppen migrationspolitik. Länder med omfattande sociala skyddsnät har ofta lättare för att öppna upp för mer invandring än länder med svagare skyddsnät. Det har att göra med att länder med ett omfattande socialt skyddsnät också ofta har en mer reglerad arbetsmarknad. Sverige kan ses som ett exempel på ett sådant land.

”Solidaritet kräver likhet”

Det här är ett argument som används i den nationalistiska retoriken. Tankegången är att människor behöver kunna identifiera sig med andra för att vara solidariska och till exempel vilja betala skatt. Men solidaritet kräver inte likhet. Internationell forskning visar att det går att bygga samhällen med stor mångfald, där människor samtidigt är beredda att bidra till det gemensamma. Människor i länder med stor etnisk mångfald identifierar sig inte mindre med sitt land än människor i mindre etniskt mångfacetterade länder. Utöver detta så uttrycker inte människor som tillhör etniska minoritetsgrupper en lägre grad av nationell tillhörighet än människor som tillhör majoritetssamhället. Det finns alltså inget direkt samband mellan invandring och minskad solidaritet.

”Invandrare måste vara beredda att assimilera* sig”

Invandrades band med sina ursprungsländer kan underlätta integrationen i värdlandet. Människor som identifierar sig med och upprätthåller band till mer än ett land har tillgång till värdefulla resurser och dessa resurser kan underlätta invandrares integration. Invandrades band skapar även utbyte av såväl varor som information och värderingar.

**assimilera – sammansmälta, omvandla till större likhet*

”Sverige är på väg att bli ett muslimskt land”

De senaste åren har nationalistiska partier i hög grad skiftat fokus till främlingsfientlighet riktad mot muslimer. Det är vanligt att sedvänjor uppfattas som en del av en religion även om sederna inte har något med religionen att göra. Den muslimska kulturen sägs i större utsträckning än alla andra kulturer vara negativt inställd till kvinnor, till jämställdhet och homosexualitet. Detta trots att rättigheter för kvinnor – och än mer för homosexuella – är relativt nyligen vunna efter en lång kamp, som inte kan sägas vara avslutad, även i Sverige. Ingen tro är oföränderlig och att identifiera sig som muslim kan betyda väldigt många saker. Religiös tillhörighet kan underlätta integrationen på många sätt, till exempel genom att en kyrka, moské eller tempel fungerar som en mötesplats i det nya landet. Den religiösa lokalen blir en naturlig samlingsplats för att lära känna människor och knyta kontakter.

”De flesta så kallade flyktingar är egentligen ekonomiska migranter”

Forskningen visar att geografisk närhet och mänskliga band är avgörande för vart asylsökande söker sig. De allra flesta flyktingar flyr över närmaste gräns. Det är bara en bråkdel av världens flyktingar som tar sig till europeiska länder som Sverige. Många av dem som kommer till Sverige i dag 2014 flyr från konflikten i Syrien. Människor har också flytt från länder som Irak, Afghanistan och Somalia. Alla dessa länder har drabbats hårt av krig och konflikter.

1.

Invandringens konsekvenser för ekonomisk tillväxt

Maria Eriksson

Frilansskribent

Chefredaktör Svensk Tidskrift

Stefan Fölster

Chef för Reforminstitutet

Adj. Professor i Nationalekonomi vid KTH

Innehållsförteckning

Sammanfattning	13
Inledning	14
De statsfinansiella effekterna av invandring	15
Vilka är de bredare tillväxteffekterna?	17
Invandrade företagare kan skapa jobb även åt svenskfödda	17
Invandring kan lösa kompetensbrist	19
Invandring kan bidra till ökad export	20
Invandring kan bidra till en ökad specialisering på arbetsmarknaden	21
Invandring kan överbrygga tillfällig arbetskraftsbrist	22
Riksbanken kan hålla lägre ränta när toppar i arbetskraftsbrist undviks	22
Invandring kan påverka innovationstakten	23
Andra bredare negativa tillväxteffekter?	23
Internationell forskning om bredare tillväxteffekter	24
Internationella jämförelser	25
Jämviktsstudier	28
Slutsatser	31
Referenser	33

Sammanfattning

I den här rapporten bemöts främst uppfattningen att invandring utgör en kostnad för mottagarländerna. Utifrån internationell empirisk forskning besvaras några vanliga, men felaktiga, föreställningar om invandring formulerade som påståenden nedan.

”Invandring innebär en stor belastning på statsbudgeten”

Generellt är de statsfinansiella effekterna av invandring små och huruvida de är negativa eller positiva beror till stor del på hur väl arbetsmarknaden tar emot invandrare. Det bekräftas både av svensk forskning, främst Jan Ekbergs studier, och av OECD:s analys i organisationens International Migration Outlook 2013. Ekberg uppskattar den statsfinansiella effekten till under en procent av BNP och huruvida den är positiv eller negativ beror på invandringens storlek, ålderssammansättning och integration på arbetsmarknaden. OECD lyfter i sin jämförande analys fram Sverige som ett av de OECD-länder som skulle vinna mest på ett ökat arbetsmarknadsdeltagande bland invandrare.

”Invandring utgör en förlust för mottagarländerna”

Att bara fokusera på de statsfinansiella effekterna av invandring ger ett alltför snävt perspektiv när det gäller att besvara frågan om hur ett lands ekonomi påverkas av invandring. De bredare tillväxteffekter som invandringen kan ge upphov till riskerar då att missas. Dessa effekter uppkommer bland annat av att invandring kan bidra till ökad export, ökad specialisering på arbetsmarknaden samt att motverka kompetensbrist och mer allmän arbetskraftsbrist. Det finns ett antal aktuella internationella studier som visar på positiva tillväxteffekter av invandring. Färre studier är gjorda specifikt för Sverige, men i föreliggande rapport redovisas bland annat en studie av de breda tillväxteffekterna som undersöker hur migration påverkar såväl mottagar- som sändarländer, och som uppskattar att Sverige utan invandring skulle ha drygt 3 procent lägre löner på arbetsmarknaden.

”Invandring är dåligt för infödda på arbetsmarknaden”

Ofta antas att ett inflöde av arbetskraft missgynna de som redan finns på arbetsmarknaden genom en utträngningseffekt. Även om det finns en sådan effekt kan den motverkas av den ökade produktivitet som invandringen ger upphov till. Ungefär på samma sätt som en ökad internationalisering visserligen riskerar att slå ut vissa typer av jobb men samtidigt skapar förutsättningar för andra jobb att växa fram. I den här rapporten redovisas bland annat en studie som pekar på en tydlig sysselsättningseffekt av en ökad andel icke-infödda inom olika branscher i USA:s tillverkningsindustri. En enprocentig ökning av andelen invandrare inom en bransch ökar den totala sysselsättningen med närmare fyra procent. Vi redogör också för en svensk studie som visar att flyktinginvandringen inte har påverkat infödda svenskars möjligheter på arbetsmarknaden, däremot har den haft negativa effekter för sannolikheten att tidigare invandrare från låg- och medelinkomstländer har ett arbete.

Inledning

Den svenska debatten, och även forskningen, om invandringens effekter har framförallt fokuserat på rent statsfinansiella effekter som invandrare ger upphov till genom sina egna skattebetalningar och uttag ur välfärdssystemen. Invandrade har en högre arbetslöshet och högre frekvens av andra sociala problem än den infödda befolkningen. Av det är det lätt att dra en, möjligen felaktig, slutsats att invandringens effekter för ett land eller en ort måste vara negativa.

Kruxet är att negativa effekter av invandring syns hos en del, framförallt nyanlända, invandrade själva. Flera av de positiva effekterna däremot är mer utspridda och påverkar även infödda. I Älmhult har till exempel åtskilliga svenskar jobb därför att Ikea kan rekrytera kvalificerade medarbetare utomlands. Att arbetsgivare kan lösa akut arbetskraftsbrist med hjälp av invandrade kan vara en förutsättning för att kunna producera eller investera i Sverige. En sådan invandring för att möta arbetskraftsbrist kan visserligen dämpa nominella löneökningar under en högkonjunktur, men kan samtidigt leda till en bättre reallöneutveckling eftersom inflationstoppar undviks. Riksbanken kan då hålla en lägre genomsnittlig ränta över tid eftersom risken för inflationsspiraler minskar. Dessa och andra sysselsättningshöjande effekter av invandring på makronivå beaktas inte om man bara jämför invandrades ekonomi med svenskföddas.

Ett viktigt skäl till att granska bredare tillväxteffekter av invandring är att några av världens mest ekonomiskt framgångsrika länder har haft en mycket stor invandring. Jämte Australien och Luxemburg är Schweiz ett av de OECD-länder som har högst andel invandrade. Tjugosju procent av den arbetsföra befolkningen är född utomlands.¹ En del av dessa kommer från andra OECD-länder, inte minst Italien som länge varit ett viktigt invandrarland till Schweiz. Idag kommer exempelvis var sjätte invandrad från forna Jugoslavien.² Schweiz har också varit ett viktigt asylland och på 1990-talet tog man emot fler asylsökande per capita än något annat OECD-land.³ Fortfarande är andelen asylsökande hög, även om den minskat sedan 1990-talet, och man tar framför allt emot invandrade från Afrika.⁴ En betydande del utgörs också av anhöriginvandring.⁵

Under de senaste åren har Schweiz bromsat invandringen. Icke desto mindre har Schweiz, trots den tidigare mycket omfattande invandringen, och tidvis även ett högt asylmottagande, Europas högsta sysselsättningsgrad. Schweiz har inte heller tummat på välfärden. Skatterna är visserligen relativt låga, men sjukvården och skolan är i världsklass och tillgängliga för alla.

Exempel som Schweiz reser således frågan hur invandring och ekonomisk utveckling hänger ihop. Är detta ett undantag? Kan invandring ge mer positiva breda tillväxteffekter än vad den smala litteraturen om fiskala konsekvenser antyder? Vilka negativa breda tillväxteffekter kan finnas? Vad säger forskningslitteraturen?

I detta paper beskrivs inledningsvis kort hur forskningen om direkta statsfinansiella effekter har angripit frågan. I huvudsak beräknas för svensk del ofta små negativa effekter. Därefter exemplifieras mekanismerna bakom de olika bredare tillväxteffekterna. Till slut beskrivs den växande internationella empiriska forskningslitteraturen om sambandet mellan invandring

¹ Liebig m fl (2012), s 5. Eller 23,5 procent av den totala befolkningen jämfört med 15 procent i Sverige.

² Liebig m fl (2012), s 10.

³ Liebig m fl (2012), s 21.

⁴ Arbetskraftsinvandring har spelat en viktig roll som "buffert" på arbetsmarknaden, till exempel blev detta tydligt efter oljekrisen på 1970-talet när många gästarbetare lämnade landet. Men i relation till den övriga invandringen är detta trots allt en liten kategori. Den största andelen invandrade kommer idag som arbetskraftsinvandrade eller tack vare den fria rörligheten inom EES. (Liebig m fl (2012), sid. 19).

⁵ Liebig m fl (2012), s 21.

och ekonomisk tillväxt. Ett tjugotal studier beskrivs. Ett vanligt resultat i dessa studier är att invandring har små men positiva effekter för ekonomisk tillväxt, även i Sverige. Det tyder på att de bredare tillväxtmekanismerna som invandring ger upphov till spelar roll, och att invandringens ekonomiska effekter därför inte bara kan värderas utifrån de direkta statsfinansiella effekter som en invandrare ger upphov till själv.

De statsfinansiella effekterna av invandring

Det finns olika sätt att mäta de ekonomiska effekterna av invandring. Ett är att se på hur de offentliga finanserna påverkas av det tillskott i form av exempelvis skatter och utgifter, exempelvis bidrag, som varje invandrad själv betalar in eller får ut. Det är också denna statsfinansiella effekt som diskuteras mest i den svenska invandringsdebatten, trots att de bredare tillväxteffekterna, inte minst på längre sikt, är mer intressanta.

I OECD:s International Migration Outlook 2013 presenterar organisationen för första gången en jämförande analys av de statsfinansiella effekterna av invandringen till OECD-länder i Europa, jämte Australien, USA och Kanada. Överlag är effekterna små i relation till BNP och i genomsnitt ligger de nära noll. De olika metoderna som OECD använder visar sällan på effekter – positiva eller negativa – över 0,5 procent av BNP ett givet år.⁶ Invandrades deltagande i arbetsmarknaden är det som främst avgör vilka effekter invandringen får. OECD lyfter fram Sverige – tillsammans med Frankrike och Belgien – som det land som skulle vinna mest på ett ökat arbetsmarknadsdeltagande bland invandrade.⁷

Det finns ett antal svårigheter förknippade med studier av detta slag och olika avvägningar kan göras. Ska bara invandrade räknas in eller även deras barn för att se effekter av invandring på lång sikt? Vilka offentliga utgifter ska räknas in? Kostnaderna för exempelvis försvar kan antas påverkas marginellt av en ökad befolkning. Och så vidare.

OECD (2013) använder en statisk modell där invandrades bidrag till skatte- och socialförsäkringssystemet vägs mot deras utnyttjande av transfereringar och offentliga tjänster vid en viss specifik tidpunkt. I genomsnitt under åren 2007–2009 visar sig invandrarhushåll ha bidragit positivt till statskassan i de flesta OECD-länder. Detta gäller även Sverige, även om nettobidraget ligger nära noll.⁸ Däremot kan man se att detta ökat från 2007/2008 till 2010, möjligen som en följd av ökad arbetskraftsinvandring.⁹ Den sammanlagda fiskala nettoeffekten av invandringen uppskattas för Sveriges del ligga på 0,2 procent av BNP.¹⁰ Om däremot kollektiva nyttigheter, som exempelvis infrastruktur (men inte försvar), tas med i kalkylen och fördelas per invånare blir nettobidraget negativt, -0,57 procent av BNP.¹¹

6 OECD (2013), s 128.

7 OECD (2013), s 129.

8 OECD (2013), s 147.

9 OECD (2013), s 150.

10 OECD (2013), s 159.

11 OECD (2013), s 159.

En viktig faktor är förstås, vilket redan nämnts, invandrades deltagande på arbetsmarknaden. Om invandrade hade samma sysselsättningsgrad som inrikesfödda i Sverige uppskattar OECD att Sveriges BNP skulle öka med 0,5 procent (genomsnitt för åren 2007–2009).¹²

I detta sammanhang bör påpekas att Sveriges officiella statistik om sysselsättning bland invandrade som ligger till grund för flera av studierna tenderar att underskatta sysselsättningsgraden bland invandrade.¹³ Orsaken till det är att åtskilliga personer som är registrerade som invandrade till Sverige har flyttat ut igen utan att anmäla detta till Skatteverket. Det drar ner den uppmätta sysselsättningsgraden.

OECD-rapporten diskuterar också skillnader mellan olika typer av invandring – vilket också påverkar jämförelser mellan länder. Arbetskraftsinvandring är exempelvis generellt sett mer lönsam ur statens perspektiv. Detta är i sig inte förvånande eftersom flyktinginvandring eller anhöriginvandring i första hand har andra mål än att bidra till statskassan. Men den sammanfattande slutsatsen blir ändå att invandring varken är något stort hot mot eller någon universal-lösning för de offentliga finanserna.¹⁴

Jan Ekberg är den forskare som gjort de flesta studierna om statsfinansiella effekter av invandring i Sverige. I den senast publicerade (Ekberg 2011) används en dynamisk modell för att studera framtida effekter av invandring baserat på SCB:s prognoser för framtida invandring och Långtidsutredningens prognoser för Sveriges ekonomi. Ekbergs slutsatser ligger i linje med de i OECD (2013) såtillvida att de inte förutspår några dramatiska ekonomiska effekter av invandringen. Den statsfinansiella effekten uppskattas de flesta år ligga under en procent av BNP, vare sig den är positiv eller negativ. Inom detta intervall varierar den beroende på invandringens storlek, ålderssammansättning och integration på arbetsmarknaden.¹⁵

En nyligen publicerad brittisk studie (Dustmann och Frattini 2013) undersöker de statsfinansiella effekterna av invandring i Storbritannien från 1995 till 2011. De finner att invandrade i mindre utsträckning än infödda mottar olika statliga bidrag och subventioner. Personer från andra EES-länder faller bäst ut och ger ett positivt statsfinansiellt bidrag, till skillnad från såväl infödda som personer utanför EES. När endast de invandrade som kommit efter år 2000 studeras har invandrade från båda geografiska grupperna bidragit positivt till statskassan.¹⁶ Det stämmer överens resultaten från Sriskandarajah, Cooley och Reed (2005), som kom fram till att invandrade i Storbritannien ger ett större nettobidrag till statskassan än infödda och att detta bidrag har ökat under 2000-talet.¹⁷

De brittiska resultaten är inte direkt överförbara till Sverige som haft en annan sammansättning av invandringen. Men de illustrerar att invandring kan ha olika effekter beroende på sammansättning och hur lätt invandrade kommer i arbete.

Som vi nämnde tidigare finns det offentliga utgifter som påverkas mycket lite av att befolkningen ökar. Istället innebär invandringen att kostnader för exempelvis försvar kan slås ut på fler individer. Därigenom kan invandringen samtidigt innebära en ”betydande, implicit bespar-

12 OECD (2013), s 153.

13 Detta förklaras mer utförligt av Gerdes och Wadesjö (2010).

14 OECD (2013), s 161.

15 Ekberg (2011), s 103.

16 Dustmann och Frattini (2013), s 4.

17 Sriskandarajah m fl (2005), s 12.

ing” för den inhemska befolkningen, resonerar Dustmann och Frattini.¹⁸ Sammantaget innebär det att invandringen till Storbritannien efter år 2000, i synnerhet den från EES-länder har ”bidragit till att reducera skattebördan för infödda arbetare”.¹⁹

Vilka är de bredare tillväxteffekterna?

Studierna av de statsfinansiella effekterna av invandring som diskuterades i föregående avsnitt tar endast hänsyn till de skatter en person själv ger upphov till och de utgifter som denne tar i anspråk. En grundläggande insikt inom nationalekonomin är emellertid att många företagsutgifter ger upphov till så kallade ”externa effekter” som till exempel kan påverka skattebetalningar hos infödda. Eller som direkt gör nytta för andra människor, utöver de statsfinansiella effekterna. Externa effekter kan naturligtvis vara negativa lika väl som positiva. Vilka som överväger är således en empirisk fråga.

En del av dessa effekter är icke-ekonomiska. För en svensk som blivit kär i en utlänning kan till exempel möjligheten för denna ”anhöriginvandrare” att flytta till Sverige vara rätt väsentlig för livsglädjen.

I detta paper beskriver vi emellertid endast de olika kanalerna genom vilken invandring kan ge upphov till ekonomiska effekter, eller ökad eller minskad tillväxt, hos den inhemska befolkningen, utöver effekter genom invandrades egna skattebetalningar och anspråk på offentliga utgifter.

Invandrade företagare kan skapa jobb även åt svenskfödda

Milan Rupertsson kom till Sverige från Kongo 2010. Efter ett år i Sverige startade hon bolaget Ifab AB, som arbetar med avverkning och skogsskötsel.²⁰ Första verksamhetsåret hade företaget en omsättning på 2,5 miljoner kronor och anställer flera personer. Hon fick Stiftelsen Internationella Företagarförningens pris Årets Nybyggare 2013. Prispengarna på 100 000 kronor ska Milan investera i företaget; hon har precis startat upp verksamhet på annan ort.²¹

Karima Tice från Somalia driver hemtjänstföretaget Aman Care sedan 2008. Tre år senare blev hon utsedd till årets företagare i Stockholms län och idag har företaget ett 80-tal anställda. En del av affärsidén är att erbjuda hemtjänst på brukarnas modersmål. Idag har Karima också startat ett företag som heter Asylum Care som hjälper asylsökande med vägar in i det svenska samhället och Green Global Sweden AB, ett konsultföretag som hjälper företag som vill ge sig in på nya marknader.

Akbar Seddigh kom till Sverige 1963 från Iran. Han har grundat och leder det medicintekniska företaget Ortivus som har 20 anställda och är listat på NASDAQ OMX. Företaget tillhandahåller kommunikationssystem till ambulanser och sjukhus. En stor del av produktionen går på export.

18 Dustmann och Frattini (2013), s 5.

19 Dustmann och Frattini (2013), s 5.

20 Sveriges radio (2013).

21 Hugo (2013).

Det här är bara några exempel på de företag som drivs av invandrade i Sverige. År 2012 startades ungefär 69 000 nya företag i Sverige, vart femte (20 procent) av dessa leddes av en person med utländsk bakgrund, det vill säga en person född utomlands eller med två föräldrar födda utomlands.²² Tretton procent av de befintliga småföretagen ledes av personer med utländsk bakgrund.²³

En del av dessa företag och den sysselsättning de skapar kan konkurrera ut befintliga jobb, eller skapa jobb som annars hade skapats i alla fall av befintliga företag. Det ger upphov till negativa externa effekter av invandring som ofta uppmärksammas.

Mot dessa står emellertid positiva externa effekter. En del invandrarföretagare skapar rimligtvis också jobb åt svenskar som annars skulle ha varit arbetslösa, och utan att tränga ut andra jobb. Och en del skapar jobb som lockar människor från befintliga jobb genom att ha högre produktivitet och kunna betala högre löner. Det är exempel på positiva externa effekter.

Enligt en studie gjord av Företagarna (2010) är invandrade som driver företag mer positivt inställda till tillväxt i sitt företag. Bara 19 procent av de tillfrågade företagarna med utländsk bakgrund vill att deras företag ska fortsätta vara litet, medan motsvarande siffra för samtliga tillfrågade är 30 procent.²⁴

Invandrade startar oftare än personer med svensk bakgrund företag inom kategorierna *Personliga och kulturella tjänster* – hit räknas restauranger – (23,9 procent jämfört med 5,7 procent) *Vård och omsorg* (7,7 procent att jämföra med 3,5 procent). Däremot är de underrepresenterade i branscher som *Jordbruk, skogsbruk, fiske* och i *byggverksamhet*.²⁵

Företag som drivs av invandrade har något högre tillväxt än företag i allmänhet, enligt en studie gjord av SCB i samarbete med Ratio. För företag som drivs av barn till invandrade är tendensen ännu tydligare. Detta tycks till och med vara en något viktigare faktor än att komma från en företagsfamilj.²⁶ ”Det kanske mest intressanta resultatet är det i samtliga tillväxtmodeller som studerats finns en positiv och signifikant effekt av att ett företag ledes av en person som är andra generationens invandrare.”²⁷

I sin analys kommer forskarna fram till att ”även om invandrares företag generellt är mindre så tenderar de att växa snabbare än de företag med en företagsledare som har svensk bakgrund. Detta gäller specifikt företag drivna av andra generationens invandrare”.²⁸

Sammantaget är det svårt att kvantifiera i vilken utsträckning företagare som har invandrat skapar jobb åt svenskar som inte skulle kommit till i alla fall. Men nettoeffekten fångas upp av studier som vi beskriver längre ned som skattar invandringens sammanlagda effekter för tillväxt.

22 Tillväxtverket (2013), s 10.

23 Tillväxtverket (2013), s 8.

24 Efendic m fl (2012) s 61.

25 Efendic m fl (2012) s 67.

26 Efendic m fl (2012) s 76.

27 Efendic m fl (2012) s 83.

28 Efendic m fl (2012) s 77.

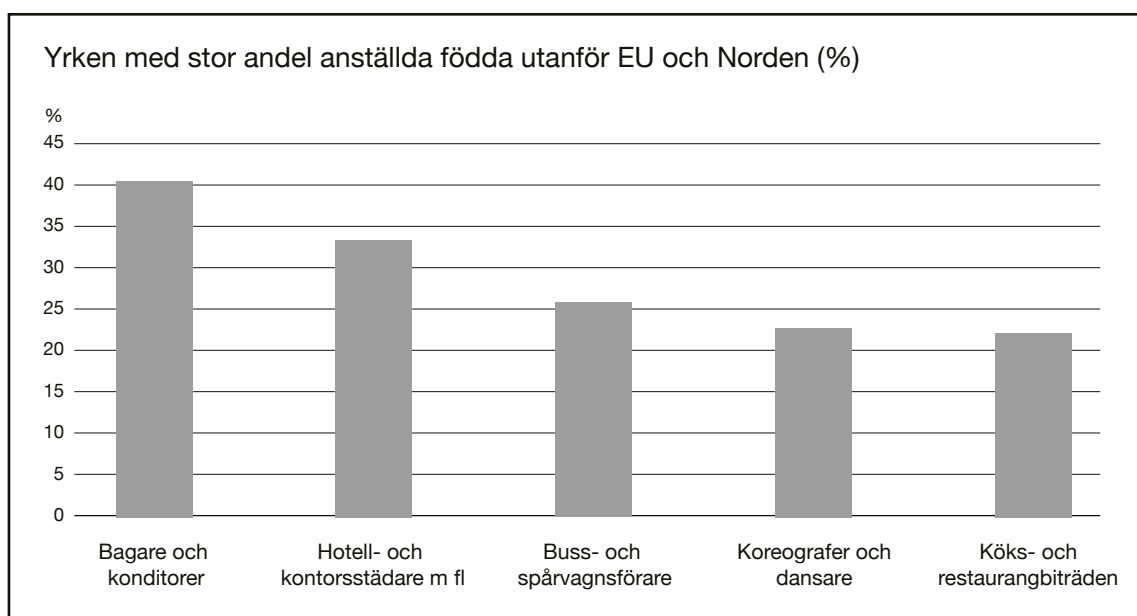
Invandring kan lösa kompetensbrist

Dice är ett svenskt dataspelsföretag känt för sitt succéspel som sålt i mer än 30 miljoner exemplar världen över. Företaget har 250 anställda från 16 länder, såväl EU-länder som länder utanför EU. Möjligheten att rekrytera talanger, med kompetens som inte finns i Sverige, från andra länder har varit viktig för att företaget ska kunna växa.²⁹

Att svenska företag kan rekrytera invandrade är ibland en förutsättning för att jobben för svenskfödda kan vara kvar, eller en förutsättning för en snabbare produktivitetsutveckling. Denna positiva effekt ska självfallet ställas mot en möjlig negativ effekt, nämligen att några infödda blir utkonkurrerade. Återigen fångas nettot i flera av de empiriska studierna som vi beskriver längre ned.

Kompetensbrist kan också leda till att tjänster inte utförs alls, och att kostnader trissas upp. Utan ett starkt inflöde av utländska läkare, skulle till exempel åtskilliga behövt förlita sig på stafettläkare med högre kostnader, vilket kan bidra till totalt sett minskad vård.

Vissa yrken är starkt beroende av arbetskraft från länder utanför EU och Norden. Det gäller till exempel bagare och konditorer (41 %), hotell- och kontorsstädare (34 %), buss- och spårvagnsförare (26 %), koreografer och dansare (23 %) och köks- och restaurangbiträden (23 %).³⁰

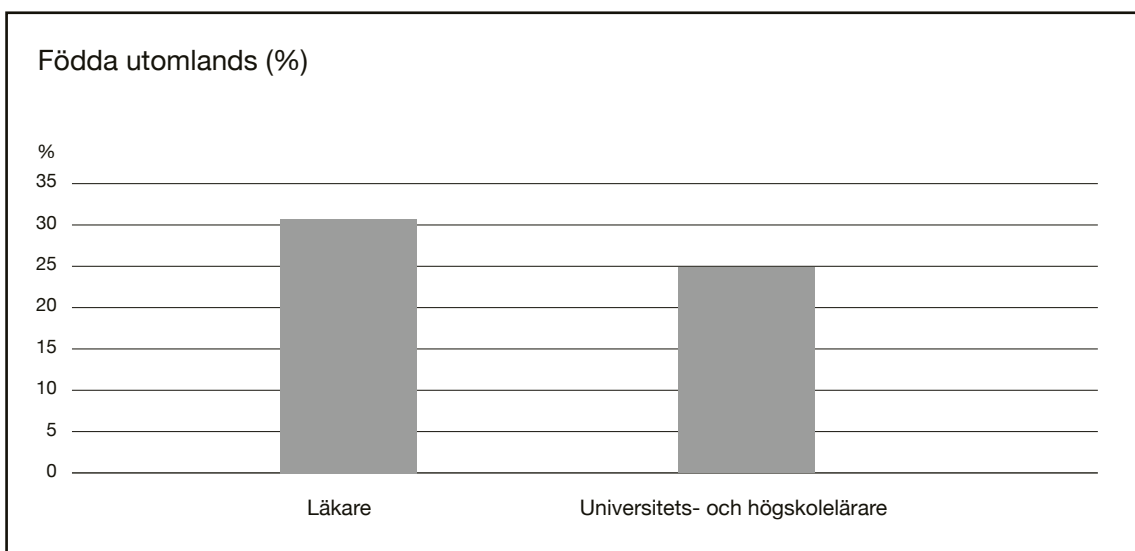
Men det finns också akademikeryrken där inslaget av utrikesfödda är mycket stort. Nästan en tredjedel (31 procent) av alla läkare är utrikesfödda, att jämföra med den totala andelen utrikesfödda på arbetsmarknaden som är 13 procent (statistiken gäller 2011).³¹ För universitets- och högskolelärare är siffran 25 procent.³²

29 Ceder (2010).

30 SCB (2012).

31 SCB (2013), s 6.

32 SCB (2013), s 6.

Utöver att många läkare är födda utomlands har också en stor andel fått sin utbildning i andra länder. Det senaste decenniet har det utfärdats fler läkarlegitimationer till personer med utländsk utbildning än med svensk läkarutbildning.³³ Detta inkluderar dock även de infödda svenskar som väljer att utbilda sig i ett annat land.

I Sverige finns till exempel 653 läkare utbildade i Irak och 370 som fått sin utbildning i Ryssland (år 2010).³⁴ Detta innefattar bara de läkare som har ett känt svenskt personnummer, vilket innebär att de verkliga siffrorna sannolikt är ännu högre. Den stora andelen utlandsfödda läkare avhjälper en del av den läkarbrist som under flera år varit ett problem i Sverige. Det gäller särskilt specialistläkare. Enligt Socialstyrelsen bedömer samtliga landsting att efterfrågan överstiger tillgången för samtliga kategorier specialistläkare.³⁵

”Migration, kompetensanvändning och utbildningsdimensionering är som tidigare diskuterats tre viktiga komponenter för att få en bättre balans på arbetsmarknaden”, enligt Socialstyrelsen.³⁶

Också när det gäller tandläkare är efterfrågan större än tillgången, enligt Socialstyrelsen. ”Socialstyrelsens senaste prognos visar att det krävs antingen en utökning av antalet utbildningsplatser eller en ökad nettoimmigration för att år 2025 nå ungefär samma tillgång som år 1995.”³⁷

Invandring kan bidra till ökad export

Att en ökad andel invandrade i ett företag kan bidra till ökad handel med utlandet verkar sannolikt eftersom de kan bidra med kunskap om andra länder och nätverk av olika slag. Detta antagande styrks också av forskning utförd av Magnus Lodefalk och Andreas Hatzigeorgiou, vid Örebro respektive Lunds universitet. De har studerat 12 000 företag med sammanlagt 600 000 heltidsanställda i Sverige under perioden 1998–2007. Slutsatsen är att den firma som anställer en ytterligare invandrad ökar sin export till respektive import från personens hemland

33 Socialstyrelsen (2013), s 31.

34 Socialstyrelsen (2013), s 30.

35 Socialstyrelsen (2013), s 70.

36 Socialstyrelsen (2013), s 71.

37 Socialstyrelsen (2013), s 8.

med 0,9 respektive 0,7 procent. De finner också att kopplingen är större för mindre företag och att resultaten är starkare för mer nyligen invandrade.³⁸

Utöver att bidra med ökade kunskaper om språk, kultur och näringsliv i sina hemländer kan invandrade främja förtroendet mellan köpare och säljare i olika länder, menar Lodefalk och Hatzigeorgiou.³⁹ De hävdar att det även på nationell nivå går att se positiva effekter av invandring. Sverige handlar mer med stora invandrarländer. En tioprocentig ökning av antalet invandrade från ett land går att relatera till en sexprocentig ökning av exporten till samma land.⁴⁰

Dessa resultat stämmer väl överens med studier från andra länder. Forskning om USA, Kanada, Storbritannien och Spanien har påvisat att migrationen har gynnat dessa länders handel med invandrarländer.⁴¹

Invandring kan bidra till en ökad specialisering på arbetsmarknaden

En av de stora fördelarna med internationell handel är att det möjliggör specialisering. Marknaden blir större vilket bland annat ger skalfördelar och möjligheter till ökad arbetsdelning. Teoretiskt kan invandring väntas bidra till ökad specialisering på motsvarande sätt. Det finns också empiriskt stöd för att så är fallet.

Peri och Sparber (2009) visar till exempel att ett inflöde av invandrade med lägre utbildning i USA har inneburit att dessa i högre grad inriktar sig mot manuellt arbete medan den infödda befolkningen på motsvarande utbildningsnivå inriktar sig mer mot kommunikativa uppgifter. Det ökar effektiviteten på arbetsmarknaden. Att de två grupperna på detta sätt inte konkurrerar med varandra kan också vara en förklaring till att lönerna för de infödda inte har påverkats neråt av invandringen på ett sätt som man skulle kunna tro.

Centralbanken i Texas visar i en nygjord studie på resultat i linje med detta. Delstaten Texas har ökat sin utrikesfödda befolkning från 1,5 miljoner 1990 till 4,3 miljoner idag. Det är med andra ord en ganska kraftig invandring. Dessutom har två tredjedelar av dessa ingen studentexamen och hälften uppskattas vara illegala invandrade. Men det spelar mindre roll så länge gruppen invandrade ser annorlunda ut än de infödda. Då kommer specialisering att uppstå på ungefär det sätt som Peri och Sparber beskriver ovan. Invandringen ökar utbudet av varor och tjänster som kompletterar snarare än konkurrerar med det som produceras av den infödda befolkningen, vilket har inneburit en årlig vinst på mellan tre och sju miljarder dollar för delstaten.⁴²

En spansk studie noterade ett liknande mönster. Spanien har haft en mycket hög invandring under senare år och där noterades en ännu större specialiseringseffekt än i USA. Att en stor del av de invandrade dessutom kommer från spanskspråkiga länder – och därför inte har den språknackdel som exempelvis mexikaner har i USA – tyder på att skillnader i språkkunskaper inte kan vara den enda faktorn bakom specialiseringsprocessen.⁴³

38 Lodefalk (2013), sid. 27-28.

39 Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 45.

40 Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 50.

41 Hatzigeorgiou och Lodefalk (2012), s 49-50.

42 Tett (2013).

43 Amuedo-Dorantes och de la Rica (2011).

Invandring kan överbrygga tillfällig arbetskraftsbrist

De två ovan beskrivna mekanismerna handlar om hur invandring kan ge kompetenstillskott där det finns en långvarig brist, och därmed bidra till att komplettera den kompetens som arbetsgivare behöver för att kunna producera i Sverige.

Det finns emellertid en särskild poäng med att invandring också kan lösa tillfälliga bristsituationer även på områden där det kanske inte finns någon kompetensbrist långsiktigt över konjunkturcykeln. För en arbetsgivare är arbetskraftsbrist under en efterfrågetopp ett viktigt riskmoment, eftersom man riskerar att inte kunna leva upp till sina avtal.

Sverige har en historia av arbetskraftsinvandring under konjunkturtoppar. När ekonomin växte efter kriget uppstod ett efterfrågeöverskott på arbetskraft som möttes med en omfattande invandring av arbetskraft.⁴⁴

Två gånger per år gör Arbetsförmedlingen intervjuundersökningar med arbetsgivare. Hösten 2012 uppgav 24 procent av de tillfrågade att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering.⁴⁵ Detta innebär bland annat att företag minskar sin produktion, tvingas tacka nej till order eller väntar med att expandera. Var femte arbetsgivare uppgav att de minskade sin produktion/service och lika många att de tackade nej till order på grund av arbetskraftsbrist. Fjorton procent hade väntat med att expandera.⁴⁶

Yrkesgrupper där arbetskraftsinvandringen har gjort en märkbar skillnad (i andel av de anställda) och bidragit till att avhjälpa en bristsituation är dataspecialister (10 451 beviljade arbetstillstånd 2009-2012), slaktare/bagare/konditorer (1098 beviljade arbetstillstånd 2009-2012). Många civilingenjörer och ingenjörer har också rekryterats.⁴⁷

Arbetsförmedlingen pekar också på att arbetstillstånden inom yrken som karaktäriseras som bristyrken är av mer temporär karaktär.⁴⁸ Detta indikerar att arbetskraftsinvandringen därmed bidrar till att lösa tillfälliga efterfrågetoppar.

Riksbanken kan hålla lägre ränta när toppar i arbetskraftsbrist undviks

Som vi har sett kan invandring fungera som en buffert på arbetsmarknaden. Utan denna möjlighet att överbrygga bristen på arbetskraft drivs nominella löner upp för mycket under en konjunkturtopp. Det leder i sin tur till ökad inflation och sämre reallöneutveckling. För att motverka detta tvingas Riksbanken att höja styrräntan, vilket minskar investeringar och satsning på andra håll i ekonomin.

Spanien har under de senaste decennierna haft en mycket stor invandring och där syns just hur invandringen kan fungera som buffert, enligt en spansk studie från 2008. Under åren 1995-2006 minskade arbetslösheten med 15 procentenheter och ändå var inflationen i stort sett konstant. Utan invandringen räknar forskarna med att inflationen hade stigit med 2,5 procentenheter årligen.⁴⁹

44 Arbetsförmedlingen (2013), s 5.

45 Arbetsförmedlingen (2013), s 6.

46 Arbetsförmedlingen (2013), s 8-9.

47 Arbetsförmedlingen (2013), s 12.

48 Arbetsförmedlingen (2013), s 13.

49 Bentolilla m fl (2008).

Andra studier fokuserar på att invandring kan bidra till lägre priser, och lägre därmed inflation. Se till exempel Zachariadis (2012) och Lach (2007).

Invandring kan påverka innovationstakten

I USA är en markant del av personer med examina inom teknik och naturvetenskap invandrade. År 2000 var till exempelvis 47 procent av alla med en doktorandutbildning inom dessa områden invandrade.⁵⁰ Dessutom hade en fjärdedel av de teknikföretag som etablerades mellan 1995 och 2005 minst en grundare med invandrarbakgrund.⁵¹

I en studie från 2010 (Hunt och Gauthier-Loiselle (2010)) undersöks vilken effekt högkvalificerad invandring haft på patent och innovationer i USA, något som i förlängningen kan bidra till produktivitetstillväxt och därigenom ekonomisk tillväxt. Den empiriska analysen ger vid handen att invandrade står för 24 procent av patenten, vilket är dubbelt så stor del som deras andel av befolkningen och att denna överrepresentation helt och hållet förklaras av den nys nämnda överrepresentationen av examina inom naturvetenskap och teknik inom invandrargruppen.⁵²

Hur sambandet mellan invandring och innovationstakten exakt ser ut beror naturligtvis på vilka som invandrar och vilka möjligheter de har att verka innovativt.

Andra bredare negativa tillväxteffekter?

Vi har gått igenom ett antal exempel på hur invandring kan få externa ekonomiska effekter. I flera fall, som till exempel genom invandrarföretagande, så finns både negativa och positiva externa effekter, där nettot är en empirisk fråga. Innan redovisningen av den empiriska litteraturen bör dock några möjliga negativa externa effekter nämnas som det har spekulerats om.

Den brittiske ekonomen Paul Collier, som tidigare ägnat en stor del av sin forskning åt utvecklingsfrågor, diskuterar i den aktuella boken Exodus (2013) vilka effekter migration får för migranterna själva respektive de länder de lämnar samt mottagarländerna. Collier drar slutsatsen att invandring ekonomiskt sett har mycket liten, hittills ofta positiv, påverkan på mottagarländerna och att det är de sociala effekterna som är av större betydelse. Invandring leder till en ökad mångfald som kan ha både positiva och negativa effekter för samhället. Om en ointegrerad grupp av invandrade skulle bli alltför stor riskerar samarbete och generositet mellan människor att undermineras, menar han.⁵³ Om de informella institutionerna, till exempel tillit mellan medborgarna, försämras skulle detta till exempel kunna ge upphov till mer korruption eller mer brottslighet och få negativa tillväxteffekter på sikt. Forskningen om huruvida detta faktiskt har skett i Sverige berörs i två parallella papper av Lisa Pelling och Julia Boguslaw.

50 Kerr och Kerr (2011), s 24.

51 Sanandaji och Wallen (2012), s 10.

52 Hunt och Gauthier-Loiselle (2010), s 33.

53 Collier (2013).

Internationell forskning om bredare tillväxteffekter

Forskningen kring invandringens ekonomiska effekter i Sverige har oftast fokuserat på rent fiskala effekter som invandrade själva ger upphov till. När det gäller invandringens bredare effekter på tillväxten har forskningen och den allmänna debatten, som vi påpekade i inledningen, haft mindre att säga. Detta håller dock på att förändras. Under de senaste åren har ett antal studier kommit om såväl globala ekonomiska effekter av migration som om hur denna påverkar produktivitet och tillväxt i enskilda länder. I detta avsnitt beskrivs några av de viktigaste.

Möjligen är inte heller den forskning som finns kring statsfinansiella effekter så övertygande som man kan få intryck av i debatten. Gordon H. Hanson, professor i ekonomi vid UCSD, pekar i en litteraturstudie (Hanson 2009) på två intressanta luckor i forskningen. Dels har den, menar han, fokuserat på löneeffekter av invandring och i stor utsträckning ignorerat invandringens effekter på inkomster av annat än arbete. "There seems to be an implicit premise in existing research that knowing how immigration affects wages is sufficient to know how it affects national income."⁵⁴

Dels har forskningen vad gäller de fiskala effekterna främst studerat de offentliga utgifterna och i betydligt mindre utsträckning undersökt vilka externa effekter som kan ge ökade intäkter. Detta gör det svårt att uppskatta den statsfinansiella nettoeffekten av invandringen.⁵⁵

Vad gäller de bredare tillväxteffekterna pekar även Hanson på att detta är ett område som behöver studeras mer. Däremot finns det gott om stöd för att migration ökar migranternas inkomster. Eftersom migranternas vinster är stora, medan mottagarländernas kostnader tycks vara små är det rimligt att anta att migration ökar den globala välfärden. "No study suggests there are large negative consequences from global migration that would overturn this intuition."⁵⁶

Ett exempel på hur invandring påverkar förmögenheter, och därigenom indirekt, kapitalinkomster kommer från en aktuell studie (Gonzalez och Ortega 2013) som tittat på hur den mycket stora invandringen till Spanien påverkat efterfrågan och priserna på bostadsmarknaden under åren 2000–2010. Immigration ledde till en årlig ökning av den arbetsföra befolkningen med 1,5 procent. Detta gav i sin tur en ökning av bostadspriserna med 2 procent och antalet bostäder med 1,2 till 1,5 procent. Den stora invandringen bidrog därmed till den bostadsboom som Spanien upplevde och Gonzalez och Ortega hänför så mycket som en fjärdedel av de högre priserna och hälften av byggandet till invandringen.⁵⁷ Detta är den första studie som har gjorts av hur invandring påverkar bostadspriserna i ett europeiskt land. "As the stock of houses in a country is mainly owned by natives, this is a significant contribution of immigrants to native wealth." Det kan hävdas att bostadsboomen blev för omfattande, men studien sträcker sig till år 2010, då finanskrisen redan i viss mån deflaterat bubblan som uppstod på Spaniens finansmarknad.

54 Hanson (2009), s 202.

55 Hanson (2009), s 202.

56 Hanson (2009), s 201.

57 Gonzalez och Ortega (2013), s 37.

Artikeln är hämtad ur ett specialnummer av Journal of Regional Science där forskare i flera olika artiklar redogör för vilka effekter invandring kan ha lokalt i städer. Framför allt studeras bostadsmarknaden och hur företag agerar vid ett stort inflöde av personer. Här ges några exempel på hur produktivitetsvinster av invandring kan se ut på mikronivå.⁶⁰

I det följande ska vi dock främst fokusera på hur invandring påverkar BNP och produktivitet i rika länder snarare än hur den gynnar migranter och därmed sannolikt den globala ekonomin. En mycket citerad artikel om detta publicerades av den kände amerikanske migrationsekonomen George Borjas (1995). Han diskuterar hur infödda i ett land tjänar på invandring genom att den invandrade arbetskraften kompletterar den inhemska. Vinsterna är ganska små men skulle bli större om de invandrade i högre utsträckning var mer kvalificerad arbetskraft.⁶¹ Vi kommer att se att den bilden stämmer väl med flera senare studier baserade på större datamängder och mer avancerade modeller än Borjas använde sig av.

Det finns olika metoder för att studera dessa frågor. Dels kan man göra statistiska analyser av länderpaneler där invandringens effekter skattas samtidigt som man försöker kontrollera för olika effekter. Dels kan man studera ett enskilt land, antingen genom att använda en så kallad jämviktsmodell som tar hänsyn till både mikro- och makroekonomiska effekter eller genom att göra branschjämförelser. Vi börjar med de studier som använder sig av den första metoden.

Internationella jämförelser

Boubtane och Dumont (2013): Produktivitetseffekter av invandring i OECD-länder

Denna studie börjar med att konstatera att invandring, i synnerhet arbetskraftsinvandringen, har ökat avsevärt de senaste decennierna till OECD-länderna och att immigranter i snitt utgjorde 12 procent av människor i arbete år 2007. Den åldrande befolkningen i många OECD-länder och 40-talisternas utträde från arbetsmarknaden innebär också att invandringen står för det stora nettotillskottet av arbetskraft. I Sverige, jämte flera stora invandringsländer som Kanada, Schweiz, Spanien och Storbritannien, beräknas den internationella migrationen stå för hela arbetskraftsökningen mellan 2005 och 2020.⁶²

Studien utgår ifrån nettomigrationströmmar. Det är väsentligt eftersom de arbetare som invandrar kan ha en annan sammansättning än de inrikes födda som utvandrar.⁶³ Dessutom är informationen nedbruten på utbildningsnivå.⁶⁴ Att invandring genom en ”utbudschock” på arbetsmarknaden i sig påverkar den totala BNP-tillväxten råder det få tvivel om, däremot är det inte självklart hur den påverkar per capita-tillväxten.⁶⁵

Invandring kan å ena sidan förväntas påverka tillväxten positivt genom ett inflöde av humankapital och å andra sidan påverka denna negativ genom en utspädning av kapitalstocken per arbetare.⁶⁶ Boubtane och Dumont finner att den förra effekten dominerar den senare i de flesta OECD-länder, men att effekten av migrationen är ganska liten.

60 Ottaviano och Peri (2013).

61 Borjas (1995), s 5.

62 Boubtane och Dumont (2013), s 2.

63 Boubtane och Dumont (2013), s 5.

64 Boubtane och Dumont (2013), s 11.

65 Boubtane och Dumont (2013), s 2.

66 Boubtane och Dumont (2013), s 2.

I genomsnitt för de 22 OECD-länderna innebär, allt annat lika, en enprocentig ökning i nettoinvandringen av utrikes födda en ökning av produktivitetstillväxten med ungefär en tiondels procentenhet.⁶⁷

Boubtane och Dumont har också för vart och ett av de ingående länderna i studien uppskattat vilka effekter en nettoökning av invandringen skulle få. Sverige hade under den aktuella perioden en årlig nettoinvandring av utrikes födda på 0,5 procent. Det placerar Sverige på en mediannivå vad gäller invandringen – tio länder hade en högre nettoinvandring och elva länder hade en lägre invandring. Om nettoinvandringen ökade med en procentenhet – det vill säga för Sveriges del tredubblades jämfört med den faktiska genomsnittliga invandringen under perioden – skulle det innebära en produktivitetsökning med 0,06 procentenheter. Detta är en ganska blygsam effekt jämfört med majoriteten av länderna i studien. Ungefär en tredjedel av länderna ser dock negativa effekter vilket Boubtane och Dumont förklarar med att invandrade i dessa länder inte har tillräckliga kunskaper relativt den inrikesfödda befolkningen för att positivt bidra till produktivitetstillväxten.⁶⁸

Eftersom länderna har olika stor andel invandring och en procentenhets ökning således är ett olika kraftigt tillflöde av arbetskraft redovisas också vilken effekt en 50-procentig ökning av nettoinvandringen av utrikesfödda skulle ge och resultatet är i nästan samtliga fall försumbart, för Sveriges del uppskattas produktivitetsökningen till 0,016 procentenheter.⁶⁹

Den andra uppskattning som redovisas på ländernivå rör de utrikesföddas utbildningsnivå och hur en ökning av denna påverkar produktiviteten. I Sverige har drygt en tredjedel (36,6 procent) av samtliga invandrade en eftergymnasial utbildning. Det är en relativt hög andel, här ligger endast Kanada, Irland och Storbritannien bättre till (och Australien på samma nivå). Det är länder som också har mer selektiva invandringsregler än Sverige. Om andelen eftergymnasialt utbildade invandrade relativt hela arbetskraften skulle öka med tio procent skulle det enligt skattningen ge en produktivitetstillväxt på 0,15 procentenheter.⁷⁰

Uppgifterna om utbildningsnivå är hämtade ur Statistiska Centralbyråns Arbetskraftsundersökning (AKU). Det kan vara intressant att komplettera bilden från Boubtane och Dumont något utifrån denna eftersom det är en ganska utbredd föreställning att invandrade har en lägre utbildning än befolkningen som helhet. Andelen invandrade med en eftergymnasial utbildning är alltså drygt en tredjedel, vilket är ungefär samma andel som i befolkningen som helhet (36 procent). Bland utrikes födda har dock en något högre andel (25 procent) endast en förgymnasial utbildning, jämfört med befolkningen som helhet (20 procent).⁷¹ Dessa uppgifter gäller dock samtliga invandrade, av dem som har invandrat under åren 2002–2006 har över 45 procent haft en eftergymnasial utbildning.⁷²

Men för att återgå till Boubtane och Dumonts slutsatser skulle alltså såväl en ökning av den totala invandringen, som en högre andel invandrade med postgymnasial utbildning, till exempel

67 Boubtane och Dumont (2013), s 3.

68 Boubtane och Dumont (2013), s 16.

69 Boubtane och Dumont (2013), s 16.

70 Boubtane och Dumont (2013), s 16.

71 Källa: AKU, SCB.

72 Boubtane och Dumont (2013), s 27.

genom en mer selektiv invandringspolicy, ge ett positivt bidrag till produktivitetstillväxten, även om det i båda fallen är relativt litet.⁷³

Ortega och Peri (2009)

Ortega och Peri undersöker invandring från 74 sändarländer till 14 mottagande OECD-länder under åren 1980–2005. Bland annat studeras hur inkomstskillnader mellan länder påverkar migrationsströmmarna och hur desamma påverkas av migrationslagstiftningen i mottagarländerna. De analyserar också effekten på löner, sysselsättning och BNP. De tar däremot inte hänsyn till de invandrades humankapital eller till nettomigrationsströmmar som Boubtane och Dumont (2013).

Ortega och Peri finner att invandringen ger ökad sysselsättning vilket indikerar att ingen utträngningseffekt av inhemsk arbetskraft sker.⁷⁴ Invandringen tycks i denna studie inte heller ha någon betydande effekt på den totala faktorproduktiviteten.⁷⁵ Sammantaget implicerar detta att invandringen inte har någon negativ effekt på snittlöner eller inkomst per arbetare på kort tid (ett år) eller på lång tid (fem år).⁷⁶ Invandringen tycks alltså inte ha några större negativa effekter för den inhemska arbetskraften i form av löner eller sysselsättning, utan däremot öka den totala sysselsättningen och ge en motsvarande ökning av BNP.

Ortega och Peri (2012)

I ett senare papper analyserar Ortega och Peri vilka effekter ett lands öppenhet – både vad gäller migration och handel – har på inkomster. Vad gäller invandring finner de att andelen invandrade i befolkningen har en signifikant och robust effekt på per capitainkomster på lång sikt.⁷⁷ Den visar sig också vara förvånansvärt stor. En skillnad mellan två länder i andelen invandrade på tio procentenheter motsvarar en faktor två i per capitainkomsten.⁷⁸ Författarna tolkar detta som att om Japan hade en andel invandrade som motsvarade den i USA så skulle landets per capitainkomster fördubblas. Den främsta förklaringen till att invandringen ökar inkomsterna är en ökad total faktorproduktivitet (vilket står i viss motsats till resultatet i deras tidigare studie). Den ökningen tycks i sin tur bero på att variationen i kompetenser på arbetsmarknaden ökar, vilket också gynnas av om de invandrade kommer från många olika länder.

Peri (2012)

Slutsatserna i Ortega och Peri (2012) stämmer också överens med de i Peri (2012). Där analyseras vilka effekter invandring haft på produktiviteten i olika amerikanska delstater. De finner inget stöd för att invandrade har konkurrerat ut inhemsk arbetskraft, vilket är ett vanligt antagande. Däremot hittar de en tydlig, positiv koppling mellan invandring och den totala faktorproduktiviteten.

Alesina, Harnoss och Rapoport (2013): Västståndseffekter av variation i födelseorter

Som vi såg tidigare finns det forskning som pekar på att invandring kan öka specialiseringen på arbetsmarknaden. Den här studien tittar på en mer generell variant av denna effekt, nämligen vilken betydelse variationen i födelseorter hos den totala befolkningen har för det ekonomiska

73 Flera länder som Kanada och Australien har till exempel en snabbare process för godkännande av högkvalificerad arbetskraft vilket ändrar selektiviteten i invandringen.

74 Ortega och Peri (2009), s 3.

75 Ortega och Peri (2009), s 4.

76 Ortega och Peri (2009), s 26-27.

77 Ortega och Peri (2012), s 3.

78 Ortega och Peri (2012), s 3.

välståndet. Först konstrueras ett index där spridningen i arbetskraften vad gäller ursprungsland rangordnas för 195 länder åren 1990 och 2000. Därefter studeras vilken effekt denna spridning har för den ekonomiska utvecklingen.⁷⁹ De finner en positiv korrelation mellan stor spridning i ursprung och produktivitet. Det gäller i synnerhet för invandrade från rikare länder med viss kulturell närhet.⁸⁰

Ruist (2013)

Om man bara studerar arbetsmarknadseffekter av invandring som sådan tar man inte hänsyn till att migranter har olika skäl för att invandra. I Sverige har vi under senare decennier haft en relativt hög flyktinginvandring, vilken kan tänkas ge andra effekter på arbetsmarknaden än arbetskraftsinvandringen. Joakim Ruist, vid Göteborgs universitet, har därför studerat arbetsmarknadseffekter av just flyktinginvandring mellan åren 1999 och 2007. Ruist ser inte att flyktinginvandringen påverkar inföddas sannolikhet att ha ett jobb. Detsamma gäller för tidigare invandrade från höginkomstländer. Däremot minskar flyktinginvandringen sannolikheten att tidigare invandrade från låg- och medelinkomstländer har ett jobb.⁸¹ Studier från bland annat USA har kommit fram till liknande resultat.

Jämviktsstudier

I jämviktsstudierna utgår forskarna från modeller där utbud- och efterfrågan på arbetsmarknaden interagerar med kapitalmarknaden och offentliga finanser. Dessa modeller kalibreras sedan genom empiriska skattningar. Modellerna är således mer sofistikerade än länderpanelstudierna, men också mer känsliga för olika specificationsfel.

di Giovanni, Levchenko och Ortega (2012): Migrationseffekter på kort och lång sikt i mottagar- och sändarländer

Den här studien utgår ifrån tankeexperimentet att samtliga invandrade i alla OECD-länder tvingas att återvända till sina hemländer. Studien undersöker därefter vilken effekt detta skulle få för de kvarvarande infödda i varje land mätt som den genomsnittliga reala inkomsten per person. Detta är analogt med hur effekter av internationell handel brukar studeras.

Studiens huvudsats är att migration har positiva effekter för i stort sett alla både mottagar- och sändarländer. I vissa länder ger in/utvandringen vinster på tio procent på lång sikt.⁸² I de länder som skulle "förlora" invandrade – typiskt rika OECD-länder – är effekterna ganska små på kort sikt, men på längre sikt syns stora välfärdsförluster i många länder. I snitt uppgår dessa till 2,4 procent lägre snittinkomster.⁸³ I de länder som skulle "få tillbaka" invånare är effekterna likaledes negativa på såväl kort som lång sikt i de flesta fall – även om en del länder ser en positiv effekt på längre sikt. För dessa – ofta låg- och medelinkomstländer – förklaras den negativa effekten av att frånvaron av migration också innebär ett upphörande av remitteringar till landet. Detta mer än väger upp den positiva effekten som en ökad inhemsk marknad har. Det beror i sin tur på att migranter oftare rör sig från ett lågproduktivt till ett högproduktivt land, vilket ökar det effektiva arbetskraftsutbudet i världen.

79 Alesina m fl (2013), s 2.

80 Alesina m fl (2013), s 2.

81 Ruist (2013), s 3.

82 di Giovanni m fl (2012) s 27.

83 di Giovanni m fl (2012) s 39.

I de ursprungliga mottagarländerna är det just effekten av en minskad marknad som ger en välfärdsförlust när de invandrade försvinner. Detta är tydligast för Australien som skulle förlora 23 procent av befolkningen och se sänkta snittlöner på 12 procent i det långa loppet.⁸⁴

Att länder som skulle förlora invandrade upplever små effekter på kort sikt medan de som skulle få större befolkning upplever störst effekter på kort sikt förklaras genom att det i de rikare länderna främst är lågproduktiva företag som skulle försvinna, medan arbetskraftstillskottet i de fattigare länderna skulle absorberas av nya företag med en produktivitet under genomsnittet.

Även om rikare länder på kort sikt skulle se måttliga effekter finns det skillnader mellan länder i hur invandringen påverkar olika delar av arbetsmarknaden. Det finns länder där frånvaro av invandring ger välfärdsvinster i det korta loppet för den högkvalificerade arbetskraften medan det innebär förluster för lågkvalificerad arbetskraft, och tvärtom. Detta beror på hur invandrades och inföddas utbildningsnivåer förhåller sig till varandra. För Sveriges del ger dock en frånvaro av invandring en ganska liten effekt för båda grupperna i det korta loppet. I det långa loppet däremot uppskattas välfärdsförlusterna till 3,43 procent lägre löner i snitt för båda grupperna.⁸⁵

Till sist påpekar forskarna att invandringens relativt små välfärdsvinster i det korta loppet, i kombination med negativa fördelningseffekter för vissa grupper, kan påverka synen på invandringens politik. Vinsterna kommer i det långa loppet när företag utnyttjar fördelarna av en större marknad.

Izquierdo, Jimeno & Rojas: Tillväxteffekter av invandringen i Spanien

Spanien har under 2000-talet haft en mycket hög invandring. Under en tioårsperiod, från 1995 till 2006 ökade de invandrades andel av befolkningen från 1 procent till cirka 10 procent. Detta kan jämföras med Sverige där andelen invandrade under samma tidsperiod ökade från 10,6 procent till 12,9 procent.⁸⁶ Stora grupper invandrade kommer från länder som Rumänien och Marocko, som globalt sett är att betrakta som medelinkomstländer men som har en avsevärt lägre BNP per capita än Spanien. Flera Latinamerikanska länder är också välrepresenterade, främst Ecuador, Colombia och Bolivia.⁸⁷

En studie från Spanska Riksbanken (Izquierdo, Jimeno & Rojas 2008) undersöker vilka effekter invandringen haft på bland annat BNP, sysselsättning och produktivitet.

Studien utgår ifrån den faktiska invandringen under den nämnda perioden och den spanska statistikmyndighetens prognoser fram till 2050. Den vuxna befolkningen, över 16 år, delas in i fyra kategorier utifrån typ av arbete: kvalificerat icke-manuellt, okvalificerat icke-manuellt, kvalificerat manuellt och okvalificerat icke-manuellt arbete. Detta är viktigt eftersom de invandrade i Spanien är överrepresenterade inom lågkvalificerade yrken.⁸⁸ Baserat på tillgänglig lönestatistik beräknas timlöner för olika åldersgrupper, nationaliteter och typer av arbete. Utifrån dessa data beräknas effekter av olika scenarier där invandringens omfattning, räntenivåer och den invandrade arbetskraftens yrkestyper varierar.

84 di Giovanni m fl (2012) s 19.

85 di Giovanni m fl (2012), s 39.

86 Källa: SCB, befolkningsstatistik.

87 Instituto Nacional de Estadística (2011).

88 Izquierdo m fl (2008) s 13.

Jämfört med ett scenario utan invandring ger invandringen till Spanien en ökad sysselsättning per capita, men en minskad arbetsproduktivitet (mätt som BNP genom sysselsättning). Slutsatsen blir att BNP per capita är snarlik i båda scenarierna i tidsperiodens början, men skillnaden ökar efterhand. Jämfört med icke-invandringsscenario ger invandringen en ökad BNP per capita på 0,37 procent, 5,3 procent respektive 15 procent fram till åren 2005, 2020 och 2050.⁸⁹ Det ligger i linje med resultaten i di Giovanni, Levchenko och Ortega där frånvaro av invandring på kort sikt skulle innebära välfärd förluster på en halv procent och på lång sikt fem procents lägre snittinkomster.⁹⁰

För att studera effekterna av en större invandring tittar man också på ett scenario med dubbelt så hög invandring som den förväntade. Även här finner man en något ökad BNP per capita, trots att produktiviteten sjunker, tack vare en ökad sysselsättning per capita.⁹¹

Till sist tittar man på vilka effekterna skulle bli om invandringen i väsentligt högre grad än i basfallet skulle bestå av högkvalificerad icke-manuell arbetskraft och noterar då en avsevärd ökning av BNP per capita.⁹²

Sammanfattningsvis har invandringen till Spanien gett positiva, om än relativt små, effekter på BNP. Detta trots att den varit så pass omfattande, främst från medelinkomstländer och att Spanien dessutom hade en hög arbetslöshet under den undersökta perioden, särskilt åren innan sekelskiftet.

Lundborg och Segerström (2002)

Denna studie är inte en traditionell allmän jämviktsmodellskattning, utan bygger på en endogen tillväxtmodell där den tidigare utvecklingen av humankapital och teknisk utveckling avgör framtidens utveckling. Studien undersöker ”potentiella effekter av massmigration”. Studien publicerades 2002 och hade för Europas del främst en omfattande invandring från nya EU-länder i åtanke. De studerar vilken effekt en sådan skulle få på löner och BNI i mottagarländerna och sändarländerna. För rika länder finner Lundborg och Segerström att en ökad invandring skulle leda till lägre reallöner för den infödda arbetskraften, men en ökad BNI per capita.⁹³

Ottaviano, Peri och Wright (2013): Offshoring och invandring – sysselsättningseffekter av ökad internationalisering

Även om vi här i första hand tittar på studier om tillväxteffekter av invandring är det värt att nämna en aktuell och välgjord studie som undersöker effekter av ”offshoring”, utflyttning till andra länder, och invandring på den amerikanska arbetsmarknaden. Tidigare forskning har i flera fall studerat antingen vilken effekt offshoring har på förekomsten av inhemska jobb eller motsvarande effekt av invandring. Ottaviano m fl är relativt unik i det att den tittar på den sammantagna effekten av en ökad internationalisering i form av lägre kostnader för både offshoring och invandring.

89 Izquierdo m fl (2008) s 22.

90 di Giovanni m fl (2012) s 39.

91 Izquierdo m fl (2008) s 27.

92 Izquierdo m fl (2008) s 29.

93 Lundborg och Segerström (2002), s 201.

Fördelen med detta är att offshoring och anställning av invandrare kan vara två olika alternativ som samtidigt står till buds för en arbetsgivare och som därmed konkurrerar med varandra.⁹⁴ Effekten av den ena kan alltså påverka effekten av den andra.

Tyler Cowen, professor i ekonomi vid George Mason University, spetsar till detta argument ytterligare när han diskuterar om lågkvalificerad arbetskraft i USA förlorar på ökad invandring.⁹⁵ Eftersom outsourcing och handel respektive invandring delvis är utbytbara riskerar en mer begränsad invandring att istället öka andelen jobb som läggs utomlands när det blir svårare att få tag på billig inhemsk arbetskraft. Lägre kostnader för invandring kan å andra sidan tänkas leda till att arbeten som annars skulle ha utförts i andra länder blir kvar i landet, vilket dessutom kan ge komplementära arbetsuppgifter.

Den tesen stöds också av Ottaviano m fl. I teorin kan lägre kostnader för såväl offshoring som invandring tänkas få effekten att efterfrågan på inhemsk arbetskraft minskar. Samtidigt kan man vänta sig att samma mekanismer ökar produktiviteten i de aktuella företagen vilket därigenom ökar efterfrågan på inhemsk arbetskraft. Möjligen, påpekar Ottaviano m fl, inte för samma typer av arbeten som har påverkats av den ökade internationaliseringen, men för just komplementära arbetsuppgifter.⁹⁶ Frågan är vilken som är den dominerande av dessa två typer av effekter.

När Ottaviano m fl studerar detta inom amerikansk tillverkningsindustri mellan åren 2000 och 2007 finner de att infödd arbetskraft inte tycks hotas av en ökad invandring eller offshoring. Tvärtom innebär en ökad andel icke-infödda anställda inom en bransch att den totala sysselsättningen där ökar ännu mer.⁹⁷ Framför allt är effekten tydlig när det gäller invandring. En enprocentig ökning av andelen invandrare inom en bransch ökar den totala sysselsättningen med närmare fyra procent.⁹⁸ Detta är, påpekar Ottaviano m fl, en betydande effekt, särskilt med tanke på att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin minskade under samma period.

'Produktivitetsökningseffekten' tycks alltså motverka 'ersättningseffekten' så att jobben för infödda blir fler med en ökad globalisering i bemärkelsen offshoring och migration.

Slutsatser

Invandringsdebatten, och även en del av forskningen, i Sverige, har ofta utgått från de effekter som kan observeras hos invandrare själva, eller mycket lokalt. Där finns en parallell till diskussionen om effekter av rationalisering. Det finns otaliga studier som visar att rationalisering har kostat jobb och pressat löner där det sker. Under tidigare århundraden fanns också ekonomer som därav drog slutsatsen att maskiner måste vara dåliga för ekonomin som helhet. Numera är det vedertaget att partiella effekter av rationalisering i vissa delar av ekonomin just är partiella. När de indirekta och bredare mekanismerna, så kallade allmänna jämviktseffekter, väl har verkat tenderar resultaten för en ort eller ett land vara de motsatta.

94 Ottaviano m fl (2013), s 1954.

95 Cowen (2013).

96 Ottaviano m fl (2013), s 1925.

97 Ottaviano m fl (2013), s 1950.

98 Ottaviano m fl (2013), s 1950.

Många ekonomer som visar på negativa effekter av invandring på mikronivå är också fullt medvetna om att dessa står mot positiva effekter på makronivå. En illustrativ studie av Bernt Bratsberg och Oddbjørn Raaum kommer till exempel fram till att invandring haft en lönedämpande effekt i byggbranschen i Norge.⁹⁹ Samtidigt är författarna tydliga med att det mot deras skattade löneeffekter i byggbranschen står positiva effekter för övriga ekonomin, i form av lägre inflation, som via flera kanaler också ökar reallöner och sysselsättning på andra håll. Dessutom byggs det förstås mer om priserna för att bygga är lägre.

Slutsatsen av forskningsgenomgången i detta papper är att man inte kan uttala sig om konsekvenser av invandring baserad på mikrostudier som på individ eller bostadsområdesnivå undersöker samband mellan andelen invandrade och sociala utfall. Mot den bakgrunden måste också studier som ofta anförs i diskussion tolkas.

Det snabbt växande antal studier som finns kan bäst sammanfattas så att invandring ger små effekter på ekonomisk tillväxt, och att dessa, om något, är svagt positiva även för Sveriges del. Till det kan läggas att effekterna tycks kunna bli betydligt mer positiva om invandringspolitiken, integrationspolitiken, samt arbetsmarknads- och tillväxtpolitiken utformas rätt. Möjligen har Schweiz varit ett gott exempel på detta.

⁹⁹ Bratsberg och Raaum, (2012).

Referenser

- Alesina, A, J Harnoss och H Rapoport (2013), "Birthplace Diversity and Economic Prosperity", NBER Working Paper 18699.
- Amuedo-Dorantes, C och S de la Rica (2011), "Complements or substitutes? Task specialization by gender and nativity in Spain", *Labour Economics*, vol 18, s 697-707.
- Arbetsförmedlingen (2013), "Utlandsrekrytering och arbetskraftsinvandring – Resultat från en enkätundersökning bland arbetsgivare", Arbetsförmedlingen, URA 2013:5.
- Bentolila, S, J J Dolado och J F Jimeno (2008), "Does immigration affect the Philips curve? Some evidence for Spain", *European Economic Review*, vol 52, s 1398-1423.
- Borjas, G J (1995), "The Economic Benefits from Immigration", *Journal of Economic Perspectives*, vol 9, s 3-22.
- Boubtane och Dumont (2013), "Immigration and economic growth in the OECD countries 1986-2006: A panel data analysis". Centre d'Economie de la Sorbonne Working Papers.
- Bratsberg, B och O Raaum (2012), "Immigration and Wages: Evidence from Construction", *The Economic Journal*, vol 122, s 1177-1205.
- Ceder, P (2010), "Utländska talanger bäddar för svensk spelsuccé", *Svenskt Näringsliv*, Stockholm.
- Collier, P (2013), "How to have a sensible conversation about immigration", *New Statesman*, 21 november 2013.
- Cowen (2013), "Do low wages for unskilled workers weaken the case for more immigration?", *Marginal Revolution* (blogg), 26 maj 2013.
- Dustman, C och T Frattini (2013), "The Fiscal Effects of Immigration to the UK", CReAM Discussion Paper 22/13, London.
- Efendic, N, F W Andersson och K Wennberg (2012) "Tillväxt i företag ledda av personer med utländsk härkomst i Sverige" i *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2012*, Statistiska Centralbyrån, Örebro.
- Ekberg (2011), "Will Future Immigration to Sweden Make it Easier to Finance the Welfare System?", *European Journal of Population*, vol 27, s 103-124.
- Gerdes, C och E Wadensjö (2010), "Post-Enlargement Migration and Labor Market Impact in Sweden", kapitel 7 I Kahane, M och K.F. Zimmermann (red), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*, Springer-Verlag, Bonn.
- di Giovanni, J, A A Levchenko och F Ortega (2012), "A Global View of Cross-Border Migration", CReAM Discussion Paper Series no 18/12.
- Gonzalez, L och F Ortega (2013), "Immigration and Housing Booms: Evidence from Spain", *Journal of Regional Science*, vol 53 s 37-59.
- Hanson, G (2009), "The Economic Consequences of the International Migration of Labor", *Annual Review of Economics*, vol 2009:1 s 179-207.
- Hatzigeorgiou, A och M Lodefalk (2012), "Utländsfödda främjar företagets utrikeshandel", *Ekonomisk debatt*, vol 5, s 45-47.
- Hunt, J och M Gauthier-Loiselle (2010), "How Much Does Immigration Boost Innovation?", *American Economic Journal: Macroeconomics*, vol 2, s 31-56.
- Hugo, C (2013), "Skogsröjare blev årets nybyggare", *Svenska Dagbladet*, 22 oktober 2013.
- Instituto Nacional de Estadística (2011), "Advance del Padrón municipal a 1 de enero de 2011", *Notas de prensa*.
- Izquierdo, M, J F Jimeno och J A Rojas (2008) "On the aggregate effects of immigration in Spain", *Documentos de Trabajo N.º 0714*, Banco de España.
- Kerr, S P och W R Kerr (2011), "Economic Impacts of Immigration: A Survey", *Finnish Economic Papers*, vol 24:1.
- Lach, S (2007), "Immigration and Prices", *Journal of Political Economy*, vol 115, s 548-587.
- Liebig, T, S Kohls och K Krause (2012), "The labour market integration of immigrants and their children in Switzerland", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 128*.
- Lodefalk, M (2013), *Tackling Barriers to Firm Trade. Liberalisation, Migration and Servicification*, Doctoral Dissertation, Örebro Universitet.
- Lundborg, P och P S Segerström (2002), "The growth and welfare effects of international mass migration", *Journal of International Economics*, vol 56, s 177-204.
- OECD (2013) *International Migration Outlook 2013*, OECD Publishing.
- Ortega, F och G Peri (2009), "The Causes and Effects of International Migrations: Evidence from OECD Countries 1980-2005", NBER Working Paper 14833.
- Ortega, F och G Peri (2012), "Migration, Trade and Income", *IZA Discussion Paper 7325*.
- Ottaviano, G och G Peri (2013), "New Frontiers of Immigration Research: Cities and Firms", *Journal of Regional Science*, vol 53, s 1-7.
- Ottaviano, G, G Peri och G C. Wright (2013), "Immigration, Offshoring and American Jobs", NBER Working Paper 16439.
- Peri, G (2012), "The Effect of Immigration on Productivity: Evidence from U.S. States", *The Review of Economics and Statistics*, vol 94(1), s 348-358.

- Peri, G och C Sparber (2009), "Task Specialization, Immigration, and Wages", *American Economic Journal: Applied Economics*, vol 1(3), s 135-169.
- Ruist, J (2013), "The labor market impact of refugee immigration in Sweden 1999-2007", SULCIS Working Paper 2013:1.
- Sanandaji, N och F Wallen (2012), "Kampen om talangerna: En politik för ökad invandring av högkvalificerad arbetskraft", Svenskt Näringsliv.
- SCB (2012), "Yrkesregistret med yrkesstatistik 2010: Var tredje Buss- och spårvagnsförare född utanför Norden", pressmeddelande från SCB nr 2012:71.
- SCB (2013), "Yrkesstrukturen i Sverige 2011", Statistiska meddelanden (AM 33 SM 1301).
- Sriskandarajah, D, L Cooley och H Reed (2005), "Paying their way: The fiscal contribution of immigrants in the UK", Institute for Public Policy Research, London.
- Socialstyrelsen (2013), "Nationella planeringsstödet 2013 – tillgång och efterfrågan på visa personalgrupper inom hälso- och sjukvård samt tandvård".
- Sveriges radio (2013), "Milan Rupertsson fick priset Årets nybyggare", Sveriges Radio, 22 oktober 2013.
- Tett, Gillian (2013), "A Lone Star in the immigration debate", *Financial Times*, 29 november 2013.
- Tillväxtverket (2013), "Företagare med utländsk bakgrund. Entreprenörskapsbarometern", Tillväxtverket, Stockholm.
- Zachariadis (2012), "Immigration and international prices", *Journal of International Economics*, vol 87(2), s 298-311.

2.

Vanliga påståenden om invandrare och invandring – vad säger forskningen?

Julia Boguslaw

*Doktorand i nationalekonomi
vid Stockholms universitet.*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	37
”Alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag”	37
”Invandringen leder till lönedumpning” och ”invandrarna tar jobben från svenskar”	37
”Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”	37
1. Inledning	38
2. Vanliga påståenden om invandrare och invandring	39
2.1 ”Alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag”	39
2.1.1 <i>Offentlig statistik</i>	39
2.1.2 <i>Etableringsreformen</i>	40
2.1.3 <i>Empiriska forskningsresultat</i>	41
2.1.4 <i>Valet av data kan ha betydelse</i>	43
2.1.5 <i>Uteslutande mekanismer</i>	43
2.1.6 <i>Slutsatser</i>	44
2.2 ”Invandringen leder till lönedumpning” och ”invandrarna tar jobben från svenskar”	44
2.2.1 <i>Två läger i den internationella forskningslitteraturen</i>	44
2.2.2 <i>Varför så ”liten” effekt?</i>	47
2.2.3 <i>EU-utvidgningen och svenska studier</i>	47
2.2.4 <i>Vilka förväntas påverkas mest av en ökad invandring?</i>	48
2.2.5 <i>Slutsatser</i>	48
2.3 ”Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”	49
2.3.1 <i>Brottslighet – Ett strukturellt problem</i>	49
2.3.2 <i>Vilka brott registreras? – Risk för selektion och diskriminering i flera led</i>	50
2.3.3 <i>Fattiga och utrikes födda överrepresenterade bland våldsoffer</i>	52
2.3.4 <i>Slutsatser</i>	52
Referenser	53

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att bemöta vanliga påståenden om invandring och invandrare med internationell empirisk forskning. Rapportens tre avsnitt utgår från regeringens lista¹ över vanliga påståenden om invandrare och invandring.

”Alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag”

En stor del av dem som kommer till Sverige kommer för att arbeta eller studera. Påståendet att alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag är därmed falskt. Dessutom visar internationell empirisk forskning på en positiv utveckling över tid: sannolikheten att utrikes födda, både flyktingar och individer som invandrat av andra skäl, tar emot socialbidrag minskar ju längre tid de har bott i Sverige.

Valet av data kan ha betydelse. Ett problem med den statistik, så kallad registerdata, som ofta används i undersökningar av arbetslöshet, sysselsättning, och bidragstagande i olika grupper på arbetsmarknaden är att antalet utrikes födda överskattas. Detta innebär att sysselsättningsstatistiken blir otillförlitlig eftersom antalet utrikes födda överskattas så blir sysselsättningen under-skattad.

Etnisk diskriminering kan utgöra ett stort hinder för utrikes födda att träda in på arbetsmarknaden. I denna rapport redovisas forskningsresultat som ger stöd för att det förekommer etnisk diskriminering under anställningsprocessen. Forskning visar bland annat att sannolikheten att kallas till intervju är signifikant lägre för personer med utländskt klingande namn jämfört med svensklingande namn.

”Invandringen leder till lönedumpning” och ”invandrarna tar jobben från svenskar”

Generellt sett visar internationell forskning på att invandringen har en liten eller obetydlig effekt på inföddas löner och arbetslöshet. Utifrån internationell empirisk forskning är därmed påståendena om att ”invandringen leder till lönedumpning” och att ”invandrarna tar jobben från svenskar” felaktiga.

Forskning pekar på att effekten av invandring är större på utrikes födda än den totala befolkningen och särskilt individer med bristande språkkunskaper och bristande tillgång till informella nätverk. De känsligaste grupperna är sannolikt befintliga utrikes födda som från en arbetsgivares perspektiv delar flera egenskaper med den nya arbetskraften och därför kan uppfattas som mer utbytbara med denna.

”Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”

Gapet i registrerad brottslighet mellan inrikes och utrikes födda kan till mycket stor del förklaras med hjälp av socio-strukturella förklaringsmodeller. Bland annat visar en mycket aktuell svensk studie att utrikes födda och deras barn är överrepresenterade i brottsstatistiken men om man tar hänsyn till socioekonomiska faktorer och bostadssegregation under barndomen så försvinner brottsgapet helt för kvinnor och till mycket stor del för män. Det går därför inte att säga att invandringen *per se* har lett till en våg av kriminalitet. Om oron gäller ökad kriminalitet i samhället så bör fokus riktas på de faktorer som har en påverkan på om vissa individer begår brott, som t ex utbildning, inkomst och bostadssegregation.

¹ <http://www.regeringen.se/sb/d/17468>.

På grund av metodologiska problem och datatillgänglighet går det idag inte att kontrollera för alla de faktorer som kan tänkas påverka sannolikheten att en individ begår brott. Det som kvarstår är allt det som forskare inte kan förklara. Det kan handla om faktorer som inte går att mäta direkt som t ex motivation och ambition och därför behövs mer forskning på området.

Risk för selektion och diskriminering i flera av rättskedjans led. Internationell forskning visar att det finns selektionsmekanismer som gör att individer med "utländsk bakgrund" diskrimineras i flera av rättsprocessens olika led. Det finns därför en risk för att brottsstatistiken från flera av leden i rättskedjan är missvisande. Konsekvensen blir att vissa grupper överskattas. Sannolikt är det grupperna med högst överrisker som i störst utsträckning blir överskattade.

1. Inledning

Det finns föreställningar om att invandrare kommer till Sverige enbart för att leva på bidrag, att invandringen leder till lönedumpning, högre arbetslöshet och ökad brottslighet. Dessa är bara ett urval av de påstående om invandring och invandrare som cirkulerar i samhället. Syftet med denna rapport är att bemöta vanliga påstående om invandring och invandrare med internationell empirisk forskning. Fördomar om invandrare är inte sällan ömsesidigt uteslutande, t ex myterna "invandrare tar alla jobb" och "alla invandrare är bidragsberoende" som omöjligt kan gälla samtidigt. Rapporten riktar sig till alla de som undrar vad forskningen säger.

En stor del av den arbetsmarknadsstatistik som framställs och sprids av statliga myndigheter, bland annat Statistiska centralbyrån, är idag tillgänglig för allmänheten. Överflödet av statistik gör att tolkningen och granskningen av alla siffror blir svårare: "Är det en stor siffra?", "Vad ska man jämföra med?" och inte minst "Vilka slutsatser kan man dra?". Utan statistik lämnas utrymme för spekulation, men som alltid när det gäller komplexa samhällsfenomen finns det inte enkla svar på till synes enkla forskningsfrågor. Statistik och samband bör därför tolkas med försiktighet. Ofta går det inte att dra några direkta slutsatser eller också är det svårt att generalisera resultaten. En ambition har därför varit att i anslutning till forskningsresultaten även redogöra för studiernas svagheter och den kritik som riktats mot studierna från andra forskare.

I den allmänna debatten om invandring och invandringens effekter finns en tendens att sortera in alla utrikes födda individer i en och samma kategori och att tillskriva gruppen en kollektiv identitet. Det är en viktig utgångspunkt att gruppen utrikes födda är mycket heterogen. Den består av individer som kommit till Sverige av många olika skäl. En stor del av dagens invandring består av personer som använder sig av den fria rörligheten för arbetskraft inom EU och individer födda i Sverige som återinvandrar efter några år utomlands. Denna typ av invandring beror delvis på Sveriges medlemskap i EU och ökad globalisering.² En annan inte ovanlig föreställning är att Sverige fram till 1940- och 50-talen var ett etniskt homogent land. Sveriges ursprungsfolk, samerna, liksom andra minoriteter som judar och romer levde i Sverige långt före grundandet av den svenska nationalstaten. Faktum är att invandring till Sverige har förekommit sedan grundandet av det svenska riket på medeltiden.

² Se Boguslaw (2012) för en översikt över svensk invandringspolitik.

Nedan görs en genomgång av ett urval av påståenden om invandrare och invandring inom områdena välfärd, arbetsmarknad och brottslighet som redovisas på regeringens hemsida³. Forskning som behandlar dessa ämnen återfinns i en rad olika discipliner, bland annat nationalekonomi, sociologi och kriminologi. I denna rapport används begreppet ”utrikes född”. I de få fall som begreppet ”invandrare” används avses en person som *de facto* har invandrat, det vill säga någon som flyttat över en nationsgräns.

2. Vanliga påståenden om invandrare och invandring

I detta avsnitt presenteras påståendena och därefter bemöts de med aktuell empirisk forskning och offentlig statistik. Forskningsresultaten som presenteras i denna rapport är publicerade av universitet, internationella forskningsinstitut och internationella referegranskade⁴ tidskrifter. I viss utsträckning presenteras även statliga utredningar, rapporter från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och rapporter från oberoende ideella organisationer (Röda Korset).

2.1 ”Alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag”

Det finns föreställningar om att utrikes födda kommer till Sverige för att leva på bidrag, så kallad välfärdsturism och att de i större utsträckning än andra grupper fastnar i bidragsberoende. Internationell empirisk forskning som studerar skillnader i sysselsättning mellan inrikes födda och utrikes födda kan delas in i tre olika områden⁵. Enligt det första perspektivet söker man förklaringar till de observerade skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda på arbetsmarknadens utbudssida. Detta innebär att man undersöker egenskaper hos utrikes födda, t ex anställningsbarhet och beteende (incitamentsproblem). Den andra inriktningen är att studera arbetsmarknadens efterfrågesida, det vill säga beteenden hos arbetsgivarsidan. Ett exempel på denna typ av forskning är att studera förekomsten av etnisk diskriminering. Det tredje handlar om hur olika institutioner påverkar utrikes föddas möjligheter på arbetsmarknaden, t ex integrationspolitiken. Nedan redogörs för aktuell empirisk forskning som studerar risken att vara socialbidragsberoende i olika grupper men först presenteras Statistiska centralbyråns (SCB) och Migrationsverkets statistik från 2012 samt en kort beskrivning av etableringsreformen som trädde i kraft i december 2010.

2.1.1 Offentlig statistik

Enligt offentlig statistik⁶ hämtad från Migrationsverket hemsida beviljades totalt 111 100 uppehållstillstånd år 2012. Det viktigt att understryka att det inte handlar om 111 100 individer eftersom siffran rymmer personer som sedan tidigare bor i Sverige och som antingen förlängt eller ansökt om en annan typ av uppehållstillstånd år 2012. Antalet beviljade tillstånd är därför större än den faktiska invandringen. Under året beviljades totalt drygt 34 000 uppehållstillstånd i Sverige på grunderna asyl, konventionsflykting, skyddsbehövande eller humanitära skäl. Antalet beviljade tillstånd till flyktinganhöriga uppgick till nästan 7 900. Totalt beviljades omkring 25 500 uppehållstillstånd i Sverige på grund av EES-avtalet. Resterande grupper var bland annat anhöriga till personer med arbetstillstånd, arbetstagare och gäststuderande.

3 <http://www.regeringen.se/sb/d/17468>.

4 På engelska heter det ”peer-reviewed” och innebär att de har granskats av sakkunniga.

5 Se även Schröder (2008).

6 Migrationsverkets tabell över beviljade uppehållstillstånd 2012.

I SCB:s rapport *Nordisk fickfakta: Statistik om integration 2013* redovisas andelen sysselsatta bland utrikes födda i de nordiska länderna. Datamaterialet består av utrikes födda individer i åldrarna 25–64 år.⁷ Med sysselsatt avses enbart personer som under mätperioden förvärvsarbetade som anställda eller som företagare eller medhjälpande. Statistiken visar en förhållandevis positiv bild av utrikes föddas sysselsättningsgrad. I kategorin utrikes födda män som bott i Sverige i minst 16 år och med asyl som grund för uppehållstillstånd var sysselsättningen 70,6 procent. Motsvarande siffra för kvinnor var något lägre men uppgick till 66,8. Bland utrikes födda med minst 16 års vistelsetid i Sverige och som beviljats uppehållstillstånd på grund av familjeskäl var sysselsättningen 73,0 procent för män och 69,7 procent för kvinnor.

2.1.2 Etableringsreformen

Etableringsreformen introducerades den 1 december 2010 och syftet var att underlätta nyanlända invandras etablering på arbetsmarknaden. Idag omfattar reformen alla personer som beviljats uppehållstillstånd i Sverige och som är i arbetsför ålder (20–64 år).⁸ Grundidén var att nyanlända så snabbt som möjligt skulle träda in på arbetsmarknaden och att ett större ansvar skulle läggas på individen. Ersättningsystemet ställer tydliga krav på motprestation: den individuella ersättningen baseras på aktivt deltagande i de olika aktiviteterna.

Varje nyanländ person tar tillsammans med en så kallad etableringslots fram en individuell etableringsplan som får sträcka sig över maximalt 24 månader. Planen ska bestå av arbetsförberedande insatser, svenskundervisning och samhällsorientering och dessa ska tillsammans motsvara sysselsättning på heltid. Efter den tvååriga etableringsfasen ska personen vara redo att konkurrera om jobb med alla andra på arbetsmarknaden. Eftersom det är enbart fyra år sedan reformen trädde i kraft har ännu inga större utvärderingar genomförts. Statistik från Arbetsförmedlingen⁹ pekar dock på att många av dem som deltagit i etableringsåtgärderna inte kunnat hitta ett osubventionerat arbete. Av de nyanlända som hade haft en etableringsplan, totalt 3 140 personer, befann sig 45 procent i ett arbetsmarknadspolitiskt program 90 dagar efter att de lämnat sin etableringsplan. Av dessa befann sig 37 procent i jobb- och utvecklingsgarantin efter att deras plan avslutats. Andelen som var öppet arbetslös var 8 procent. Endast 5 procent hade ett arbete utan stöd.

I november 2013 publicerade Röda Korset en rapport om brister och behov i mottagandet och etableringen av asylsökande och nyanlända. Kartläggningen bygger på erfarenheter och iakttagelser från Röda Korsets omkring 500 lokala verksamheter i landet. En av de brister som lyfts fram är att tillämpningen av reglerna för etableringsersättning inte har tagit tillräckligt stor hänsyn till att många nyanlända har allvarliga hälsoproblem (på grund av traumatiserande händelser eller t ex på grund av att de tvingats uppskjuta vård under flykten till Sverige). Etableringsinsatserna sker på heltid under två år utan möjlighet för föräldrar att t ex vara lediga under skollov, vilket också bidrar till en mycket pressad livssituation för de som deltar i etableringsinsatserna vilket i sin tur påverkar insatsernas resultat.¹⁰

7 Rapporten baseras på data från Sveriges registerbaserade arbetsmarknadsstatistik.

8 Reformen omfattar även nyanlända i åldern 18–19 år som saknar föräldrar i Sverige och som beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande. För mer information om etableringsreformen se Boguslaw & Wadensjö (2013).

9 Arbetsförmedlingens återrapportering 2013: Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget, tabell 2. I tabell 2 redovisas nyanländas status 90 dagar efter att de lämnat sin etableringsplan uppdelat efter hur lång tid de har haft en etableringsplan. Störst antal personer återfinns i kategorin ">24 månader".

10 Röda Korsets rapport "Behov och brister i mottagandet och etableringen av migranter: En kartläggning utifrån Röda Korsets lokala iakttagelser" bygger på 70 enkätsvar och 23 intervjuer med Röda Korsets anställda och frivilligarbetare.

2.1.3 Empiriska forskningsresultat

Nationalekonomisk forskning som studerar bidragsmottagande bland utrikes födda i Sverige visar generellt att utrikes födda i genomsnitt löper större risk att ta emot socialbidrag än inrikes födda men att risken avtar med antalet år i Sverige. En fråga som länge har intresserat sociologer men som under senare tid även har börjat intressera nationalekonomer är vilken effekt sociala nätverk har på individuellt beteende, det vill säga vilken effekt grannskapet och nätverkssammansättningen har på individens ekonomiska möjligheter exempelvis sannolikheten att en individ tar emot bidrag.¹¹ Det finns teorier om att det sociala stigma som är kopplat till bidragsberoende försvagas när antalet individer som tar emot bidrag ökar. Eftersom olika länders arbetsmarknader och socialförsäkringssystem ser olika ut fokuserar detta avsnitt på de svenska förhållandena. Ytterligare en anledning till att detta avsnitt främst behandlar den svenska kontexten är för att olika länder skiljer sig åt vad gäller invandringens sammansättning. Nedan presenteras några av de nationalekonomiska studier som undersöker den svenska kontexten och därefter följer några komparativa studier som jämför graden av bidragstagande bland utrikes föddas i ett antal europeiska länder.

Andrén & Andrén (2013) undersöker risken att vara socialbidragsmottagare och socialbidragsberoende bland ett slumpmässigt urval av inrikes födda samt utrikes födda individer som invandrade år 1990.¹² Med hjälp av registerdata följs individerna fram till år 1999. Studien visar att högre ålder och högre utbildning minskar benägenheten att leva på socialbidrag bland inrikes födda och utrikes födda och att dessa faktorer har i princip samma påverkan på båda grupperna. Däremot skiljer de sig något vad gäller storleken – effekterna är större för utrikes födda. Ett viktigt resultat är att benägenheten att ta emot bidrag minskar med antalet år individen har bott i Sverige.

När forskarna undersöker vilka faktorer som påverkar bidragsberoendet i de olika grupperna finner de att risken att vara mottagare av socialbidrag ett särskilt år är högre för utrikes födda än för inrikes födda om man var mottagare året före. Risken uppskattas till mer än tre gånger så hög. Däremot visar studien att sambandet mellan att vara bidragsmottagare ett år och föregående år försvagas med tiden. Det viktigaste resultatet i Andrén & Andrén (2013) är att sannolikheten att man är bidragsmottagare idag inte påverkas av om man var mottagare för fyra år sedan eller längre tillbaka i tiden och att samma samband gäller för inrikes födda.¹³ En möjlig tolkning av detta är att utrikes födda inte har högre risk att hamna i bidragsberoende jämfört med inrikes födda.

En möjlig anledning till bidragsgapet mellan inrikes och utrikes födda är att utrikes födda generellt sett har ett svagare fotfäste på arbetsmarknaden och därför har det svårare att uppfylla kraven för A-kassa (Arbetslöshetskassa) och också andra stödformer. Personer med svagt fotfäste på arbetsmarknaden har oftare jobb med mer otrygga och tillfälliga anställningsformer i låglönesektorer. Risken att dessa personer hamnar i perioder med arbetslöshet mellan två jobb är högre. För de svagaste grupperna på arbetsmarknaden kan socialbidrag då bli en form av inkomstförsäkring (Andrén & Andrén 2013, Hansen & Lofstrom 2011).¹⁴ Den övervägande majoriteten av inrikes födda uppfyller kraven för antingen A-kassa eller andra stödformer som

11 Se t ex Andersson m.fl. (2008).

12 Se även B.A. Gustafsson (2013).

13 Med "för fyra år sedan" menas att man varit bidragstagare under 4 år. Studien visar att antalet år är detsamma för inrikes födda och utrikes födda.

14 Frågan undersöks av Hansen & Lofstrom (2011) som visar att graden av övergång förändras beroende på hur bidrag definieras men att den ändå förklaras mest av utrikes föddas högre grad av inträde i bidragstagande.

grundas på tidigare inkomst. Detta kan till viss del förklara skillnaderna mellan grupperna inrikes och utrikes födda i socialbidragsstatistiken.

I studien undersöks även vilka faktorer som påverkar socialbidragsberoende. En av dessa faktorer är den genomsnittliga andelen socialbidragstagare i en viss kommun som används för att mäta omgivningens påverkan, så kallade nätverkseffekter eller grupp beteende, på mottagande av socialbidrag. För inrikes födda visar resultaten att den individuella tendensen att ta emot socialbidrag ökar om andelen socialbidragstagare i kommunen ökar. I gruppen utrikes födda har denna variabel samma effekt; i likhet med effekten på inrikes föddas benägenhet att ta emot bidrag så ökar sannolikheten att ta emot bidrag bland utrikes födda om andelen socialbidragstagare ökar och denna effekt är nästan lika stor. Sambandet har även studerats av Åslund & Fredriksson (2005) som undersöker om storleken eller karaktären på så kallade "etniska enklaver" har en kausal påverkan på mottagandet av socialbidrag bland utrikes födda. "Etnisk enklav" definieras enligt forskarna som ett bostadsområde där andelen invånare med en viss etnisk bakgrund är minst två gånger så stor som i landet i övrigt. Forskarna studerar "kvantiteten" och "kvaliteten" på individens sociala nätverk. Med "kvantiteten" avses antalet individer med samma etniska bakgrund i individens bostadsområde och med "kvaliteten" på de sociala kontakterna menas andelen bidragstagare i den etniska grupp individen tillhör. Forskarna finner ingen effekt på storleken av den etniska enklaven på sannolikheten att en individ tar emot socialbidrag. Studien visar däremot att det individuella mottagandet av socialbidrag påverkas av andelen socialbidragstagare i enklaven: risken att ta emot socialbidrag ökar med 2,6 procentenheter om andelen socialbidragstagare ökar med 10 procent. Vad forskarna här kallar "etnisk enklav" kan därför vara ett mått på boendesegregation.

Hansen & Lofstrom (2011) använder svensk registerdata från perioden 1991–2001 för att analysera skillnader i övergången från och till socialbidrag¹⁵ mellan utrikes födda och inrikes födda. Den empiriska analysen pekar på att gapet i bidragstagande mellan utrikes födda och inrikes födda till stor del kan förklaras av att utrikes födda i högre grad träder in i bidragstagande. En tidigare studie av samma forskare, Hansen & Lofstrom (2003), studerar socialbidragstagande under perioden 1990–1996 och visar att socialbidragstagandet var högre bland utrikesfödda än inrikes födda och att andelen var störst bland individer från "flyktingländer". Forskarna finner dessutom stöd för att utrikes födda träder ut ur socialbidragstagande med tiden: Sannolikheten att utrikes födda, både flyktingar och individer som invandrat av andra skäl, tar emot socialbidrag minskar ju längre tid de har bott i Sverige. I en dansk studie, Blume & Verner (2007), av utrikes föddas bidragstagande¹⁶ får man samma resultat. De skandinaviska resultaten skiljer sig dock från tidigare studier som baseras på bland annat amerikansk, kanadensisk och tysk data där förhållandet är det motsatta – att bidragstagandet bland utrikes födda tenderar att öka med antalet år man har bott i landet (Borjas & Trejo 1991, Baker & Benjamin 1995, Riphahn 2004).

I Hansen & Lofstrom (2003) undersöks även om skillnaden i bidragstagande mellan inrikes och utrikes födda är kopplat till anställningsbarhet eller preferenser. Med skillnader i preferenser avses t ex skillnader i beteende (reservationslön, social stigma kopplad till bidragstagande) och vilka chanser man har på arbetsmarknaden som (diskriminering). Resultaten visar att skillnader i observerade egenskaper, som t ex ålder, familjeform och utbildning inte förklarar gapet i bidragstagande mellan inrikes födda och utrikes födda. Forskarnas analys ger dock inte svar på om skillnaden beror på skillnader i beteende eller chanser på arbetsmarknaden.

15 Hansen & Lofstrom (2011) undersöker även övergången från och till A-kassa/socialbidrag.

16 Forskarna använder begreppet "welfare dependency" som innebär andelen av hushållets inkomst som består av offentliga välfärdstransfereringar.

Büchel & Frick (2005) använder data från flera länder i Europa för att undersöka hur utrikes födda integreras i de olika länderna.¹⁷ Resultaten pekar på signifikanta skillnader mellan länder i Europa där t ex Danmark och Tyskland står ut – i dessa länder går det sämre för utrikes födda jämfört med den befintliga befolkningen. Det relativa bidragstagandet mellan utrikes födda och infödda i resten av de europeiska länderna var dock mycket likt. En viktig slutsats i studien är att gapet i bidragstagande mellan infödda och utrikes födda inte påverkades i någon större utsträckning mellan de europeiska länderna när man tog hänsyn till observerade egenskaper hos utrikes födda såsom individuella socioekonomiska förhållanden och antalet år i landet. Detta kan tolkas som att det högre bidragstagandet bland utrikes födda främst är en följd av skillnader i policy och institutioner mellan olika länder och inte på egenskaper hos utrikes födda.

2.1.4 Valet av data kan ha betydelse

Ett problem med den statistik, så kallad registerdata, som ofta används i undersökningar av arbetslöshet, sysselsättning, och bidragstagande i olika grupper på arbetsmarknaden är att antalet utrikes födda överskattas (Wadensjö 2013). Detta beror på att ett inte oväsentligt antal personer glömmet att anmäla till Skatteverket att de flyttat från Sverige och konsekvensen blir att utvandringen blir underskattad. Detta innebär i sin tur att sysselsättningsstatistiken blir otillförlitlig eftersom antalet utrikes födda överskattas så blir sysselsättningen underskattad.

2.1.5 Uteslutande mekanismer

Det är här relevant att diskutera olika former av uteslutande mekanismer som utrikes födda möter, och eventuellt deras barn när de kommer till Sverige, såsom etnisk diskriminering, bristande kunskaper i specifikt humankapital eller svenska samt bristande tillgång till informella nätverk. Dessa mekanismer gör det svårare för många som är födda i ett annat land att etablera sig på arbetsmarknaden. Har alla individer på den svenska arbetsmarknaden samma förutsättningar oberoende av t ex namn och hudfärg?

Det finns internationell forskning som med hjälp av fältexperiment undersöker förekomsten av etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. I studien Bertrand & Mullainathan (2004) skickades fiktiva jobbansökningar ut med slumpmässigt utvalda namn till olika arbetsgivare i USA som utannonserat lediga jobb. Forskarna jämförde därefter sannolikheten att bli kallad till intervju för olika sökande.¹⁸ Resultaten visar att individer med "svarta" namn hade lägre sannolikhet att kallas till intervju än individer med "vita" namn. I Sverige har ett motsvarande experiment gjorts av forskarna Dan-Olof Rooth och Magnus Carlsson. Identiska ansökningar i alla avseenden förutom namnet på sökanden, där hälften av de sökande hade utländskt klingande namn och hälften svenskklingande namn, skickades ut till arbetsgivare i en rad olika branscher. I likhet med Bertrand & Mullainathan (2004) undersöker Rooth & Carlsson (2007) sannolikheten för att bli kallad till intervju mellan olika fiktiva sökande. Studien avser män med svensk skolutbildning. En annan svensk studie med samma metodologiska ansats men som studerar både män och kvinnor med svensk skolutbildning, är Bursell (2007). I båda studierna visar resultaten på signifikanta och icke obetydliga skillnader i sannolikheten att kallas till intervju mellan personer med utländskt klingande namn och individer med svenskklingande namn.¹⁹

¹⁷ Författarna använder begreppet "state of integration" som anger socioekonomisk position.

¹⁸ Forskarna använder begreppet "call-back rates for interviews". Metoden kallas "correspondence testing".

¹⁹ Dessutom förekommer olika grad av olikbehandling inom olika yrken: graden av olikbehandling är högre i låg- och medelkvalificerade yrken (ILO, Taran 2006).

I Sverige har sambandet mellan namnbyte och inkomstutveckling undersökts av Arai & Skogman Thoursie (2007). De undersöker hur namnbyten från ett utländskt klingande namn till ett svenskklingande namn påverkar inkomstutvecklingen. Arai & Skogman Thoursie (2007) finner att inkomsterna bland personer som bytt namn ökade efter namnbytet och resultaten pekar på att skillnaderna i inkomst före och efter namnbytet beror på etnisk diskriminering. Studien visar att den årliga inkomstökningen är i genomsnitt 15 procent.²⁰ Frågan undersöks vidare av Bursell (2012) som med hjälp av intervjuer undersöker strategierna bakom namnbyten från utländskt klingande namn till svenskklingande namn.²¹

Sammanfattningsvis ger forskningen stöd för att det förekommer etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden. Sannolikheten att kallas till intervju är t ex signifikant lägre för personer med utländskt klingande namn jämfört med svenskklingande namn. Nationalekonomisk forskning har även funnit stöd för ett samband mellan namnbyte och inkomstutveckling. Studierna som presenterats ovan utgör exempel på hur man kan gå till väga för att identifiera och kvantifiera diskriminering. Detta kan vara ett viktigt första steg för att komma åt diskriminering av utrikes födda på arbetsmarknaden.

2.1.6 Slutsatser

Påståendet om att "alla utrikes födda som kommer till Sverige lever på bidrag" är falskt eftersom en stor andel av de som invandrar får uppehållstillstånd på grund av att de har ett arbete i Sverige. Nationalekonomisk forskning visar generellt att utrikes födda i genomsnitt löper större risk att ta emot socialbidrag än inrikes födda men att risken avtar med antalet år i Sverige. Både ny statistik från SCB och aktuella forskningsresultat pekar på en positiv utveckling över tid: sysselsättningsgraden bland utrikes födda män som bott i Sverige i minst 16 år och med asyl som grund för uppehållstillstånd uppgår till 70,6 procent och utrikes födda har inte, i motsats till vanliga föreställningar, högre risk att hamna i bidragsberoende jämfört med inrikes födda.

2.2 "Invandringen leder till lönedumping" och "invandrarna tar jobben från svenskar"

Den empiriska forskningen kring effekten av invandring på inrikes föddas löner och arbetslöshet domineras av studier gjorda på den amerikanska arbetsmarknaden. Inom den internationella litteraturen är resultaten splittrade och sannolikt beroende av en nationell kontext.²² Det är därför osäkert om resultat från forskning om amerikanska förhållanden är direkt överförbara till Sverige.

2.2.1 Två läger i den internationella forskningslitteraturen

Studier som baseras på amerikansk data visar generellt på en obetydlig eller en liten men signifikant effekt. De mest inflytelserika forskningsartiklarna visar olika resultat och kan något förenklat delas in i två läger, det ena med forskarna David Card och Gianmarco Ottaviano och hans medförfattare Giovanni Peri, och det andra med George Borjas. Card (2005) visar på begränsad effekt av invandring medan andra visar på positiva långsiktiga effekter (Ottaviano & Peri 2012) eller tydliga negativa effekter (Borjas 2003). Inom forskningen som använder eu-

²⁰ Se även Khosravi (2012).

²¹ I studien intervjuas 45 individer med bakgrund från Mellanöstern.

²² Se Okkerse (2008) och Longhi m.fl. (2005) för en detaljerad översikt över den internationella forskningslitteraturen på området.

ropeisk data återfinns bland annat Manacorda, Manning & Wadsworth (2006) som inte hittar någon statistisk effekt på löner bland individer födda i Storbritannien. Dustmann m.fl. (2008) finner inte heller mycket stöd för effekter på löner i forskarnas översikt över tidigare studier utförda på data från Storbritannien. Detsamma gäller även för tyska studier som dels undersöker effekten på arbetslösheten bland infödda, dels den totala arbetslösheten i landet (D'Amuri m.fl. 2010, Brücker & Jahn 2010). Flera av de europeiska studierna på området har dock inte använt naturliga experiment och bör därför betraktas som mer beskrivande än kausala.²³ En klassisk studie som använder ett naturligt experiment är Card (2005) som studerar effekten av en plötslig invandring av 125 000 kubaner till Miami år 1980. Denna händelse, den så kallade Mariel boatlift redogörs för mer utförligt längre fram i denna rapport.

Enligt traditionell nationalekonomisk teori ska de genomsnittliga lönerna i en region på lång sikt återgå till den nivå som de befann sig på om invandringen aldrig skett. Det är alltså på kort sikt som man kan förvänta sig att lönerna påverkas av invandring. Detta sker genom att utbudet på arbetskraft ökar (om man bortser från skillnader i sysselsättningsnivå mellan befintlig och invandrad arbetskraft). En relevant fråga är hur "kort sikt" ska tolkas. Lönerna kan öka eller minska alternativt förbli oförändrade beroende på invandringens omfattning, utbytbarheten mellan inrikes födda och utrikes födda, det relativa överskottet av inrikes födda i olika löntagargrupper baserade på utbildning, yrke och/eller arbetslivserfarenhet samt hur väl integrerad mottagarlandets arbetsmarknad är med dess produktmarknad. För majoriteten av de europeiska länderna har invandringen lett till en sänkt genomsnittslön eftersom den invandrade arbetskraften har haft en lägre utbildningsnivå än den befintliga (Pekkala Kerr & Kerr 2011).

Vad är det som kan påverka riktningen och magnituden på invandringens effekt på inföddas löner (eller den befintliga arbetskraften)? För det första kan valet av migrationsland påverkas av förväntade jobbmöjligheter hos både utrikes födda och infödda. Tidigare forskning visar bland annat att utrikes födda tenderar att flytta till områden där det finns en efterfrågan på arbetskraft (Borjas 2001, Card 2007). Ökad invandring kan i sin tur leda till ökad utflyttning bland inrikes födda och på så sätt dämpa invandringens effekter på löner och arbetslöshet (Borjas 2006).

De ovan nämnda studierna skiljer sig åt vad gäller både metodval och modellantaganden. Aktuell forskning på detta område kan grovt delas in i två kategorier: simulations-baserade analyser och ekonometriska analyser (Okkerse 2008). I en ofta citerad studie av David Card från år 1990 undersöks effekten av en plötslig invandring till Miami år 1980, den så kallade Mariel boatlift. Emigrationen utlöstes av en skarp nedgång i den kubanska ekonomin och totalt invandrade omkring 125 000 kubaner till USA i båt från hamnstaden Mariel på Kuba (därav namnet Mariel boatlift).²⁴ På kort tid ökade den totala arbetskraften i Miami med sju procent. Card använder ekonometrisk analys och jämför nivåerna på löner och arbetslösheten i olika etniska grupper mellan Miami och fyra andra städer med hög invandring. Resultaten visar att invandringen inte hade någon effekt på varken löner eller arbetslöshet bland infödda. En möjlig förklaring till att invandringen inte hade någon effekt är att andra utrikes födda eller infödda som annars hade flyttat till Miami avstod från att flytta dit på grund av Mariel boatlift, vilket det också finns visst stöd för i forskningen. Ytterligare en förklaring kan vara att Miami hade goda förutsättningar för att ta emot en stor del lågkvalificerad arbetskraft eftersom det

23 Många av studierna lider av så kallade endogenitetsproblem. Se t ex Pekkala Kerr & Pekkala (2011) för en diskussion.

24 Se även Hunt (2002) och Friedberg (2001) för fler exempel på studier som i likhet med Card (1990) använder naturliga experiment för att undersöka effekten av invandring på mottagarlandets löner och sysselsättning. Båda studierna hittade mycket svaga effekter trots att invandringen ledde till en omfattande expansion av arbetskraften (upp till 10 procent).

t ex fanns en hög koncentrationen textilfabriker i området. Eftersom Miami redan hade en stor spansktalande befolkning så var språkbarriärerna lägre för den nyanlända arbetskraften från Kuba.

Kritiken som riktats mot denna typ av "områdesstudie" som jämför invandringens effekt på olika städer eller stater handlar främst om i vilken utsträckning infödda individer flyttade ut ur Miami på grund av Mariel boatlift. Genom allmänna jämviktseffekter såsom prisförändringar kan lokala effekter av invandring dämpas. Frågan är därför hur stora de så kallade "spill-over" effekterna är mellan olika regionala arbetsmarknader och hur giltiga andra områden är som kontrollgrupper. Studien har även kritiserats eftersom forskaren använder en mycket kort period innan Mariel boatlift och det därför är svårt att utvärdera metodens centrala grundantaganden.²⁵ Dessutom befann sig ekonomin i en recession under den studerade perioden vilket kan ha påverkat effektens storlek.

I en senare studie finner Card (2007) en positiv effekt på den genomsnittliga lönen bland infödda: om andelen utrikes födda ökar från 0,08 (motsvarande andelen utrikes födda i staden Philadelphia) till 0,47 (motsvarande andelen utrikes födda i Los Angeles) stiger inföddas genomsnittliga löner med omkring 10 procent. Card (2009) studerar invandringens effekt på den generella ojämlikheten och finner att invandringen står för en liten andel (5 procent) av ökningen i löneojämlikheten i USA under perioden 1980 – 2000.

Borjas (2003) studerar invandringens effekt på inrikes föddas löner med hjälp av en metod som bygger på att man använder redan existerande ekonomiska modeller för att simulera effekten av invandringen. Till skillnad från Card (1990) som studerar data på stadsnivå använder han data på nationell nivå från perioden 1960–1990. Borjas (2003) menar att invandringens effekt på löner är mer urskiljbar på nationell nivå eftersom det är möjligt att studera variationen i löner mellan olika kategorier av löntagare (löntagare med mer eller mindre utbildning och erfarenhet, t ex) över tid.²⁶ Ett viktigt antagande är att löntagare med samma utbildningsnivå men olika arbetslivserfarenhet är imperfekta substitut i produktionen vilket innebär att de inte går att bytas ut med varandra och att de därför inte konkurrerar om samma arbeten. I studien definieras löntagargrupperna efter både utbildning och erfarenhet. Dessutom är antalet infödda inom varje utbildnings- och arbetslivserfarenhetsgrupp relativt stabil vilket reducerar risken att inföddas in- och utflöden påverkar utfallet inom olika grupper.

Studien visar att invandringen ökade arbetskraftsutbudet bland män med 11 procent mellan år 1980 och 2000. Analysen visar att invandringen sänkte den genomsnittliga lönen bland infödda med 3,2 procent och att löneeffekten varierade i stor utsträckning mellan olika utbildningsgrupper: lönerna föll med 8,9 procent för individer som inte avslutat "high school", 4,9 procent för "college graduates", 2,6 procent för "high school graduates" och knappt något för löntagare med viss collegeutbildning.

Ottaviano & Peri (2012) utgår från samma metod som Borjas (2003) och Borjas & Katz (2007) när de analyserar effekten av invandring på inföddas löner. Resultaten visar att invandringen hade en liten positiv effekt på löner bland individer utan "high school", mellan 0,6 och 1,7 procent vilket är i linje med resultaten från "områdesstudier" på stadsnivå (Card 2005). Dessutom

25 Ett centralt antagande när man använder difference-in-difference-metoden är "parallell trends assumption".

26 Se även Ottaviano & Peri (2012) för en sammanfattning av litteraturen.

hade invandringen en liten positiv effekt på den genomsnittliga lönen bland infödda men en påtaglig negativ effekt på befintliga utrikes föddas löner på lång sikt (-6,7 procent). I studien kritiserar forskarna de två studierna Borjas (2003) och Borjas & Katz (2007) för att de *ex ante* gör antagandet att infödda och utrikes födda inom samma utbildnings- och arbetslivserfarenhetsgrupp är perfekta substitut, det vill säga helt utbytbara, vilket de menar är en empirisk fråga och därför inte bör antas eftersom det får konsekvenser för effekten på löner hos infödda och utrikes födda med samma utbildnings- och arbetslivserfarenhet.

Kritiken mot Borjas (2003) gäller avsaknaden av ett tydligt kontrafaktiskt²⁷ scenario, det vill säga vad som hade hänt om invandringen aldrig skett. Utmaningen är att hitta lämpliga fallstudier (hypotetiska situationer) för vad som skulle ha skett om invandringen aldrig ägt rum samt att kunna hävda extern validitet vilket betyder att resultaten ska gå att generalisera till andra regioner och sammanhang. Debatten kring Borjas (2003) handlar främst om hur substituerbar infödd och invandrad arbetskraft är och huruvida det är mer relevant att studera effekten av invandring på lokal eller nationell nivå. Dessutom finns det flera möjliga faktorer som kan påverka lönestrukturen i ett land i samband med en omfattande invandring. Ett exempel är så kallad "skill biased technological change", det vill säga teknologiska framsteg som datorisering som gynnar vissa utbildningsgrupper mer än andra (Pekkala Kerr & Kerr 2011).

2.2.2 Varför så "liten" effekt?

Eftersom arbetskraften är heterogen och skiljer sig åt med avseende på utbildning och erfarenhet kan det faktum att man inte hittar någon signifikant effekt av invandring på den genomsnittliga lönen vara en indikation på att effekten är olika för olika löntagargrupper.²⁸ Enligt neoklassiska utbud-efterfrågemodeller förväntas invandringens effekt på löner och sysselsättning ske på kort sikt och den beror på vilka antaganden man gör avseende bland annat förändringar i kapitalstocken.²⁹ Olika kategorier av löntagare kan i olika hög grad utgöra substitut eller komplement till den invandrade arbetskraften. Beroende på den invandrade arbetskraftens utbildning och erfarenhet konkurrerar den med befintliga löntagare (både infödda och utrikes födda) om jobb på arbetsmarknaden. Om den invandrade arbetskraften är lågkvalificerad förväntas de relativa lönerna bland löntagare som konkurrerar med den nya arbetskraften sjunka medan lönerna och sysselsättningen bland den komplementära högkvalificerade arbetskraften stiga. I USA har en stor andel av den invandrade arbetskraften varit lågkvalificerad. Invandringens effekt på ökningen i löneojämlikheten har dock "bara" uppskattats till 5 procent (Card 2009). Utbytbarheten mellan infödda och utrikes födda förväntas dock vara högre i USA jämfört på grund av att de som invandrar till länder i Europa oftare inte talar värdlandets språk än de som invandrar till USA (Pekkala Kerr & Kerr 2011).

2.2.3 EU-utvidgningen och svenska studier

I maj 2004 blev tio nya länder medlemmar i EU, bland annat Tjeckien, Ungern, Polen, Slovakien och Slovenien.³⁰ Sverige var det enda landet som inte införde övergångsregler i samband med utvidgningen. Inom den internationella forskningslitteraturen kring utvidgningens konsekvenser finns bland annat Reed & LaTorre (2009), Lemos & Portes (2008) samt Portes & French (2005). Generellt sett pekar resultaten på små eller obefintliga effekter på sysselsättning och löner hos den redan befintliga arbetskraften av EU:s utvidgning 2004. En av få studier som

27 Vad nationalekonomer kallar "contrafactual".

28 Ottaviano & Peri (2012).

29 Översatt från det engelska nationalekonomiska begreppet "elasticity of the capital stock".

30 Samtliga nya medlemsländer var: Cypern, Tjeckien, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien och Slovenien. I januari 2007 tillkom ytterligare två medlemsländer: Bulgarien och Rumänien.

pekar på en negativ påverkan är Bratsberg & Rauum (2011) som studerar invandringens effekt på löner i den norska byggbranschen och som finner att lönetillväxten är lägre i yrken där en ökande andel sysselsatta är utrikes födda.

Svensk forskning som undersöker effekten av invandring på sysselsättning och löner av den fria rörligheten inom EU är begränsad till en handfull studier (bland annat Engdahl & Åslund 2013, Gerdes & Wadensjö 2013 och Gerdes & Wadensjö & 2010). Engdahl & Åslund (2013) undersöker EU-utvidgningens effekt på sysselsättning och förvärvsinkomster bland individer i mottagarlandet och finner ingen effekt på sysselsättning för den befintliga befolkningen och ingen tydlig effekt på förvärvsinkomsterna.³¹ Individer bosatta i regioner som låg närmare transportmöjligheter till de nya medlemsländerna påverkades i större utsträckning än andra av utvidgningen: åren efter EU-utvidgningen var deras förvärvsinkomster 1 procent lägre relativt andra områden. Dessutom påverkades vissa grupper mer än andra. Gerdes & Wadensjö (2013) visar att invandringen från de nya medlemsländerna ökade efter 2004. Dock menar författarna att många av dem som kommer till Sverige återutvandrar och antalet är dessutom litet i förhållande till den totala invandringen till Sverige.

En av få svenska studier som undersökt invandringens effekt på löner och arbetslöshet är Ruist (2013) som undersöker arbetsmarknadseffekterna av flyktinginvandringen i Sverige under perioden 1999–2007. Forskaren hittar ingen signifikant effekt på den totala arbetslösheten. Däremot pekar resultaten på att flyktinginvandringen hade en signifikant och icke obetydlig effekt på arbetslösheten bland befintliga utrikes födda från låg- eller medelinkomstländer. Ingen effekt hittades på utrikes födda från höginkomstländer eller infödda. Detta tyder på att flyktinginvandrare är ett närmare substitut till gruppen utrikes födda från låg- eller medelinkomstländer, det vill säga att flyktinginvandrare främst konkurrerar om jobben med andra utrikes födda från låg- och medelinkomstländer. En procentenhets ökning i den totala arbetskraften på grund av flyktinginvandring ökar arbetslösheten bland individer i denna grupp med två procentenheter. Resultaten är i linje med internationell empirisk forskning. Studien har dock kritiserats eftersom den anses vara behäftad med endogenitetsproblem.

2.2.4 Vilka förväntas påverkas mest av en ökad invandring?

Forskningen inom detta område pekar generellt på att individer som påverkas mest av invandring är de som är närmare substitut till den utländska arbetskraften, det vill säga personer med låga inkomster, framför allt unga, lågutbildade och utrikes födda (Pekkala Kerr & Kerr 2011, Bratsberg & Raam 2011).³²

Forskning (Pekkala Kerr & Kerr 2011, Card 2009 och Ruist 2013) pekar på att effekten av invandring är större på utrikes födda än den totala befolkningen och särskilt individer med bristande språkkunskaper och bristande tillgång till informella nätverk. De känsligaste grupperna är sannolikt befintliga utrikes födda som från en arbetsgivares perspektiv delar flera egenskaper med den nya arbetskraften och därför kan uppfattas som mer utbytbara med denna.

31 Se Braakman & Vogel (2010) för en liknande studie som studerar EU-utvidgningens effekt på tyska företag nära den polska gränsen.

32 Effekterna skiljer sig även mellan olika branscher. För mer information, se Engdahl & Åslund (2013), s. 15. Se även Dustmann m.fl. (2012).

2.2.5 Slutsatser

Sammanfattningsvis råder fortfarande en viss grad oenighet om invandringens effekt på inföddas löner och arbetslöshet men generellt sett visar studierna på liten eller obetydlig effekt. Utifrån internationell empirisk forskning är därmed påståendena om att ”invandringen leder till lönedumpning” och att ”invandrarna tar jobben från svenskar” felaktiga.

Det är viktigt att sätta invandringens effekt i ett större sammanhang: Hur stor är effekten i förhållande till t ex andra faktorer som kan påverka löner och arbetslöshet som t ex globalisering, ökad utbildning och teknologisk utveckling? Forskningsresultaten inom områdena utbildning, handel och teknologisk utveckling visar på att dessa faktorer har haft en betydligt större effekt på löneojämlikhet än invandring. I en rapport³³ från den brittiska tankesmedjan Migration Policy Institute från 2009 jämförs effekten av ökad invandring med andra faktorer som sannolikt påverkat löneojämlikheten. I Storbritannien har forskare t ex visat att ett års extra utbildning leder till omkring 10 procent högre lön (Walker & Zhu 2003). Motsvarande siffra i Sverige är något lägre (Björklund & Kjellström 2002). En amerikansk studie visar att ökad handel och outsourcing lett till att lönegapet mellan lågutbildade och högutbildade växt med 15 procent (Feenstra & Hanson 1999, Hoekman & Winters 2005). Den enskilt största effekten står datoriseringen för som uppskattas ha ökat lönegapet med upp till 35 procent.

2.3 ”Invandringen har lett till en våg av kriminalitet”

Forskning om brottslighet och invandring återfinns i en rad olika discipliner, bland annat kriminologi, sociologi och nationalekonomi. Dessutom finns rapporter och utredningar från svenska myndigheter. Nedan presenteras ett urval av de studier och offentliga rapporter som undersöker brottslighet bland inrikes och utrikes födda och vilka faktorer som kan tänkas påverka sannolikheten att en individ begår brott.

2.3.1 Brottslighet – Ett strukturellt problem

Den senaste rapporten från BRÅ, *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*, behandlar brottslighet bland utrikes födda och deras barn i Sverige bygger på data från perioden 1997–2001. Rapporten redovisar statistik över antal och andel registrerade brott uppdelat efter de misstänkta ursprungsregion. Statistiken bygger på misstanke om brott och visar att utrikes födda och deras barn är överrepresenterade i brottsstatistiken jämfört med infödda.³⁴ Rapporten visar också att överrisken³⁵ minskar när man tar hänsyn till bakgrundsfaktorer såsom kön, ålder, utbildning och förvärvsinkomst.³⁶ Den variabel som har störst påverkan är förvärvsinkomst. Utrikes föddas överrepresentation i brottsstatistiken kan därför till stor del förklaras med hjälp av socio-strukturella förklaringsmodeller.

Det är viktigt att understryka att det med hjälp av det datamaterial som finns tillgängligt för forskare idag inte går att kontrollera för alla de faktorer som kan tänkas påverka sannolikheten att en individ begår brott. De så kallade residualerna rymmer allt som vi inte lyckats förklara. De ekonometriska metoder forskare har till sitt förfogande har naturligtvis nackdelar, många är mycket trubbiga mått. Kan man mäta inkomst på ett bättre sätt? En möjlig lösning är t ex bättre data och att använda kvalitativa metoder. Slutsatsen är att det behövs mycket mer forskning på området.

33 Immigration and the labour market: Theory, evidence and policy.

34 Se avsnittet ”Vilka brott är det som registreras? Selektion och diskriminering i flera led” nedan för en diskussion om diskriminering i rättsprocessen och vilka konsekvenser det kan få för statistikens tillförlitlighet.

35 Överrisken anger en viss populations avvikelse från en given referenspopulation. Ett värde som överstiger 1,0 innebär att en viss population t ex utrikes födda har större risk att bli skäligen misstänkta än referensgruppen (i detta fall infödda).

36 Se även *Invandrare och brottslighet – myter och statistik*, Nr 8, 2010, Årgång 76.

Utrikes föddas överrepresentation i brottsstatistiken kan enligt bland annat Hällsten m.fl. (2013) förklaras med hjälp av t ex socio-strukturella förklaringsmodeller och diskriminering i rättsprocessen. Den första förklaringsmodellen bygger på ett strukturellt perspektiv där brottsgapet mellan infödda och utrikes födda kan förklaras med hjälp av socioekonomiska faktorer som t ex inkomst och utbildning. Den andra förklaringsmodellen är att förekomsten av diskriminering i rättsprocessen gör att utrikes födda är överrepresenterade i brottsstatistiken. Internationell forskning visar att det finns selektionsmekanismer som gör att individer med "utländsk bakgrund" diskrimineras i flera av rättsprocessens olika led vilket innebär att vissa grupperns överrisk blir överskattad.

Det finns en omfattande empirisk forskningslitteratur som visat på ett samband mellan brottslighet och ojämlikhet och att förhållanden i barndomen, såsom boendesegregation och socioekonomiska faktorer har en påverkan på om individer begår brott senare i livet.³⁷ Dessutom finns det vetenskapligt stöd för ett kausalt samband mellan ungdomsbrott och senare brottslighet. En mycket aktuell studie baserad på svensk data är Hällsten m.fl. (2013) som undersöker gapet i registrerad brottslighet mellan barn till infödda och barn till utrikes födda. Med hjälp av svensk registerdata följer forskarna barnens brottshistorik från det år de fyllde 16 fram till trettioårsåldern (mellan 28 och 31 år). Studien visar att både kvinnor och män med utrikes födda föräldrar är överrepresenterade i brottsstatistiken men att brottsgapet försvinner helt för kvinnor och till mycket stor del för män när man kontrollerar för socioekonomiska faktorer som t ex föräldrarnas socioekonomiska resurser och bostadssegregation under barndomen.

En inte ovanlig föreställning är att utrikes födda och deras barn begår brott i större utsträckning än så kallade "svenskar" eftersom vissa individer, som inte är födda i Sverige eller vars föräldrar inte är födda i Sverige, "ärver" en viss typ av "kultur".³⁸ Hällsten m.fl. (2013) undersöker om så kallad "co-nationality" eller "culture" kan förklara resten av brottsgapet mellan utrikes födda och individer födda i Sverige. Analysen visar dock på mycket svaga korrelationer mellan individer med samma "ursprungsregion" och författarnas slutsats är därför att "co-nationality" eller "culture" sannolikt inte är avgörande för om barn till utrikes födda begår brott. De finner inget stöd för att "kultur" är en avgörande faktor för om individer begår brott.

Utrikes föddas överrisk att vara registrerade för brott har varit relativt konstant sedan 1970-talet (von Hofer, Sarnecki & Tham 1997) trots att invandringens omfattning och karaktär har förändrats över tid, från arbetskraftsinvandring till flykting- och anhöriginvandring. Detta kan vara en indikation på att utrikes föddas överrisker i brottsstatistiken främst är en följd av förhållandena i mottagarlandet.

2.3.2 Vilka brott registreras? – Risk för selektion och diskriminering i flera led

Det finns stora kunskapsluckor inom svensk forskning på området diskriminering inom rättsväsendet. Nedan presenteras några av de studier och offentliga rapporter som undersöker hur selektion och diskriminering i rättsprocessen som gör brottsstatistiken missvisande.

För det första är det viktigt att skilja på faktisk brottslighet och registrerad brottslighet eftersom de flesta brott aldrig anmäls till polisen (Sarnecki 2006, Dahlbäck 2009). Det finns en risk att brott utförda av utrikes födda eller deras barn blir mer synliga och därför oftare registreras

37 Se bland annat Kelly (2000).

38 Se t ex Rojas, DN 12/12 2005.

(Sarnecki 2006). Internationell forskning visar att det finns selektionsmekanismer som gör att individer med "utländsk bakgrund" diskrimineras i flera av rättsprocessens olika stadier. Diskriminering kan ske när offret beslutar om att anmäla eller ej. Forskning har visat att anmälningsbenägenheten är olika beroende på offrets uppfattning om förövarens etniska bakgrund (Dahlbäck 2009). Diskriminering kan dessutom ske av polisen (Kardell 2006, Sarnecki 2006) och i rättsprocessen (Pettersson 2006). Det finns därför en risk för att brottsstatistiken från flera av leden i rättskedjan är missvisande. Konsekvensen blir att vissa grupperns överrisk blir överskattad. Sannolikt är det grupperna med högst överrisker som i störst utsträckning blir överskattade (BRÅ:s rapport 2005:17).

Rapporten *Diskriminering i rättsprocessen* (BRÅ, Rapport 2008:4) ger exempel på hur personer med utländsk bakgrund missgynnas i rättsprocessen. Diskriminering kan vara direkt eller indirekt. Direkt diskriminering enligt BRÅ:s definition

"... handlar om att en enskild person missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation på grund av t ex kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning."

Med indirekt diskriminering avses

"... missgynnanden som sker genom tillämpning av bestämmelser, kriterier eller förfaringsätt som framstår som neutrala men som i praktiken missgynnar personer av visst kön, med en viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning med mera."

En svensk studie (Dahlbäck 2009) om anmälningsbenägenhet visar bland annat att sannolikheten att bli anmäld för ett våldsbrott, givet att man blivit upptäckt och identifierad, är högre om man är "invandrare" än "svensk".³⁹ Internationell forskning⁴⁰ har dessutom visat att etniska minoriteter riskerar att kontrolleras oftare t ex genom att polisen ingriper på lösare grunder. Beteendet motiveras med så kallad "etnisk profilering" vilket innebär att de särskilt riktar in sig på etniska minoriteter som av polisens erfarenhet skulle vara mer brottsbelastade (statistisk diskriminering).

Pettersson (2006) visar även på skillnader i påföljder för brott mellan personer med "utländsk bakgrund" och "svensk bakgrund". Individer med "utomeuropeisk bakgrund" riskerar oftare att dömas till fängelse än individer med "svensk bakgrund" även när man kontrollerat för bland annat tidigare fängelsedom, antal brott i domen och ålder.⁴¹

Det finns dessutom en risk för att polisen drar felaktiga slutsatser på grund av både medvetna och omedvetna stereotypa föreställningar. Ytterligare en risk är att den misstänktes/åtalades förmåga att uttrycka sig kan ha en inverkan på individens trovärdighet (BRÅ:s rapport 2005:17). Kardell (2006) visar att brottsmisstankar (skäligen misstänkta) mot utrikes födda (förutom Norden) är högre än mot personer födda i Sverige.⁴² Dessutom läggs misstankarna oftare ner, t ex läggs mer än hälften av misstankarna ner som riktas mot individer födda i Afrika söder om Sahara och Mellanöstern, Nordafrika och Turkiet. I artikeln redovisas över- och underrisker

39 Kategorierna "invandrare" och "svensk" bestäms av respondentens uppfattning om förövarens etniska bakgrund. Se även Martens & Holmberg (2005) för mer forskning.

40 Se Pettersson (2006) för en närmare genomgång.

41 Med "svensk bakgrund" avses "personer födda i Sverige som är svenska medborgare samt har svenskfödda föräldrar som är svenska medborgare". "Utomeuropeisk bakgrund" definieras författaren som "personer som antingen själva är födda i eller medborgare i ett utomeuropeiskt land eller har minst en förälder som är född eller medborgare i ett utomeuropeiskt land" (Pettersson 2006, s.121).

42 Kardell (2010) använder data från Misstankeregistret 2003.

för de olika kategorierna. Regressionsresultaten visar att utrikes födda individer har under-risker att få åtalsunderlåtelse, strafföreläggande eller åtal jämfört med individer med ”svenskt ursprung” oavsett brottstyp och även när man konstanthåller för kön och ålder vilket kan vara ett tecken på att diskriminering förekommer i rättsprocessen (Kardell 2006).

2.3.3 Fattiga och utrikes födda överrepresenterade bland våldsoffer

Nilsson & Estrada (2006) visar att andelen individer som utsätts för brott i form av våld och hot och i viss utsträckning inbrott är signifikant större bland fattiga än bland rika. I rapporten *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007* redovisas statistik över brottsutsatthet.⁴³ Andelen utsatta för brott mot enskild person var högre än genomsnittet bland utrikes födda personer (12,5 procent) år 2006.⁴⁴ Resultaten från Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2013 som redovisas i BRÅ:s rapport *Utsatthet för brott* år 2012 visar att utsattheten för olika typer av vålds- och hotbrott, bland annat misshandel, hot och trakasserier är större i kategorin utrikes födda än genomsnittet i Sverige.

2.3.4 Slutsatser

Forskningen visar att utrikes födda och deras barn är överrepresenterade i brottsstatistiken men om man tar hänsyn till socioekonomiska faktorer och bostadssegregation under barndomen så försvinner brottsgapet helt för kvinnor och till mycket stor del för män. Det som kvarstår är allt det som forskare inte kan förklara på grund av metodologiska problem och datatillgänglighet. Det kan handla om faktorer som inte går att mäta direkt som t ex motivation och ambition. Det går därför inte att säga att invandringen *per se* har lett till en våg av kriminalitet. Om oron gäller ökad kriminalitet i samhället så bör fokus istället riktas på de faktorer som har en påverkan på om vissa individer begår brott, som t ex utbildning, inkomst och bostadssegregation.

Det finns stora kunskapsluckor inom svensk forskning på området diskriminering, dels i rättsprocessen, dels på arbetsmarknaden. Mer forskning behövs på dessa områden för att identifiera, kvantifiera och estimerar diskrimineringens effekter på både individ- och samhällsnivå.

43 NTU bygger på självrapporterad utsatthet för brott.

44 BRÅ:s rapport *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*, s. 44.

Referenser

- Andrén, T., & D. Andrén (2013), "Never give up? The persistence of welfare participation in Sweden", *IZA Journal of European Labor Studies* 2013, 2:1
- Anwar, S., P. Bayer & R. Hjalmarsson (2010), *Jury Discrimination in Criminal Trials*, NBER Working Paper 16366
- Arai, M., & P. Skogman Thoursie (2007), "Renouncing Personal Names: An Empirical Examination of Surname Change and Earnings", *Journal of Labor Economics*, vol. 27, 2009
- Arbetsförmedlingen, http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.26d90090142091f44682bb/5a_-_etablering_av_vissa_nyanlanda_-_kommenterad_statistik_-_1%2C0.pdf
- Arbetskraftsundersökningarna (AKU), Inrikes och utrikes födda, jämförelse. Befolkningen fördelad efter arbetskraftstillhörighet samt efter kön och utbildningsnivå, tabell 38A
- Arbetsförmedlingens återrapporering 2013: Etablering av vissa nyanlända – statistik
- Baker, M., & D. Benjamin (1995), "The Receipt of Transfer Payments by Immigrants to Canada", *Journal of Human Resources*, University of Wisconsin Press, vol. 30(4), s. 650-676
- den Berg, H., Van & O. Bodvarsson (2009), *The Economics of Immigration: Theory and Policy*, Springer-Verlag, Bonn
- Berman, E., J. Bound & S. Machin (1997), "Implications of Skill-biased Technical Change: International Evidence", NBER Working Paper 6166
- Bertrand, M., & S. Mullainathan (2004), "Are Emily and Greg More Employable than Lakisha and Jamal? Field Experiment on Labor Discrimination", *American Economic Review*, vol. 94, s. 991-1014
- Björklund A & C Kjellström (2002), "Estimating the return to investments in education: how useful is the standard Mincer equation?", *Economics of Education Review*, vol. 21 (2002), s. 195-210
- Blume, K. & M. Verner (2007), "Welfare dependency among Danish immigrants", *European Journal of Political Economy*, Elsevier, vol. 23(2), s. 453-471, June
- Boguslaw, J. (2012), *Svensk invandringspolitik under 500 år: 1512-2012*, Studentlitteratur, Lund
- Boguslaw Julia och Wadensjö Eskil (kommande), "Integration och integrationspolitik i Sverige", Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet, under utgivning i skrift från FAFO, Oslo
- Borjas, G. & S. Trejo (1991), "Immigrant Participation in the Welfare System", *Industrial and Labor Market Relations Review*, vol. 44, No. 2, Jan 1991
- Borjas, G. (2001), "Does Immigration Grease the Wheels of the Labor Market?", *Brookings Papers on Economic Activity*, vol. 32, s. 69-119
- Borjas, G. (2003), "The Labor Demand Curve is Downward Sloping: Reexamining the Impact of Immigration on the Labor Market", *The Quarterly Journal of Economics*, MIT Press, vol. 118(4), s. 1335-1374
- Borjas G. (2006), "Native Internal Migration and the Labor Market Impact of Immigration", NBER Working Paper No. 11610, September 2005
- Borjas, G. & L. Katz (2007), "The Evolution of the Mexican-Born Workforce in the United States", kapitel i Borjas, G. (red), *Mexican Immigration to the United States*, University of Chicago Press
- Borjas, G., J. Grogger & G. Hanson (2008), "Imperfect Substitution between Immigrants and Natives: A Reappraisal", NBER Working Paper No. 13887
- Borjas, G., J. Grogger & G. Hanson (2010), "Immigration and the Economic Status of African-American Men", *Economica* 77, s. 255-282
- Braakman, N. & A. Vogel (2010), "The impact of the EU enlargement on the performance of service enterprises in Germany's eastern border region", *Review World Economics*, Vol. 146, s. 75-89
- Bratsberg, B. & O. Raaum (2011), "Immigration and Wages: Evidence from Construction", Norface Migration Discussion Paper No. 2011-16
- Brücker, H. & E. Jahn (2010), "Migration and Wage-setting: Reassessing the Labor Market Effects of Migration", *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 113, Issue 2, s. 286-317, June 2011
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Rapport 2005:17 *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Rapport 2008:23 *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Rapport 2008:4 *Diskriminering i rättsprocessen*
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ), *Rapport Utsatthet för brott år 2012*
- Bursell, M. (2007), "What's in a name? A field experiment test for the existence of ethnic discrimination in the hiring process", The Stockholm University Linnaeus Center for Integration Studies (SULCIS), Working Paper 2007:7
- Bursell, M. (2012), "Name Change and Destigmatization Strategies among Middle Eastern Immigrants in Sweden", *Ethnic and Racial Studies*, 35, 471-487
- Büchel, F. & J. Frick (2005), *Immigrants' economic performance across Europe : does immigration policy matter? Population research and policy review*, Springer, Vol. 24.2005, 2, s. 175-212
- Card, D. (1990), "The Impact of the Mariel Boatlift on the Miami Labor Market", *Industrial and Labor Relations Review* 43, January 1990

- Card, D. (2005), "Is the new immigration really so bad?", *Economic Journal* 115(507), s. 300-323
- Card, D. (2007), "How Immigration Affects U.S. Cities", Centre for Research and Analysis of Migration Discussion Paper 11/07, June 2007.
- Card, D. (2009), "Immigration and Inequality", NBER Working Paper No. 14683
- Carlsson, M. & D. Rooth (2007), "Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data", *Labour Economics*. Issue 14, s. 716-729
- D'Amuri, F., (2010), Ottaviano G. & G. Peri (2010), "The Labor Market Impact of Immigration in Western Germany in the 1990s", *European Economic Review*, 54(4), s. 550-570
- Dustmann, C., Glitz A. & T. Frattini (2008), "The labour market impact of immigration", *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 24, No. 3, 2008, s. 477-494
- Dustmann, C., Frattini T. & I. Preston (2012), "The Effect of Immigration along the Distribution of Wages", *Review of Economic Studies* (2012), s. 1-29
- Edin, P-A. & J. Lagerström (2006), "Blind Dates: Quasi-experimental Evidence on Discrimination", Working Paper 2006:4, IFAU, Uppsala
- Engdahl, M. & O. Åslund (2013), "Open borders, transport links and local labor markets", IFAU Working paper 2013:11
- Friedberg, R. (2001), "The Impact Of Mass Migration On The Israeli Labor Market", *The Quarterly Journal of Economics*, MIT Press, vol. 116(4), s. 1373-1408, November
- Feenstra, R., & G. Hanson (1999), "Productivity Measurement and the Impact of Trade and Technology on Wages: Estimates for the U.S., 1972-1990", *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 114, s. 907-940
- Gerdes, C. & E. Wadensjö (2010), "Post-Enlargement Migration and Labor Market Impact in Sweden", kapitel 7 i Kahnec, M. och K.F. Zimmermann (red), *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*, Springer Verlag, Bonn
- Gerdes, C. & E. Wadensjö (2013), *Immigration to Sweden from the New EU Member State*, SIEPS 2013:5
- Svenska Dagbladet (2011), "Brottslighet bland invandrare borde oroa alla partier", 25 juni 2011, hämtad 25 november 2013 från http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/brottslighet-bland-invandrare-borde-oroa-alla-partier_6272110.svd
- Gustafsson, B.A. (2013), "Social assistance among immigrants and natives in Sweden", *International Journal of Manpower*, Vol. 34, Issue 2, s. 126-141
- Hansen, J. & M. Lofstrom (2003), "Immigrant Assimilation and Welfare Participation: Do Immigrants Assimilate Into or Out-of Welfare", *Journal of Human Resources*, 2003, 38 (1), s. 74-98
- Hansen, J. & M. Lofstrom (2011), "Immigrant-Native Differences in Welfare Participation The Role of Entry and Exit Rates", *Industrial Relations*, Vol. 50, Issue 3, s. 412-442
- Heckman, J. (1998), "Detecting Discrimination", *Journal of Economic Perspectives*, Vol 12, s. 101-116
- Hoekman, B. & L. Winters (2005), "Trade and Employment: Stylized Facts and Research Findings", Policy Research Working Paper Series 3676, The World Bank
- von Hofer, H., J. Sarnecki & H. Tham (1997), *Invandrarna och brottsligheten*, Volym 21, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
- Hunt, J. (2002), "The Transition in East Germany: When Is a Ten-Point Fall in the Gender Wage Gap Bad News?", *University of Chicago Press*, Vol. 20(1), s. 148-169, January
- Hällsten, M., R. Szulkin & J. Sarnecki (2013). "Crime as a Price of Inequality? The Delinquency Gap between Children of Immigrants and Children of Native Swedes", *British Journal of Criminology*, Vol. 53, Issue 3, s. 456-481
- Invandrare och brottslighet – myter och statistik, Nr 8, 2010, Årgång 76
- Kardell, J. (2006), "Diskriminering av personer med utländskt ursprung i rättsväsendet – en kvantitativ analys", i Sarnecki, J (red) *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter i rättssystemet*, SOU 2006:30, Fritzes, Stockholm
- Kardell, J. (2011), *Utländsk bakgrund och registrerad brottslighet – Överrepresentationen i den svenska kriminalstatistiken*, Rapport 2011:1, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet
- Kelly, M. (2000), "Inequality and Crime", *Review of Economics and Statistics*, Vol. 82, s. 520-9
- Khosravi, S. (2012) "White masks/Muslim names: immigrants and name-changing in Sweden", *Race & Class*, Vol. 53, s. 65-80
- Lemos, S. & J. Portes (2008), *New Labour? The Impact of Migration from Central and Eastern European Countries on the UK Labour Market*, IZA DP No. 3756
- Longhi, S., P. Nijkamp & J. Poot (2005), "A Meta-Analytic Assessment of the Effect of Immigration on Wages", *Journal of Economic Surveys*, Vol. 19, Issue 3, s. 451-477
- Manacorda, M., Manning A. & J. Wadsworth (2006), "The Impact of Immigration on the Structure of Male Wages: Theory and Evidence from Britain", IZA Discussion Paper 2352
- Migrationsverket, *Beviljande uppehållstillstånd 1980-2012*
- Migrationsverket, *Avgjorda asylärenden 2012*, hämtad 15 november 2013 från <http://www.migrationsverket.se/info/5646.html>

- Migrationsverket, Beviljade arbetstillstånd 2012, hämtad 15 november 2013 från <http://www.migrationsverket.se/info/5646.html>
- Migrationsverket, Beviljade uppehållstillstånd och registrerade uppehållsrätter 2012, hämtad 15 november 2013 från <http://www.migrationsverket.se/info/5646.html>
- Musterd S., R. Andersson, G. Galster & T.M. Kauppinen, "Are immigrants' earnings influenced by the characteristics of their neighbours?" *Environment and Planning*, 2008, Vol. 40, s. 785-805
- Nilsson, A. & F. Estrada (2006), "The Inequality of Victimization: Trends in Exposure to Crime among Rich and Poor", *European Journal of Criminology*, Vol. 3, s. 387-412
- Nordisk fickfakta: Statistik om integration 2013, Arbetsmarknadsdepartementet
- Okkerse, L. (2008), "How to measure the labour market impacts of immigration: a review", *Journal of Economic Surveys*, Vol. 22, Issue 1, s. 1-30
- Ottaviano, G. & G. Peri (2012), "Rethinking the Effect of Immigration on Wages", *Journal of the European Economic Association*, Vol. 10, Issue 1, s. 152-197
- Pekkala, S. & W.R. Kerr (2011), "Economic Impacts of Immigration: A Survey", NBER Working Paper No. 16736
- Pettersson, T. (2006) "Särbehandlas gärningspersoner med utländsk bakgrund vid anmälningar om våldtäkt, grov misshandel och eget bruk av narkotika?", kapitel i Sarnecki, J. (red), *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*, SOU 2006:30, Stockholm, Fritzes
- Portes, J. & S. French (2005), *The impact of free movement of workers from central and eastern Europe on the UK labour market: early evidence*, Department for Work and Pensions, Working Paper No. 18
- Reed, H. & M. LaTorre (2009), *The Economic Impacts of Migration on the UK Labor Market*, Economics of Migration Working Paper 3, February 2009, Institute for Public Policy Research
- Regeringen, "Vanliga påståenden om invandring", hämtad 1 november 2013 från <http://www.regeringen.se/sb/d/17468>
- Riphahn, R.T. (1998), "Immigration Participation in Social Assistance Programs: Evidence from German Guestworkers", IZA Working Paper
- Dagens Nyheter, "Kulturarv ligger bakom invandrarnas brottslighet", 12 december 2005, hämtad 15 november 2013 från <http://www.dn.se/debatt/kulturarv-ligger-bakom-invandrarnas-brottslighet/>
- Ruist, J. (2013), *The labor market impact of refugee immigration in Sweden 1999-2007*, SULCIS Working Paper 2013:1
- Röda Korset, Rapport "Behov och brister i mottagandet och etableringen av migranter: En kartläggning utifrån Röda Korsets lokala iakttagelser", november 2013
- Sarnecki, J. (2006), "Brottslighet hos personer födda i Sverige och i utlandet" ur ett strukturellt diskrimineringsperspektiv, i Sarnecki, J. (red) *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter i rättssystemet*, SOU 2006:30, Stockholm, Fritzes
- Schröder, L. (2008), *Invandrare på arbetsmarknaden – mycket väsen men lite verkstad*, Premiss förlag, Stockholm
- Somerville, W. & M. Sumption (2009), *Immigration and the labour market: Theory, evidence and policy*, Migration Policy Institute, Equality and Human Rights Commission
- Wadensjö, E. (2013), "Övertäckning och bortfall", SULCIS Rapport 2013:3
- Walker I. & Y. Zhu (2003) "Education, Earnings and Productivity: Recent UK Evidence", *Labour Market Trends*, March, s. 145-152
- Åslund, O. & P. Fredriksson (2005), "Ethnic Enclaves and Welfare Cultures – Quasi-Experimental Evidence", IFAU Working Paper
- Åslund, O. & P. Fredriksson (2009), "Peer-effects in Welfare Dependence: Quasi-Experimental Evidence", *The Journal of Human Resources*, Vol. 44, No. 3, s. 798-825

3.

Identitet och integration: om invandrades resurser

Lisa Pelling

Doktor i statsvetenskap.

Utredningschef på Arena Idé.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	59
"Vi kan inte ha ett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla"	59
"Invandrare måste vara beredda att assimilera sig"	59
"Sverige är på väg att bli ett muslimskt land"	59
"De flesta så kallade flyktingar är egentligen ekonomiska migranter"	59
"Migration är utsugning av fattiga länder"	59
Inledning	60
"Vi kan inte ha ett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla"	60
Bauböck: Argument för fri rörlighet	60
"Sverige har alltid varit ett homogent land"	62
"Solidaritet kräver likhet"	63
Johnston m fl: Nationalism kan vara mångkulturell	63
Dahlberg m fl: Den så kallade "kognitiva distansen" är inte given	64
Nekby och Pettersson-Lidbom: Det finns inget samband mellan etnisk mångfald och preferenser för omfördelning	65
"Invandrare måste vara beredda att assimilera sig"	66
Ett transnationellt perspektiv på migration	66
Faist: Det finns alternativ till fullständig assimilation	67
Transnationella band kan stärka integrationen	68
Transnationella band kan vara en resurs för nyanlända	70
"Sverige är på väg att bli ett muslimskt land"	70
Religiös tillhörighet och integration: inga enkla samband	71
Att inte vilja ta i hand är en sedvänja, inte en del av religionsfriheten	72
"De flesta så kallade flyktingar är egentligen ekonomiska migranter"	73
Geografisk närhet och transnationella band avgörande för vart asylsökande söker sig	73
"Migration är utsugning"	74
Clemens: de problem som leder till kunskapsflykt kan inte lösas med stängda gränser	75
Referenser	76

Sammanfattning

Den här rapporten bemöter myter kring sambandet mellan människors identitet och invandrades¹ integration. Rapporten bygger på en genomgång av forskningslitteratur och texter som publicerats i internationella refereegranskade tidskrifter.

”Vi kan inte ha ett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla”

Det finns starka argument för att det går att kombinera ett samhälle med omfattande sociala skyddsnät och en öppen migrationspolitik. Sverige kan ses som ett exempel på ett sådant land.

Solidaritet kräver inte likhet. Det går att bygga samhällen med stor mångfald, där människor samtidigt är beredda att bidra till det gemensamma. Rapporten redovisar studier som gjorts såväl i Sverige som i andra länder om sambandet mellan upplevda olikheter och viljan att t ex betala skatt. Rapportens slutsats är att det inte finns något ödesbestämt samband mellan invandring och minskad solidaritet.

”Invandrare måste vara beredda att assimilera sig”

Invandrades band med sina ursprungsländer kan underlätta integrationen i värdlandet. Rapporten visar att människor som identifierar sig med och upprätthåller band till mer än ett land har tillgång till värdefulla resurser och att dessa resurser kan underlätta invandrades integration.

”Sverige är på väg att bli ett muslimskt land”

Ingen religion är oföränderlig. Senaste åren har främlingsfientliga partier i hög grad skiftat fokus till främlingsfientlighet riktad mot muslimer. Jag ägnar ett avsnitt åt att problematisera kopplingen mellan religion och integration.

”De flesta så kallade flyktingar är egentligen ekonomiska migranter”

De allra flesta flyktingar flyr över närmaste gräns. Det är bara en bråkdel av världens flyktingar som tar sig till europeiska länder som Sverige. Invandringen till Sverige har länge till stora delar utgjorts av flyktingar och deras anhöriga. Det har gjort ifrågasättandet av människors motiv att migrera till ett viktigt främlingsfientligt argument. Jag sammanfattar forskning som visar att geografisk närhet och mänskliga band är avgörande för vart asylsökande söker sig.

”Migration är utsugning av fattiga länder”

Stängda gränser är inget recept mot ”brain drain”. Det bästa vi kan göra för att hjälpa fattiga människor och länder att lyfta sig ur fattigdomen är att verka för en friare migration. Att stänga gränserna för högutbildade leder ofta enbart till att högutbildade utvandrar ändå, men utan att kunna använda sig av sin kompetens.

¹ I den här texten används begreppet ”invandrad” istället för ”invandrare”. Termen ”invandrad” refererar, som bland andra Grip (2010) påpekat, till något som en person *har gjort* medan termen ”invandrare” ofta tolkas som en beteckning av vad en person *är*. Invandrad är i texten synonymt med utrikes född, det vill säga en person som själv har migrerat till Sverige.

Inledning

Det är svårt att välja vilka fördomar och myter som ska tas upp i en kort rapport av det här slaget. Det är relevant att ställa frågor som vem producerar myterna? Varför produceras just dessa myter? Vilka är myternas historiska rötter, och hur har de förändrats över tiden? Vem sprider dem? Slutligen, kanske viktigast av allt, vilka mekanismer gör det möjligt för dessa myter att överleva?

Samma sorts frågor kan ställas till den här typen av argumentssamling. Är det verkligen brist på kunskap och siffror som gör människors främlingsfientliga? Det ligger i sakens natur att fördomar ofta har mycket lite med verkligheten att göra. Det är inte heller säkert att de som sprider fördomar skulle ändra åsikt om de fick veta "sanningen" om "invandringen". Som en av de referenspersoner som har fått läsa ett utkast till den här texten uttryckte det: "På 60-talet anklagades vi invandrare för att stjäla svenskarnas jobb och svenskarnas flickor. Idag anklagas vi för att vi inte jobbar och för att vi gifter oss med en flicka hemifrån. Så vilka fördomar är det vi ska bemöta?"

Som citatet ovan antyder är det svårt att övertyga den som bestämt sig för att göra invandrare till syndabock för alla problem i samhället, oavsett vilka problem dessa är. Den här rapporten vill istället bidra till att förhindra att etablerade röster (partier, organisationer, medier) av okunskap eller aningslöshet förmedlar eller befäster fördomar. För att citera Philippe Legrain i förordet till den svenske utgåvan av hans mycket uppmärksammade bok "Invandrare – ditt land behöver dem":

"Sveriges framtid kommer inte att avgöras av Sverigedemokraterna, ett extremistparti med bara begränsad lockelser. Det som verkligen spelar någon roll är hur de etablerade partierna – konservativa, liberala, socialdemokratiska och gröna – reagerar." (Legrain 2013, 23).

Legrains konstaterande har stöd i forskningen. 2011 presenterade statsvetarna Carl Dalström och Anders Sundell, båda verksamma vid Quality of Government Institute vid Göteborgs universitet, en studie av hur stödet för främlingsfientliga partier förändrats i Sveriges alla 290 kommuner mellan valen 2006 och 2010. De fann att när etablerade partier skärpte sin flyktingpolitik, så ökade stödet för främlingsfientliga partier. När etablerade partier själva blir "tuffare" mot invandring så legitimerar de invandrarfientliga partiers argument, vilket leder till att de får ökat stöd. (Dahlström och Sundell 2011)

”Vi kan inte ha ett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla”

”Men hur ska vi kunna kombinera ett brett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla? Och vi skrapar fötterna i marken och harklar oss, för om vi ska vara helt ärliga så har vi inget klockrent svar på det.”

Så skrev Jonas Hassen Khemiri i sitt öppna brev till Beatrice Ask den 13 mars i år. Rainer Bauböck, en österrikisk professor i statsvetenskap som är verksam vid det europeiska universitetet EUI i Florens har gjort ett försök att formulera ett svar på frågan ”Hur ska vi kunna kombinera ett brett socialt skyddsnät och samtidigt välkomna alla?”. I en artikel från 2009 analyserar han några av de viktigaste argumenten för och emot fri rörlighet.

Bauböck: Argument för fri rörlighet²

Argumenten för en värld med fri rörlighet är starka. I själva verket, skriver Bauböck, är ett sådant mål intuitivt för de flesta. En möjlighet att röra sig fritt är inte bara en omistlig del av människans möjlighet att förverkliga andra friheter (att ta ett jobb, gå en utbildning, leva ihop med människor man älskar) utan också en del av själva friheten. Det är orimligt att människor ska utestängas från möjligheter och tillgångar enbart på grund av att hen är född på en viss geografisk plats.

Om det inte är så att fri rörlighet skulle leda till minskat välstånd, förstås. Om vi alla, summa summarum, blev fattigare av att människor fritt kunde röra sig över gränser, då skulle det finnas skäl att ha som långsiktigt mål att begränsa människors rörlighet. Men är det så? Finns det någon motsättning mellan individers frihet att röra sig och kollektivets/statens intressen?

Bauböck listar tre argument emot:

För det första kan välståndet öka också i de länder som migranterna lämnar. När fri rörlighet leder till att högutbildade väljer att flytta finns det risk att det land de lämnar dräneras på kunskap, så kallad *brain drain*. Samtidigt skapar möjligheten att flytta utomlands incitament för fler att skaffa sig en högre utbildning. Filippinerna brukar tas som exempel på den här effekten. Många människor lämnar Filippinerna varje år för att arbeta utomlands, t ex som sjuksköterskor. Man skulle kunna beskriva Filippinerna som det land i världen som exporterar flest sjuksköterskor. Ändå, eller tack vare detta, har Filippinerna enligt Världshälsoorganisationen en högre andel sjuksköterskor per capita än länder som Österrike och Storbritannien. Om migrationsdörren skulle stängas, skulle det bli mindre attraktivt med högre utbildning. Detta skulle förmodligen leda till färre utexaminerade läkare, sjuksköterskor och ingenjörer. Att förbjuda högutbildade att flytta utomlands kan på så sätt förvärra bristen på högkvalificerad personal i utvecklingsländerna. (Clemens 2009, se också avsnitt om kunskapsflykt nedan).

”Brain drain” kan också omvandlas till ”*brain gain*” när migranter återvänder eller skickar hem pengar.³ Enligt Världsbankens beräkningar är summan av de pengar som migranter skickar hem till utvecklingsländer idag mer än tre gånger så stor som summan av det samlade officiella biståndet till utvecklingsländerna (Ratha med flera 2013).

² Delar av den här texten har tidigare publicerats som ett blogginlägg på <http://transnationellatankar.wordpress.com>

³ Jag har skrivit om kunskapsflykt och möjligheten att ta tillvara på de utvecklingsmöjligheter som skapas när högutbildade har möjlighet att migrera i mitt bidrag till boken *Europaperspektiv 2012* (Bakardjieva Engelbrekt, A. m fl (red.) 2012. Arbetslöshet, migrationspolitik och nationalism. Stockholm: Santérus)

För det andra, argumenterar Bauböck, är fri rörlighet bra för välståndet i mottagande länder. Invandrare bidrar till välståndet, inte minst genom att de bidrar till ekonomisk tillväxt i mottagarländerna. Går det att kombinera fri invandring med en välfärdsstat? Det finns inte nödvändigtvis någon motsättning mellan välutvecklade välfärdssystem och fri rörlighet. Tvärtom, påpekar Bauböck: länder med omfattande sociala skyddsnät har ofta haft lättare för att öppna upp för mer invandring än länder med svagare skyddsnät. Det har att göra med att dessa länder ofta har en mer reglerad arbetsmarknad. Bauböck menar att Sverige kan ses som ett exempel på ett sådant land. I samband med EU:s utvidgning 2004 valde Sverige som ett av få länder i det gamla EU (de två andra var Irland och Storbritannien⁴) att inte införa några begränsningar i de nya EU-medborgarnas möjligheter att arbeta i Sverige. Invandringen från Polen och de andra nya EU-länderna blev väldigt liten till Sverige, medan Storbritannien som har en mycket mindre reglerad arbetsmarknad fick ta emot många fler EU-migranter än de räknat med.⁵ Att Sverige har OECD-ländernas mest öppna system för arbetskraftsinvandring men trots detta relativt begränsad arbetskraftsinvandring är ett annat exempel.

För det tredje: Begränsningar i människors rörlighet för att skydda den "nationella kulturen" riskerar att skapa inskränkta och inåtvända kulturer som inte är särskilt trevliga att leva i ens för dem som råkat födas in i "kulturen". Detta är ännu ett argument för att fri rörlighet inte skulle leda till minskat välstånd i världen.

"Sverige har alltid varit ett homogent land"

Den kanske mest grundläggande främlingsfientliga myten handlar om att Sverige var ett "homogent" land "innan invandringen". Detta homogena tillstånd beskrivs ofta som mer naturligt än det som råder idag, och inte sällan som något eftersträvänt. Det så kallade "mångkulturella" samhället beskrivs som ett samhälle vi måste "vänja oss" vid. Julia Boguslaw har i boken "Svensk invandringspolitik under 500 år: 1512–2012" gjort ett slags kalendarium över invandrapolitiska beslut i Sverige under ett halvt årtusende. Hon inleder med det första kända dokumentet över romer i Sverige, en anteckning i Stockholm stads tänkeböcker om en grupp romer som anlände till Stockholm den 29 september 1512.

Romerna har alltså en historia i Sverige som är minst femhundra år. Ändå har romer under årens lopp beskrivits som främlingar, och gång på gång under historien har romer utvisats utan hänsyn till om de fötts i Sverige eller inte. Det har av många påpekats att det är olyckligt att det är integrationsministern som har ansvar för frågor som rör romer i regeringen, eftersom det förstärker bilden av romer som invandrare.

En viktig insikt är att vem eller vilka som definieras som främlingar skiftar över tid, på samma sätt som identiteter som "svenskhet" är något som skapats och ständigt omskapas.

Det är viktigt att inte glömma bort det våld och tvång som genom historien har riktats mot de som definierats som främlingar. Många av de svenskar som utvandrade till Amerika var i själva verket religiösa flyktingar som flydde undan förtrycket av dem som ville utöva sin kristna religion på annat sätt än det som påbjöds av statskyrkan. Katoliker har i Sverige under

⁴ Storbritannien och Irland införde dock begränsningar i de nya EU-medborgarnas möjligheter att få tillgång till vissa bidragssystem.

⁵ Se bland andra Tamas och Münz 2006, Wadensjö och Gerdes 2013.

århundradena sedan reformationen förtryckts som "papister". Romerna har redan nämnts, andra som förtryckts som "främlingar" är Sveriges judiska befolkning, samer och olika språkliga minoriteter.

"Solidaritet kräver likhet"

Ett ofta förekommande främlingsfientligt argument är att "solidaritet kräver likhet". Detta argument är t ex genomgående i Sverigedemokraternas politiska tänkande (Lodenus och Wingborg 2010). Argumentet går sammanfattningsvis ut på att enbart människor som har samma kultur kan upprätthålla det "sociala kitt" som krävs för att lösa viktiga samhällsproblem. Lodenus och Wingborg citerar Jimmie Åkesson "Vi behöver slå vakt om svenska grundläggande normer och värderingar. *Detta är en förutsättning för att vi ska kunna bibehålla och utveckla vår stabilitet och välfärd.*" (Lodenus och Wingborg 2010, s 30, min kursivering).

Människor i länder med stor etnisk mångfald identifierar sig inte mindre med sitt land än människor i andra

Masella (2013) har analyserat data från World Values Survey. World Value Survey är en intervjuundersökning som genomförs i ett stort antal länder samtidigt. Undersökningen handlar om människors värderingar. Masella och hans team har tittat på frågor som har att göra med hur människor identifierar sig: identifierar de sig med sin etniska grupp eller med sitt land i första hand? Frågorna är likalydande i alla länder, och kan illustreras med frågorna i det formulär som användes i USA:

Which of the following best describes you? 1 above all, I am an Hispanic American 2 above all, I am a Black American 3 above all, I am a White American 4 above all, I am an Asian American 5 I am an American first and a member of some ethnic group second. (Masella 2013, s 440).

Masella finner ingen evidens för att känslan av nationell tillhörighet (*national sentiment*) skulle vara lägre i länder med mer etnisk mångfald. Inte heller finner han att människor som tillhör etniska minoritetsgrupper uttrycker lägre grad av nationell tillhörighet än människor som tillhör majoritetssamhället.

Johnston m fl: Nationalism kan vara mångkulturell

Internationellt har den forskning som bedrivits om relationen mellan etnisk heterogenitet och preferenser för omfördelning gett blandade resultat. Forskning som bedrivits på amerikanska data visar ofta ett negativt samband mellan etnisk heterogenitet och stöd för välfärdsstaten. Studier som gjorts på data från Europa har gett mer blandade resultat.

Det samband som är tydligast är det som handlar om människors stöd för riktad omfördelning av resurser till svaga grupper. Däremot finns det ingen enhetlig bild av sambandet mellan etnisk heterogenitet och människors preferenser när det gäller den offentliga sektorns totala storlek (oftast mätt som statens totala utgifter). Dahlberg skriver "Vad gäller välfärdsstatens storlek måste svaret från den befintliga forskningen bli ett ganska tydligt "nej". Det finns mycket svagt, om ens någon, evidens för att en ökad etnisk heterogenitet skulle leda till en mindre offentlig sektor (mätt som totala offentliga utgifter, offentlig konsumtion eller skatter)." (Dahlberg 2012, s 275).

De kanadensiska forskarna Richard Johnston, Keith Banting, Will Kymlicka och Stuart Soroka (2010) har studerat sambandet mellan nationalism och stöd till omfördelning. De utgår ifrån data från kanadensiska Equality, Security and Community survey. I undersökningen har människor tillfrågats om de känner samhörighet med det kanadensiska samhället, om de är stolta över att vara kanadensare, och hur viktigt det är att vara kanadensare. Intervjupersonerna har också blivit ombedda att uppskatta hur viktigt det är för dem att vara kanadensare på en skala från 1 till 100.

Johnston med flera finner ett samband mellan nationalism (definierat med hjälp av frågorna ovan) och stöd för olika former av omfördelning av resurser i samhället. Det finns dock tydliga skillnader: nationalism hade störst påverkan på stödet för hälsovård (som i Kanada är en del av den generella välfärden), och mindre påverkan på direkta bidrag (motsvarande socialbidrag) eller pensioner. En av deras slutsatser är att sambandet mellan nationalism och stöd för omfördelning är kopplat till faktorer som är specifika för enskilda länder. I Kanadas fall kan det starka sambandet mellan nationalism och stöd för resurser till sjukvården förklaras med att den kanadensiska sjukvården uppfattas som en viktig nationell institution.

Johnston och hans kollegor fann också att nationell identitet ökar stödet för invandring. Detta kan tyckas paradoxalt, men har, enligt Johnston med flera, att göra med att den kanadensiska nationalismen är mångkulturell: att vara välkomnande mot invandrare uppfattas som något som är en naturlig del av den kanadensiska identiteten.

Det är alltså inte omöjligt, sammanfattar Johnston med flera, "att bygga nationella identiteter som är multikulturella och solidariska samtidigt, och sådana nationella identiteter kan hjälpa till att upprätthålla välfärdsstaten i mångtals länder". (Johnston med flera 2010, s 370).

Dahlberg m fl: Den så kallade "kognitiva distansen" är inte given

Nationalism har genom historien uppfattats som en stark sammanhållande kraft (Johnston m fl 2010). Gör nationalism att vi blir mer villiga att dela med oss? Detta är ett argument som bland annat framförs av den ofta citerade amerikanske statsvetaren David Miller (se t ex Miller 2006 för en sammanfattning). Argumentet går i korthet ut på att identifikation med nationen kan hjälpa till att överbrygga klyftor mellan rika (som i huvudsak måste bidra till välfärden, t ex genom att betala skatt) och fattiga (som i högre grad gynnas av välfärdsstatens omfördelning). Nationalismen anses kunna skapa en slags moralisk eller etisk samhörighet, en känsla av ansvar för varandra i samhället. Denna samhörighetskänsla vilar på ett ömsesidigt förtroende: "jag stödjer dig och du följer våra gemensamma regler eftersom vi tillhör samma gemenskap". Enligt Miller kräver åtgärder som omfördelar resurser från de rika till de fattigare, som t ex socialbidrag, att mer välbärgade personer "identifierar sig med de som gynnas av omfördelningen, en identifikation som fostras av en känsla av en gemensam nationell identitet" (Miller, 2006, s 328).

Detta argument, att solidaritet kräver likhet, är grundläggande för Sverigedemokraternas argumentation mot invandring. En del av detta argument, nämligen relationen mellan invandring och stödet för gemensamma utgifter, har varit föremål för en rad studier och en livlig vetenskaplig debatt under de senaste åren.

I en ofta citerad jämförelse mellan välfärdssystemen i USA och Europa kommer Alberto Alesina och Edward Glaeser (båda professorer vid Harvard) till slutsatsen att det folkliga stödet för omfördelning är mindre i länder med högre etnisk heterogenitet. (Alesina och Glaeser 2004). Utgångspunkten är att den så kallade kognitiva distansen, det vill säga den skillnad människor

upplever finns mellan dem själva och andra är avgörande för människors preferenser när det gäller hur stor andel av ekonomin som ska omfördelas. Om den kognitiva distansen upplevs vara stor, gör det att människor föredrar en mindre välfärdsstat och mindre omfördelning.

Matz Dahlberg (professor i nationalekonomi vid Uppsala universitet) har tillsammans med Karin Edmark och Heléne Lundqvist studerat relationen mellan invandring, etnisk heterogenitet och attityder till välfärdsstaten med hjälp av svenska data. Matz Dahlberg och hans kollegor har kombinerat data som har samlats in i samband med fyra svenska val mellan 1985 och 1994 med uppgifter om hur många flyktingar som kommunerna tagit emot under samma period. Under den här perioden placerades flyktingar ut i olika kommuner enligt den så kallade "Hela Sverige-strategin". (Se Dahlberg, Edmark och Lundqvist 2011).

Dahlberg med flera fann att de kommuner där den etniska heterogeniteten ökade genom ökad utplacering av flyktingar, där blev kommuninvånarna mer negativa till omfördelning, om omfördelning mättes som preferenser för sociala bidrag. Detta gällde särskilt personer med högre inkomster.

Den så kallade "kognitiva distansen" är dock inte given. Det upplevda avståndet mellan infödda och invandrade kan minskas, påpekar Dahlberg, "till exempel genom en bostads-, arbets- marknads-, och skolpolitik som leder till etniskt blandade bostads- områden, som undviker segregerade skolor och som underlättar inträdet på arbetsmarknaden för invandrare." (Dahlberg 2012, s 277).

Dahlberg med flera mäter en förändring av kommunernas befolkning som kan ha upplevts som relativt stor. Åren mellan 1985 och 1994 täcker in en period då antalet uppehållstillstånd till asylsökande och deras anhöriga steg mycket kraftigt, inte minst på grund av de många flyktingarna från kriget på Balkan. År 1980 beviljades drygt tretton tusen uppehållstillstånd, år 1994 var antalet uppehållstillstånd 78 860, ett antal som inte överträffats förrän 2006 (det året beviljades 86 436 uppehållstillstånd) (Migrationsverket 2013). Dessutom sammanträffar perioden med en period då "invandring" debatterades mycket intensivt, inte minst på grund av att Ny Demokrati kom in i riksdagen 1991.

Nekby och Pettersson-Lidbom: Det finns inget samband mellan etnisk mångfald och preferenser för omfördelning

Dahlbergs med fleras studie har kritiserats av Lena Nekby och Per Pettersson-Lidbom, inte minst för allvarliga metodproblem. När hänsyn tas till dessa metodproblem visar det sig enligt Nekby och Pettersson-Lidbom att det inte finns något samband mellan etnisk mångfald och preferenser för omfördelning. (Nekby och Pettersson-Lidbom 2012).

Ett problem är att Dahlberg med flera har utgått ifrån att "Hela Sverige"-strategin innebar att flyktingar (personer som fått uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl) inte själva hade rätt att välja var de ville bosätta sig. I själva verket, menar Nekby och Pettersson-Lidbom, hade flyktingarna stora möjligheter att påverka sin bostadsort. Dessutom finns det stora skillnader mellan det antal flyktingar som kommunerna förband sig att ta emot i sina kontrakt med Statens invandrarverk och det antal som kommunen faktiskt tog emot (vilket är det antal som Dahlberg med flera utgår ifrån). I det antal som kommunerna faktiskt tog emot ingick t ex också anhöriga. Dahlberg med flera definierar invandrare som personer med medborgarskap i ett icke-OECD-land. Nekby och Pettersson-Lidbom argumenterar för att det vore mer rimligt att använda sig av individens födelseland. (Nekby och Pettersson-Lidbom 2012).

”Invandrare måste vara beredda att assimilera sig”

Ett transnationellt perspektiv på migration

Neoklassisk ekonomisk teori utgår från individen, och tänker sig att en individ strävar efter att maximera sin individuella nytta. Denna tankefigur dominerade länge även forskningen kring migration och migranternas motivation. Som inom andra områden har senare teoribildning i ökande grad placerat individen (i detta fall migranten) i en kontext. Till exempel betraktas numera ofta beslutet att migrera inte som ett individuellt beslut, utan som ett beslut som fattas kollektivt av den familj eller det hushåll som migranten tillhör.

Det är en viktig sociologisk och antropologisk insikt, skriver Castles (2004, s 860) att migranter inte är ”isolerade individer som styrs av marknadskrafter eller byråkratiska regler”. Istället bör man se på migranter som sociala varelser som är med och formar och förändrar migrationsprocessen i sin strävan efter att skapa sig och sina närmaste ett bättre liv. Detta innebär inte att det inte finns strukturella krafter som driver och skapar migration, men det är viktigt att kombinera dessa krafter med migrantens egna handlingar eller ”agency” som det heter på engelska. Tidigare forskning om migrationens orsaker och kopplingen mellan migration och utveckling missade ofta att samtidigt inlemma strukturella krafter och migranternas handlande (se till exempel De Haas 2010).

Migranternas handlingskraft är central för ett perspektiv inom migrationsforskning som går under beteckningen transnationalism. I detta perspektiv fokuserar man på de band som migranter skapar mellan ursprungsländer och värdländer, och de transnationella sociala utrymmen eller ”social spaces” som skapas i den processen. I dessa sociala utrymmen utbyts idéer och värderingar, information och skvaller, och kulturella uttrycks möts, blandas och skapas.

Migranternas egen handlingskraft och förmåga att skapa och upprätthålla dessa transnationella band är i fokus för detta transnationella perspektiv inom migrationsforskningen. En klassisk text är Basch, Glick Schiller and Szanton Blanc 1994, för senare sammanfattningar och översikter se Bauböck och Faist 2010, Castles och Miller 2009, 30-33, Levitt and Jaworsky 2007, Vertovec 2004.

Det transnationella perspektivet har särskilt tittat på de gränsöverskridande band som migranter upprätthåller med sitt ursprungsland samtidigt som de integrerar sig i värdlandet. Dessa band påverkar inte bara migranterna i värdlandet, utan även icke-migranter i såväl ursprungslandet som värdlandet. Perspektivet uppmärksammar också att det är omöjligt att dela upp migranter i utvandrade och invandrade: människor som rör sig och rört sig över gränser är både invandrade och utvandrade samtidigt. Transnationella migranter lever sitt liv i mer än en stat samtidigt: de bor och arbetar i ett land, men ser på TV från ett annat. De betalar skatt i ett land, men hjälper till att försörja släktingar och anhöriga med hjälp av remitteringar i ett annat. De skapar transnationella gemenskaper, med ett ständigt pågående utbyte av såväl pengar och varor som information och värderingar (Levitt 2001). Dagens migranter rör sig allt mer mellan sina olika länder, och identifierar sig med mer än ett land samtidigt. Därmed upplöser de uppdelningen mellan ”ursprung” och ”värdland”, liksom mellan ”permanent” och ”tillfällig migration”. (De Haas 2010, 247).

Dessa gemenskaper och samhällen skapas inte i ett vakuum. De påverkas av staters politik och regler: inte minst lagar som reglerar människors möjligheter att vara medborgare i mer än ett land samtidigt (se bl a Koopmans med flera 2005). Den politik som förs påverkar människors möjlighet och motivation att integrera sig i ett nytt land samtidigt som de behåller kontak-

ten med sitt ursprungsland. Hur olika länders politik och strukturer har olika påverkan på invandrade från samma region kan illustreras av kurdiska invandrargrupper olika europeiska länder. En klassisk studie är Eva Østergaard-Nielsen studie av kurdisk invandring till Tyskland (Østergaard-Nielsen 2003). Tyskland förde en mycket restriktiv politik när det gäller såväl möjligheten att få medborgarskap som möjligheten att inneha dubbelt medborgarskap fram till 2000 (Howard 2009). Østergaard-Nielsen menar att det faktum att kurder i Tyskland i stor utsträckning saknade möjlighet att rösta gjorde att deras politiska aktiviteter i mycket hög utsträckning fokuserade på "hemlandspolitik", det vill säga i första hand på Turkiets politik mot kurderna. I Sverige, där kurder hade större möjlighet att bli medborgare och få rösträtt, var fokus mer på värdlandets politik, t ex på att förmå Sverige att öka stödet till kurdisk kultur och litteratur. Bahar Baser (2012) har i en jämförelse av kurdiska och turkiska ungdomsorganisationer i Sverige och Tyskland funnit att det svenska stödet till invandrarorganisationer baserade på etniskt ursprung (snarare än på grannskapsorganisationer med blandat etniskt ursprung eller politiska organisationer) har fostrat en "pan-kurdisk" identitet som inte alls är lika stark bland kurdiska ungdomar i Tyskland. I Tyskland har kurderna i högre grad organiserat sig utefter politiska skiljelinjer, vilket har bidragit till att en organisation som PKK haft en större rekryteringsbas än i Sverige (Baser 2012).

De amerikanska sociologerna Levitt och Jaworsky påminner om att invandrade förmodligen aldrig har assimilerats fullständigt, varken i redan existerande "kulturer" eller i smältdeglar (som USA brukat beskrivas som). Migranter ingår i "mångfacetterade transnationella rum". De påverkas av dem, liksom de påverkar dem (Levitt och Jaworsky (2007, 130). Det är på samma sätt med ett lands "kultur". Normer och traditioner, det som människor ibland uppfattar som en oföränderlig nationell "kultur" förändras i själva verket ständigt, inte minst genom att den påverkas av invandrades sätt att vara och leva.

Det transnationella perspektivet har bidragit till att synliggöra något som förmodligen inte är något nytt: människor har i alla tider strävat efter att hålla kontakten med sina nära och kära trots stora geografiska avstånd. Den stora skillnaden är förmodligen kvantitativ: billigare resekostnader och inte minst billigare möjligheten att kommunicera har skapat helt nya möjligheter att leva i två eller flera länder samtidigt.

Faist: Det finns alternativ till fullständig assimilation

En tongivande företrädare för ett transnationellt perspektiv på migration har i en intressant artikel argumenterat för att det transnationella perspektivet på migration öppnar upp för ett alternativ till å ena sidan invandrades fullständiga assimilation i mottagarlandet och å andra sidan etnisk pluralism, det vill säga att en mångfald av åtskilda kulturer lever sida vid sida (Faist 2000). Det transnationella perspektivet synliggör att människor i allt högre grad lever i transnationella rum, där identiteter och tillhörigheter ständigt blandas och omskapas. Se illustrationen på nästa sida.

Illustration 1. Tre perspektiv på invandrades integration

<i>Tillvägagångssätt</i>	Assimilering	Etnisk pluralism	Gränsöverskridande utvidgning av sociala rum
<i>Anpassningssfärer</i>	Sammansmältning	Pluralitet	Transnationalitet
<i>Huvudsaklig förutsägelse</i>			
<i>Politisk</i>	<i>Nationellt medborgarskap: enhetlig nationellt politisk kultur</i>	<i>Multikulturellt medborgarskap: gemensamma inslag av politisk kultur som innefattar erkännande av kulturella skillnader</i>	<i>Dubbelt medborgarskap: inslag av politisk kultur från flera stater kan komplementera varandra</i>
<i>Kulturell</i>	<i>Ackumulering: fullskalig anpassning av värderingar och beteende till nationalstatens kärna</i>	<i>Kulturell kvarhållande: bevarande av praktiker i nya kontexter; kollektiva identiteter flyttas över från utvandrarnland</i>	<i>Transnationell synkretism: spridning av kultur och framväxt av nya typer – blandade identiteter</i>

Källa: Faist 2000, 15 (översättning hämtad från Granath, m fl 2013, s. 16).

Det transnationella perspektivet är ännu ett sätt att beskriva hur integration är och måste vara en ömsesidig process, som påverkar och påverkas av såväl den inflyttade som infödda befolkningen. Det är också viktigt att komma ihåg att integration är något som inte handlar om enskilda individers agerande, utan om hur hela samhällen fungerar. Att åstadkomma en lyckad integration av människor som flyttar till Sverige kräver insatser på många områden och av många: den invandrade själv måste vara beredd att anpassa sig till det mottagande landet (t ex genom att lära sig det lokala språket) och att bidra till det, men människor i det mottagande samhället måste också vara beredda att möjliggöra för inflyttade att bli en del av samhället. Rasism och diskriminering kan göra det omöjligt för en aldrig så hårt arbetande inflyttad att vinna den infödda befolkningens gillande.

Transnationella band kan stärka integrationen

Att människor identifierar sig med sitt ursprungsland måste inte vara ett hinder för integration i vistelselandet. Tvärtom kan starka transnationella band under rätt förutsättningar stärka integrationen.

Det finns ett antal studier som tittar på hur människors transnationella band påverkas av att de integreras i mottagarlandet. Ett exempel är en analys av data från en norsk levnadsnivåundersökning som publicerades 2013 (Carling och Hoelscher 2013). Carling och Hoelscher har studerat huruvida invandrade skickar hem pengar (remitteringar) till sitt ursprungsland, vilket kan ses som en "proxy för transnationellt engagemang i allmänhet" (Carling och Hoelscher 2013, s 2). De utgår ifrån att invandrades remitteringsmönster påverkas av två faktorer: av *förmågan* att remittera och av *viljan* att remittera. Förmågan att remittera handlar framförallt

om den invandrades inkomst i mottagarlandet medan viljan att remittera framförallt styrs av anhörigas behov i ursprungslandet.⁶ I sin analys fann Carling och Hoelscher att socioekonomisk integration (mätt som inkomst och ställning på arbetsmarknaden) var avgörande för de tillfrågades benägenhet att skicka remitteringar, medan migranters kulturella integration (mätt som kunskaper i norska och upplevelse av att höra hemma i Norge samt upplevelse av diskriminering) inte hade någon betydelsefull effekt.

Däremot har det varit svårare att hitta studier som tittar på det omvända sambandet: Hur påverkas invandrades integration i mottagarlandet av att de upprätthåller band till ursprungslandet?

Integration kräver resurser, och man kan tänka sig att invandrade som måste skicka pengar till anhöriga tvingas prioritera bort att "investera" i sin integration i Sverige. Ta ett jobb för att kunna skicka hem pengar istället för att läsa svenska, till exempel. Utgifter i värdlandet kan till viss del ses som en investering i integration, menar Carling och Hoelscher. Det kan handla om att kunna köpa utrustning så att barnen kan syssla med en idrott på fritiden, till exempel. Man kan också se konsumtion i sig som en del av integrationen.

I en forskningsöversikt publicerad 2013 drog jag och mina medförfattare slutsatsen att det inte finns några entydiga samband mellan transnationella band och integration. Så här sammanfattade vi: "Å ena sidan kan transnationella band vara en viktig resurs när invandrade integrerar sig i ett nytt land. Å andra sidan är det ofta de som är bäst integrerade som har de resurser som krävs för att odla och använda sig av de möjligheter som finns kopplade till deras transnationella band." (Granath med flera 2013, s. 4)

Invandrade måste prioritera sina tillgängliga resurser: Samma pengar kan inte samtidigt skickas hem och användas i värdlandet. Men är det verkligen ett nollsummespel? Till att börja med är det svårt att mäta. Om bättre integration mäts som ställning på arbetsmarknaden eller inkomst så kommer man att finna att sambandet är ju bättre integration, desto mer remitteringar, eftersom ökade och mer stabila inkomster leder till att den invandrades förmåga att skicka hem pengar ökar. Det är förmodligen bakgrunden till att en rad studier funnit att det är de som är bäst integrerade som är mest engagerade i transnationella aktiviteter, inklusive att skicka hem pengar. En sådan undersökning är en studie av invandrade i Nederländerna (Snel, Engbersen och Leerkes 2006). Så här sammanfattar Snel, Engbersen och Leerkes sina slutsatser: "invandrargrupper som är dåligt integrerade i det nederländska samhället är inte mer engagerade i transnationella aktiviteter och identifierar sig inte starkare med sitt ursprungsland än andra grupper" (Snel, Engbersen and Leerkes 2006, s. 285). Liknande resultat har fåtts i studier av utrikes födda i USA (Guarnizo, Portes och Haller, 2003).

Men det är svårare att få syn på det omvända sambandet: att mer remitteringar, eller mer transnationellt engagemang i allmänhet, skulle leda till bättre integration.

Det går dock att tänka sig remitteringar som en slags investering i transnationella resurser som också kan användas i värdlandet.

6 I en annan studie som också bygger på data från den norska levnadsnivåundersökningen bland utrikes födda konstaterar Carling och hans medförfattare Marta Bivand Erdal och Cindy Horst att förekomsten av en pågående konflikt i ursprungslandet ökar benägenheten att remittera. (Carling, Bivand Erdal och Horst 2013).

Transnationella band kan vara en resurs för nyanlända

Våren 2013 genomförde tankesmedjan Global utmaning projektet ”Transnationella band och asylsökandes första tid i Sverige” med stöd från Europeiska flyktingfonden (Hornby, Nordlund och Pelling 2013). Inom ramen för projektet genomfördes intervjuer med 30 nyanlända från Irak, Afghanistan och Syrien. I studien vittnade många om vilka uppoffringar de tvingades göra för att hjälpa till att försörja anhöriga och släktingar i ursprungslandet, samtidigt som de kämpade för att få fotfäste i Sverige.

Men många berättade också hur de fick stöd från släktingar och anhöriga som befann sig utomlands. Ofta handlade det om att få råd och stöd. Så här berättade en 54-årig man från Irak:

”Jag personligen pratar och talar med andra om hur man kan försöka lösa situationen. De frågar mig och vi ringer till andra länder. De har samma problem. För vi är utspridda i hela världen, Australien, USA, Tyskland, Frankrike... I hela Europaområdet. Och varje person frågar andra: vad ska vi göra?” (Horgby, Nordlund och Pelling 2013, s. 14).

Men stödet kan också ske i form av att människor som ingår i den nyanländes nätverk skickar pengar. Några citat från studien:

”De skickar pengar till oss. Inte vi till dom. Vi har inget att skicka. Vi har inga inkomster alls.”
(24-årig kvinna från Afghanistan)

”De klarar sig hemma i Irak. Men här är jag fattig och de vet det. Det var jag inte hemma.”
(32-årig kvinna från Irak)

”Jag har kusiner i Australien... de skickar pengar till mig, ett lån. Men jag har inte skickat tillbaka än. Men förr så hjälpte jag dem mycket.” (18-årig man från Irak).
(Horgby, Nordlund och Pelling 2013, s. 30–31).

Charlotte Melander visar i sin avhandling som bygger på intervjuer med 23 invandrade från Somalia i Göteborg att remitteringar är en del av ett transnationellt försörjningsnätverk eller socialt stödutbyte, och en viktig del av de intervjuades försörjningsstrategi. (Melander 2009).

”Sverige är på väg att bli ett muslimskt land”

Enligt professorn i sociologi Jens Rydgren som forskar på högerpopulistiska partier i Europa kan man dela upp dessa partiars argumentation mot invandring i fyra olika delar: 1) invandring ses som ett hot mot den nationella, etniska identiteten, 2) invandring anses leda till ökande kriminalitet och social otrygghet, 3) invandring anses orsaka arbetslöshet och 4) anklagas invandrare för att utnyttja välfärdssystem och bidrag. Medan de två sista kan ses som ett ”välfärdschauvinistiskt” synsätt som beskriver invandrade och infödda som fiender i en kamp om begränsade resurser, är det två första argumenten en del av en världsbild där ”blandning” av kulturer upplevs som ett hot. Enligt detta främlingsfientliga synsätt leder invandring ofrånkumligen till skadliga kulturkrockar och till att mottagarlandets ”ursprungliga” kultur förstörs eller försvinner. (Rydgren och Ruth 2012).

Tidigare vände sig främlingsfientliga debattörer och partier emot "icke-europeiska" kulturer. På senare är det allt mer islam som har fått agera hotbild, inte minst för Sverigedemokraterna (Rydgren 2008). Terrorattackerna den 11 september hjälpte till att befästa den trenden, liksom Samuel Huntingtons argument om "civilisationernas krig" (2002). De främlingsfientliga argumenten mot islam brukar bygga på två premisser: dels att islam är en religion som är väsensskild från framförallt den kristna religionen, dels att det är en till största delen oföränderlig religion. Enligt Lena Schröder är utgångspunkten "att muslimer generellt sett har helt andra värderingar än majoritetsbefolkningen i länder med en kristen tradition, det vill säga den som varje vecka går till fredagsbönen i moskén är väsensskild från den som går i kyrkan varje söndag och en sekulär muslim har mer gemensamt med en muslimsk fundamentalist än med en sekulär kristen." (Schröder 2008, 13).

Jämställdhet, feminism och homosexuellas rättigheter framställs inte sällan som något som är en del av europeisk kultur, trots, som Magnus Linton påpekar i magasinet Arena (nr 6/2013) "att kvinnor inte haft rösträtt i Europa i mer än några decennier, homosexualitet nyligen var en sjukdom, aborträtten blir allt mer hotad och bara en tredjedel av Europas befolkning stödjer homosexuellas rätt att adoptera barn". När islam utmålas som det huvudsakliga hotet mot kvinnors och homosexuellas rättigheter, framstår lösningen på låga kvinnolöner, mäns våld mot kvinnor och diskriminering på grund av sexuell läggning som enkel. Som Linton skriver: "Friheten är vår, homofobin deras. Skillnaden är enorm. Och befrielsen ett enkelt val mellan kulturer".

Religiös tillhörighet och integration: inga enkla samband⁷

Många av dem som flyr till Sverige finner tröst och trygghet i sina religiösa församlingar. I många andra länder – inte minst i USA – betraktas den religiösa församlingen som ett naturligt första steg in i det nya landet. I Sverige och i Europa är det lätt att få intrycket att människors religiösa tro snarare är ett hinder för integrationen. Det beror inte minst på den utbredda islamofobin (se ovan) men också på att Sverige är ett förhållandevis sekulärt land, där religionen spelar en relativt liten roll i vardagen.

Den amerikanske forskaren Charles Hirschmann har i en text publicerad 2004 sammanfattat religionens roll för invandrare med tre R: Refuge, Respect och Resource. Han menar att religionen är en källa till *refuge*, det vill säga skydd, omhändertagande och stöd. Religionen, och den religiösa församlingen, kan också ge en nyanländ *respekt*. En roll eller ett förtroendeuppdrag i församlingen kan vara ett sätt att i ett nytt och främmande land skaffa sig respekt och en social status. Religionens kanske viktigaste roll för integrationen är att den fungerar som en resurs. Det sociala nätverket i kyrkan, i moskén, eller i församlingslokalen är ovärderligt för att få det där första jobbet, för att hitta rätt i det nya landets administration, för att få tips om extrapriser.

En anledning till att den religiösa församlingen kan vara ett steg in i värdlandets samhälle är att de kunskaper och färdigheter som en person tillägnat sig där kan vara användbara även i andra sammanhang. Att sitta ordförande för kommittén som har hand om församlingens barnaktiviteter ger färdigheter som kan användas även på föräldramöten och i fackklubben.

⁷ Delar av den här texten har tidigare publicerats som ett inlägg på "Flyktingbloggen". www.flyktingbloggen.se

Ofta blandas religiösa aktiviteter med etniska: det är i kyrkan eller i den religiösa församlingen som man samlar in pengar till jordbävningsoffer i ursprungslandet. De församlingar som engagerar sig lokalt i grannskapet och i politiska frågor som berör församlingens medlemmar fungerar som en bro in i samhället.

Om religiös tillhörighet betraktas som en tillgång för integrationen i USA så betraktas den med desto mer skeptiskt i Europa. Inte minst muslimer möts med misstänksamhet. Skillnaden i synsätt mellan USA och Europa, vad beror den på? Forskningen listar åtminstone två viktiga skillnader.

För det första är USA som sagt ett mycket mer religiöst land, där religion och religiös tillhörighet spelar en mycket större roll än i många europeiska länder. En presidentkandidat som inte går i kyrkan är otänkbart i USA, i Sverige är det i nästan alla partier sällsynt med politiker som går i kyrkan oftare än till jul (och i samband med Riksdagens öppnande). För det andra har många europeiska länder institutionella lösningar som ger en privilegierad ställning till en statskyrka eller – i Sydeuropa och Österrike – till den katolska kyrkan. Institutionella lösningar för ”traditionella” religioner gör det svårt för nya att få plats. Ett exempel är Nederländerna. Där avskaffade man det så kallade pelarsystemet på 1980-talet. Detta sammanföll med en ökande invandring av muslimer, och gruppen blev så stor att den hade behövt en egen pelare. Konsekvensen av detta är att gamla kyrkobyggnader får stöd, men inte byggandet av nya moskéer. Präster utbildas inom landet, medan imamer utbildas utomlands. (Foner och Alba 2008).

Ett citat från en intervju med en 54-årig man från Irak som genomfördes inom projektet ”Transnationella band och asylsökandes första tid i Sverige” (se ovan, samt Hornby, Nordlund och Pelling 2013) sammanfattar:

”Här i Sverige finns inte mycket kontakt med svenska personer. Bara i kyrkan. Så vi kommer hit för att träffa de svenskar som finns här. Alla tänker så. Vi tror att de bästa människorna finns i kyrkan. Här i kyrkan kommer svenskar och delar glädje och omsorg med oss. Det är en bra plats. Men alla människor har inte en sådan plats och träffar inte människor för att dela med varandra.” (Horgby, Nordlund och Pelling 2013, 27).

Att inte vilja ta i hand är en sedvänja, inte en del av religionsfriheten

Det är ett problem att många uppfattningar, seder och bruk som är problematiska för integrationen av migranter ses som religiösa, även om de ofta har mycket lite att göra med gudssyn, religiösa ritualer eller heliga texter.

Ett exempel är könsstympning som förekommer bland såväl kristna kopter som muslimer och bland relativt sekulariserade kurder. Det handlar alltså om en kulturellt förankrade uppfattning som delas av människor med olika religion från samma geografiska område.

Den 13 november 2013 skrev Bengt Westerberg och Christer Sturmark från Humanisterna tillsammans med Reinhold Fahlbeck (professor emeritus i arbetsrätt) på DN-debatt. Debattartikeln tar upp en religiöst färgad sedvana som får negativa konsekvenser för människors integration i Sverige. Det handlar om några fall av män som vägrat ta kvinnor i hand, och motiverat detta med sin muslimska religiösa tro.

Det är som författarna skriver självklart så att ingen människa ”kan tvingas att uppföra sig på ett visst sätt i sociala sammanhang. Den som inte vill skaka hand har rätt att vägra göra det.” Det är, menar debattörerna, dock lika självklart att den som uppför sig på ett visst sätt också måste räkna med att det får konsekvenser. Westerberg med flera menar att det är rimligt att neka en person som inte vill ta sin handledare i hand en praktikplats. Den europeiska människorättskonventionen från 1950 skyddar religionsfriheten. Men, påminner Westerberg och hans medförfattare, religionsfriheten skyddar handlingar som är intimt förknippade med en trosuppfattning, och inte sedvänjor och personliga tolkningar av vad religionen påbjuder.

Det finns goda skäl för det. Det är viktigt att skydda människors rätt att utöva sin religion, men religiöst färgade sedvänjor som inte är kompatibla med mänskliga rättigheter eller med ett lands lagar på andra områden måste inte tolereras.

”De flesta så kallade flyktingar är egentligen ekonomiska migranter”⁸

Hur många som kommer till Europa som asylsökande har egentligen ekonomiska motiv? Då borde asylsökande framförallt söka sig till de rikare länderna. En central fråga för migrationsforskningen är att försöka fastställa varför människor migrerar, och vart. Det gäller så väl arbetskraftsmigration som flyktingmigration. En mängd undersökningar har gjorts bland asylsökande i olika EU-länder.

Geografisk närhet och transnationella band avgörande för vart asylsökande söker sig

Moore och Shellman har i en studie av över 600 000 flyktingrörelser registrerade av FN:s flyktingkommissarie UNHCR mellan 1965 och 1995 försökt ge svar på frågan “Vad får människor att söka skydd i ett land framför ett annat?” De konstaterar att det inte finns mycket grund för antagandet att de flesta flyktingar drivs av ekonomiska motiv. Enligt Moore och Shellman söker sig flyktingar nämligen inte i första hand till länder där det finns bättre ekonomiska möjligheter (högre löner, t ex). Istället är den geografiska närheten helt avgörande: de flesta flyktingar flyr över gränsen till ett grannland. De få som söker sig bortom grannländerna följer enligt Moore och Shellman vad de kallar ”koloniala band”: människor från före detta franska kolonier söker sig till Frankrike, människor från tidigare brittiska kolonier tar sig till Storbritannien.

Moore och Shellmans analys av UNHCRs data över flyktingrörelser mellan 1965 och 1995 visar till och med att betydelsen av geografisk närhet är så dominerande att det finns ett negativt samband mellan välstånd och antalet flyktingar. ”De genomsnittliga lönerna i icke angränsande länder har faktiskt en negativ inverkan på sannolikheten för flyktingströmmar, och på antalet flyktingar i de flyktingströmmar som kommer.”⁶ (Moore och Shellman 2007, 828). Moore och Shellman förklarar detta med att länder med högre välstånd tenderar att ligga längre bort än andra icke-grannländer. Dessa länder är därför svåra och mer kostsamma för flyktingarna att ta sig till, även om förekomsten av en diaspora i destinationslandet kan bidra till att sänka migrationskostnaden.

⁸ Sammanställningen av forskning i detta avsnitt är hämtad från Nordlund och Pelling 2012.

I artikeln "Asylum Destination Choice: What Makes Some West European Countries More Attractive Than Others?" från 2004 går Neumayer igenom asylansökningar till Västeuropa från åren mellan 1982 och 1999. Enligt Neumayer kan ett lands attraktivitet beskrivas som en kombination av ekonomiska faktorer, välfärd, möjligheten att få asyl, relativ avsaknad av främlingsfientlighet, tidigare invandrare från den asylsökandes ursprungsland, koloniala och språkliga band samt geografisk närhet (Neumayer 2004). Den absolut viktigaste faktorn är dock att destinationslandet redan hyser en grupp asylsökande från den asylsökandes ursprungsland (Neumayer 2004, s. 24).

Robinson och Segrott (2002) har gjort 65 djupintervjuer med asylsökande i Storbritannien för att försöka ta reda på varför asylsökande väljer att söka sig till Storbritannien framför andra länder. De konstaterar att ekonomiska motiv inte spelade någon avgörande roll varken för beslutet att lämna ursprungslandet eller beslutet att ta sig just till Storbritannien. Undantaget var personer som hade en specialistutbildning som de hoppades kunna använda i Storbritannien, och personer som fått information om de ekonomiska möjligheterna i Storbritannien på vägen mot Europa. (Robinson och Segrott 2002, 55). Robinson och Segrott listar sammanlagt sex faktorer som påverkar asylsökandes val av destinationsland. De två viktigaste faktorerna är enligt Robinson och Segrott att landet ifråga är en demokrati och ett rikt land. Robinson och Segrotts menar dock att asylsökande inte gör någon skillnad mellan olika länder i väst: de antar att alla västländer är rika och demokratiska. Den viktigaste faktorn efter detta är att den asylsökande har släktingar eller vänner i destinationslandet. Efter det kommer faktorer som språk och kultur, och som en sista faktor kan den allmänna bilden av landet (baserad på filmer och musik, till exempel) spela en roll (Robinson och Segrott, 2002, 62–63).

Brekke och Aarset har i en undersökning som publicerades i rapporten "Why Norway" 2009 sökt svar på frågan om varför asylsökande söker sig till/hamnar i Norge istället för i ett annat land. Brekke och Aarset lägger stor vikt vid asylopolitikens utformning. En anledning till att så många irakier valde att söka sig till just Sverige under åren 2006 till 2008 var att Sverige hade en relativt generös asyllagstiftning (Brekke och Aarset 2009).

För att kunna svara på frågan "Varför Norge?" menar dock Brekke och Aarset att det är nödvändigt att gå bortom en enkel analys av ett beslut fattat av en person vid en viss tidpunkt. Det handlar istället om att analysera en beslutsprocess. Det är till exempel inte givet att det är den asylsökande själv som fattat beslutet om slutdestinationen: "Det kan vara den enskilde själv men det kan också vara människor i personens familj, ett lokalt nätverk, agenter och medresenärer längs vägen eller andra." (Brekke och Aarset 2009, 11).

"Migration är utsugning"

Världsbanken har gjort försök att beräkna hur mycket världen skulle tjäna på en friare migration. I en rapport publicerad 2006 (även citerad i Legrain 2013 s. 50) konstaterar Världsbanken att världen skulle tjäna 356 miljarder USD dollar om de rika länderna ökade sin arbetsföra befolkning med tre procent med hjälp av invandring från utvecklingsländerna. Vinsterna skulle fördelas ganska jämt på mottagarländerna (139 miljarder USD), ursprungsländerna (143 miljarder) och migranterna själva (74 miljarder) (Världsbanken 2006, s. 34). Ett ofta framfört argument mot invandring är att "människor borde stanna kvar och bidra i sina egna länder istället". Argumentet handlar ofta om risken för och konsekvenserna av det som kallas kunskapsflykt

eller *brain drain*. Att högutbildade flyttar utomlands är ett allvarligt problem, framförallt i små ö-stater och i länder söder om Sahara som drabbats hårt av AIDS-epidemin. (Lowell, Findlay och Stewart 2004). Slutsatsen brukar vara att rika länder inte bara har rätt utan också en skyldighet att begränsa invandringen från fattigare länder, för att fattigare länder inte ska förlora viktiga mänskliga resurser.

Clemens: de problem som leder till kunskapsflykt kan inte lösas med stängda gränser

Under de senaste åren har ett skifte ägt rum i synen på kunskapsflykt. Michael Clemens tillhör dem som argumenterat för en "grundläggande omprövning av högutbildades rörlighet och utveckling". I en bilaga till FN:s utvecklingsorgan UNDP:s Human Development Report år 2009 argumenterar Clemens för att det är dags att ersätta den nedsättande termen "brain drain" med (den till svenska mer svåröversatta termen) "skills flow", ungefär "kompetensflöde".⁹

Clemens utgångspunkt är själva definitionen av utveckling. Enligt ekonomen Amartya Sen's inflytelserika definition från 1999 är en "utökning av människans frihet" både ett mål och ett medel för utveckling. Clemens påminner om att utveckling därmed inte är något som händer en plats, utan något som händer människor. Att välutbildade lämnar landsbygden i Kenya eller småstäder i Brasilien för att söka sig till bättre inkomster och bättre livsvillkor i Nairobi eller São Paulo betraktas inte som ett hot mot dessa länders utveckling. På samma sätt bör man enligt Clemens se på frivillig migration över internationella gränser: Migration är en fråga om frihet som i sig själv är en del av själva definitionen av utveckling.

Kan en människas beslut att migrera inskränka en annan människas frihet och möjligheter att göra val i livet? Ja, svarar Clemens, om beslutet att migrera innebär att de som blir kvar får sämre tillgång till exempelvis hälsovård. I en rapport från 2007 gör Clemens ett försök att systematiskt undersöka kopplingen mellan utvandring av hälsopersonal och hälsosituationen i ett antal afrikanska länder. Han tittar på antalet läkare och legitimerade sjuksköterskor från afrikanska länder som registrerats i folkräkningar mellan 1999 och 2001 i nio av de viktigaste destinationsländerna (Australien, Belgien, Kanada, Frankrike, Portugal, Sydafrika, Spanien, Storbritannien och USA) och jämför med statistik från Världshälsoorganisationen (WHO) på antalet läkare och legitimerade sjuksköterskor i 53 afrikanska länder. Clemens finner inget samband mellan antalet läkare och sjuksköterskor som bor utomlands, och andelen hälsopersonal, tillgången till hälsovård, eller tillståndet för folkhälsan (till exempel barnadödligheten) i dessa länder.

Begränsningar av högutbildades rörlighet i syfte att bidra till utveckling riskerar enligt Clemens inte bara att vara meningslösa, utan till och med kontraproduktiva. Möjligheten att migrera kan fungera som ett incitament för människor att skaffa sig utbildning. Eftersom inte alla förverkligar sina planer på att arbeta utomlands leder möjligheten att migrera till att antalet högutbildade stiger. Om migrationsdörren stängs, blir det däremot mindre attraktivt med högre utbildning, vilket kan leda till färre utexaminerade läkare, sjuksköterskor och ingenjörer. Att förbjuda högutbildade att flytta utomlands kan på så sätt förvärra bristen på högkvalificerad personal i utvecklingsländerna.

⁹ Delar av det här avsnittet har tidigare publicerats i mitt bidrag till antologin "Arbetslöshet, migrationspolitik och nationalism: hot mot EU:s sammanhållning?" (Bakardjieva Engelbrekt, A. M fl (red. 2012).

Clemens huvudargument är att migrationens effekter på utveckling är mycket komplexa och svåra att förutse. Att förbjuda migration för att främja utveckling utgår ifrån att det finns ett enkelt samband mellan migrationsbegränsning och utveckling. Det är mycket tveksamt om ett sådant samband alls existerar. Det är enligt Clemens i alla lägen bättre att angripa orsakerna till att människor väljer att flytta utomlands, än att förbjuda dem att göra det. Detta är dessutom den enda möjliga vägen om man definierar utveckling som något som ökar människors frihet och förmåga att göra sina egna livsval. Det finns många anledningar till att människor väljer att migrera: dåliga löner, politiskt förtryck, dåliga arbetsförhållanden, dålig matchning mellan skolornas statligt fastställda kursplaner och den lokala arbetsmarknadens behov. Att förbjuda människor att migrera gör inget för att åtgärda dessa problem. Som forskningsprojektet "The Development Research Centre on Migration, Globalization, and Poverty" vid University of Sussex sammanfattar sex år av forskning: Migration av högkvalificerade är ett symptom på underutveckling, snarare än en orsak.

Referenser

- Alesina, Alberto och Glaeser. 2004. *Fighting Poverty in the US and Europe: A World of Difference*. Oxford University Press.
- Alesina, Alberto och Eliana La Ferrara. 2005. "Ethnic Diversity and Economic Performance" i *Journal of Economic Literature* 43:3, 2005.
- Bakardjieva Engelbrekt, A. m fl (red.) 2012. *Arbetslöshet, migrationspolitik och nationalism*. Stockholm: Santérus
- Baser, Bahar. 2012. "Inherited Conflicts: Spaces of Contention Between Second-Generation Turkish and Kurdish Diasporas in Sweden and Germany." PhD thesis, Department of Political and Social Sciences, European University Institute.
- Bauböck, Rainer. "Global Justice, Freedom of Movement and Democratic Citizenship", i *European Journal of Sociology* i april 2009 (årgång 50, nummer 1, sidorna 1-31). DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/S000397560900040X>
- Castles, Stephen. 2004. "The Factors that Make and Unmake Migration Policies." i *International Migration Review* årgång 38, nr 3 s. 852–884.
- Clemens, Michael. 2009. "Skill Flow: A Fundamental Reconsideration of Skilled-Worker Mobility and Development". CGD Working Paper 180, 2009.
- Dahlberg, Matz. 2012. "Påverkar den ökade etniska mångfalden välfärdspolitiken och sammanhållningen inom EU?" i Bakardjieva Engelbrekt, A. M fl (red.) *Arbetslöshet, migrationspolitik och nationalism: hot mot EU:s sammanhållning?*. Stockholm: Santérus.
- Dahlberg, Matz; Karin Edmark och Helén Lundqvist. 2011. "Ethnic Diversity and Preferences for Redistribution", CESifo Working Paper Nr 3325.
- Dahlström, Carl och Anders Sundell. 2011. "Losing gamble: Mainstream parties' failed strategy to counter anti-immigrant parties" i *QoG Working Paper Series* 2011:5. ISSN 1653-8919.
- Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty 2009. *Making Migration Work for Development*. Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty (a research partnership led by the University of Sussex).
- Eger, Maureen A. 2010. "Even in Sweden: The Effect of Immigration on Support for Welfare State Spending" i *European Sociological Review* 26:2, 2010. DOI:10.1093/esr/jcp017.
- Foner, Nancy & Richard Alba. 2008. "Immigrant Religion in the U.S. and Western Europe: Bridge or Barrier to Inclusion?" *International Migration Review*, vol. 42, nr 2, s. 360–392.
- Hassen Khemiri, Jonas. 2013-03-13. "Bästa Beatrice Ask" i *Dagens Nyheter* 2013-03-13. <http://www.dn.se/kultur-noje/basta-beatrice-ask/>
- Hirschman, Charles. 2004. "The Role of Religion in the Origins and Adaptation of Immigrant Groups in the United States." *International Migration Review* vol. 38, s. 1206–1233.
- Horgby, Anna och Veronica Nordlund (red). 2013. *Nya perspektiv på migranternas villkor och resurser: slutrapport i projektet transnationella band och asylsökandes första tid i Sverige*. Stockholm: Global Utmaning.
- Horgby, Anna, Veronica Nordlund och Lisa Pelling. 2013. *Transnationella band: perspektiv på den första tiden i Sverige*. Stockholm: Global Utmaning.
- Howard, Marc Morjé. 2009. *The Politics of Citizenship in Europe*. New York: Cambridge University Press.
- Johnston, Richard; Keith Banting, Will Kymlicka och Stuart Soroka. 2010. "National Identity and Support for the Welfare State" i *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* 43:2 (June/juin 2010) 349–377 doi:10.1017/S0008423910000089.

- Koopmans, Ruud with Paul Statham, Marco Giugni and Florence Passy. 2005. *Contested Citizenship : Immigration and Cultural Diversity in Europe*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Legrain, Phillippe. 2013. *Invandrare - vi behöver dem*. Stockholm: Fores/lvrig.
- Lodenus, Anna-Lena och Mats Wingborg. 2010. *Slaget om svenskheten: ta striden med Sverigedemokraterna*. Arena Idé/Premiss förlag.
- Lowell, B. Lindsay, Allan Findlays och Marta Stewart. 2004. "Brain Strain: Optimising Highly Skilled Migration". Intitute for Public Policy Research, Asylum and Migration Working Paper nr 3, 2004.
- Masella, Paolo. 2013. "National identity and ethnic diversity" in *Journal of Population Economics* (2013) 26:437–454. DOI 10.1007/s00148-011-0398-0
- Melander, Charlotte. 2009. *Inom transnationella och lokala sociala världar: Om sociala stödutbyten och försörjningsstrategier bland svensksomalier*. Avhandling vid samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.
- Migrationsverket. 2013. Beviljade uppehållstillstånd 1980-2012. Norrköping: Migrationsverket. Nedladdad från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar.html>
- Miller, David. 2006. "Multiculturalism and the Welfare State: Theoretical Reflections." I *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and Redistribution in Contemporary Democracies*, red. Keith Banting och Will Kymlicka. Oxford: Oxford University Press.
- Nekby, Lena och Per Pettersson-Lidbom. 2012. "Revisiting the Relationship between Ethnic Diversity and Preferences for Redistribution". Stockholm University Department of Economics Working Paper 2012:9.
- Pelling, Lisa. 2013. *Post-remittances? On Transnational Ties and Migration Between the Kurdistan Region in Iraq and Sweden*. Avhandling vid statsvetenskapliga institutionen vid Wiens universitet.
- Pelling, Lisa. 2012. *Ny väg in: Forskningsstudie om migrationskanaler*. Stockholm: Global Utmaning.
- Ratha, Dilip; Christian Eigen-Zucchi, Sonia Plaza, Hanspeter Wyss, and Soonhwa Yi. 2013. *Migration and Development Brief 21: Migration and Remittance Flows: Recent Trends and Outlook, 2013-2016*. Migration and Remittances Team, Development Prospects Group. October 2, 2013
- Schröder, Lena. 2008. *Invandrare på arbetsmarknaden – Mycket väsen men lite verkstad*. Stockholm: Agora.
- Wadensjö, Eskil och Gerdes. 2013. *Immigration to Sweden from the New EU Member States*, SIEPS 2013:5.
- Westerberg, Bengt, Christer Sturmark och Bengt Reinhold Fahlbeck. 2013-11-13. "Att vägra ta kvinnor i hand måste få konsekvenser" i Dagens Nyheter.
- Tamas, Kristof and Rainer Münz. 2006. *Labour Migrants un-bound? EU Enlargement, Transitional Measures and Labour Market Effects*. Stockholm: Swedish Institute for Futures Studies.

Kring invandring cirkulerar många myter, halvsanningar och felaktigheter. Det bidrar till fördomar, främlingsfientlighet, intolerans och rasism.

Tankesmedjorna Reforminstitutet och Arena Idés analys i de här tre rapporterna utgår från regeringens lista över vanliga påståenden om invandrare och invandring. Rapporterna syftar till att bemöta utvalda påståenden med internationell empirisk forskning. Studierna som utfördes i januari 2014 är en sammanställning av aktuell forskning kring invandring och dess effekter, på uppdrag av Oss alla och Postkodlotteriet.

Oss alla är ett initiativ startat av fem individer – Jan Scherman, Katrin Ludvigsson, Ingela Edlund, Navid Modiri och Anna Ryott – som tror på mångfald och allas lika värde. Vi är ett politiskt och religiöst obundet nätverk av människor som med fakta, empati och respekt vill visa vägen till ett Sverige för oss alla. Huvudsyftet med Oss alla är att med ett nationellt upprop markera stödet för mångfald och allas lika värde.

På www.ossalla.nu kan du också ta debatten för ett Sverige där mångfald är en styrka.

